

2004ko maiatzaren 2a
LXVII. urtea
1.942 zenbakia
3,20 euro

ANTZERKI AMATEURRA: diruz estu baina esperimentatzeko libre



ARGIA

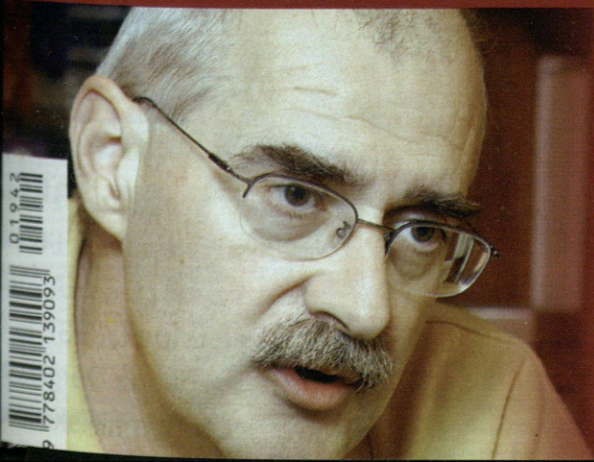


larrun 75 IPARRALDEA ETA HEGOALDEA

Muga bat, bi errealitate



EUGENIO ETXEBESTE "Antxon"



«Pazientziaren
zuhaitzak,
erro mikatzak
baina fruitu
goxoak ditu»

**MAIATZAREN
LEHENA**

**Borroka eguna
folklore bihurtuta**



EUSKAL OROIGARRIA

MAKILA

eskaintza berezia

Gaztaina / Larrua

Mizpira / Alpaka

Mizpira / Larrua

Mizpira / Zilarra

- Opari berezietarako
- Pertsonalizatuak
- Prezio aukera desberdinak
- Iñaki Alberdik eginak



ARGIA

Informazio gehiago nahi baduzu: **ARGIA**

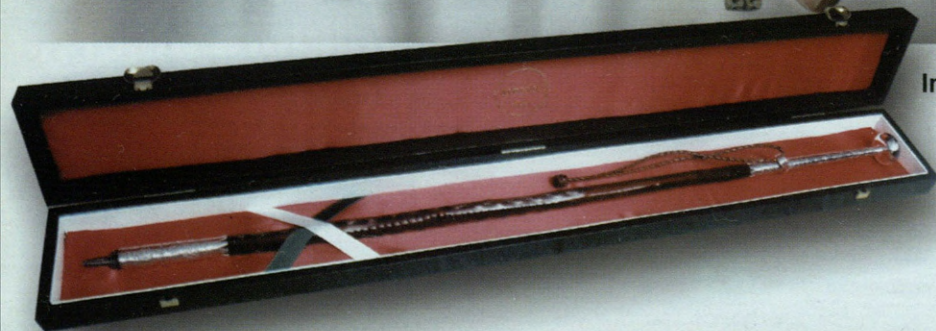
Industrialdea 15 • 142 P.K.

LASARTE-ORIA 2016

Telefona 943 37 15 43

posta-e: denda@argia.com

<http://www.argia.com/makilak.htm>





1886an AEBetan ondorio lazgarriak izango zituen greba orokorra egin zen zortzi orduko lanaldia eskatzeko. Lau langile urkatu zituzten greba haren erantzuletzat jo zituzte-lako. Ordutik urtero mundu osoan lanaren eguna ospatzen da maiatzaren lehenean. Kontua da borroka egun bat baino gehiago, egun folklorikoa bihurtu dela kontsumismoa nagusi den gizartean. **4**

Maiatzaren lehena

Eugenio Etxebeste

Gizaki izateko bidean aprendiz

ETako buruzagitzan izan zelako ezagutzen dugu "Antxon". Ekuadorren eta Santo Domingon deportatua, Aljerreko elkarriketetan parte hartu zuen eta 1997tik 2004ko urtarila arte kartzelan izan da, Espainian. Euskal Herriaz eta politikaz gain, Eugenio Etxebeste hitz egin digu "Antxon" ek. **10**



Apirileko hostoak

Anjel Lertxundi

20

ANTZERKI
AMATEURRA

Teatroak behar duen hauspoa

Antzerkia maite dutelako aritzen dira talde amateurak taula gainean. Urrun da 70eko loraldia, baina zale-tuen talde dezente dago. Zailtasunak izaten dituzte euren lanak erakusteko, eta horrexegatik aldarrikatzen dute eurentzako zirkuitu bat. Esperimentazioa lagun, antzerkiaren arra zabaltzen dute. **25**

asteko gaia

• **Maiatzaren lehena: Borroka eguna flokloro bihurtuta.** DANIEL UDALAITZ **4**

pertsonaia

• **Eugenio Etxebeste: "Pazientziaren zuhaitzak, erro mikatzak baina fruitu goxoak ditu".** A. ARZALLUS **10**

iritziaren leihoa

• **Gora Pro Nobis:** ASISKO URMENETA **16**
• **M-11 eta espiritu kritikoa.** JULEN ZABALO **17**
• **Bidaia nomadak.** AURELIA ARKOTXA **18**
• **Kuotak.** ANUNTXI ARANA **19**
• **Luparekin: Euskal Herriko Unibertsitatea, aro berri baten atarian.** TXOLI MATEOS **20**
• **Txandan: Iraganaz.** AINGERU EPALTZA **21**
• **Hiruko txikian: Jose Bono.** J.M. OSTOLAZA **21**
• **Apirileko hostoak:** ANJEL LERTXUNDI **22**
• **Oihartzunak** **24**

erdiko kaiera

• **Antzerki amateurra: Teatroak behar duen hauspoa.** AINARA GURRUTXAGA **25**
• **Euskal literaturaren entziklopedia elektronikoa.** XABIER TELLETXEA **30**
• **Ezpalak:** KATIXA GARATE **32**
• **Argitalpenak: Lorea Agirreri galdezka.** PILAR IPARRAGIRRE **34**
• **Denbora-pasak** **36**
• **Ihesi: Matxinbenta: Hiru jabea auzo txikia helmuga.** A. AGIRRESAROBÉ/M. TELLABIDE **38**
• **Makina bat kontu.** GARBIÑE UBEDA, JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA **42**
• **Sukaldean: Antxoak kazolan.** HASIER ETXEBERRIA/DAVID DE JORGE **44**

gaiak

• **Herri Urrats 2004: Seaskaren leihatila igandean zabalduko da.** MIKEL GARCIA **45**
• **Coachinga: Ametsak egi nola bihurtu.** MAYI TOLOSA **49**

termometroa

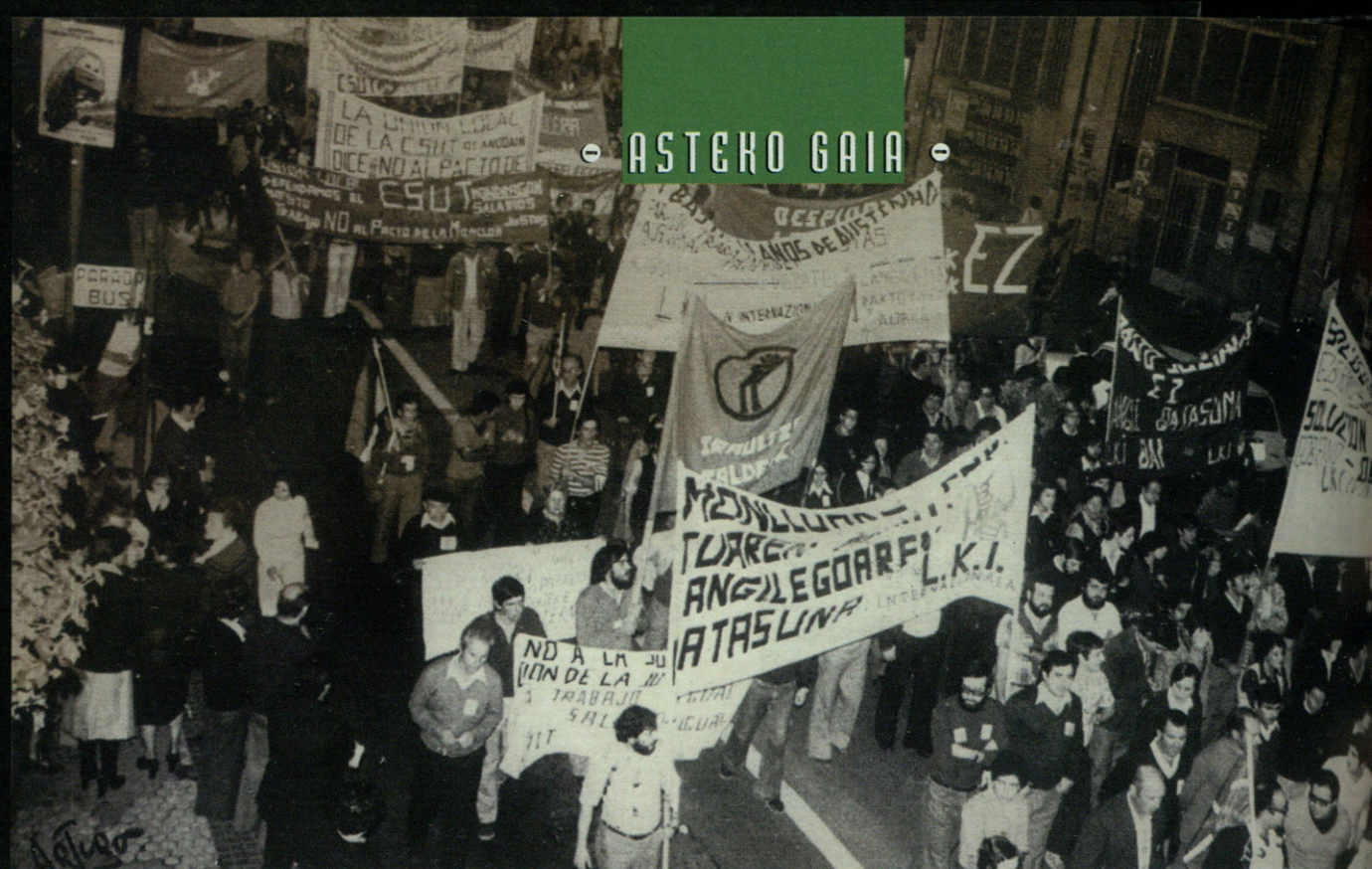
• **Berangoko azpieuskalkia: Tokioko japonierak du soilik Berangokoaren antzeko doinu-azentua.** UNAI BREA **52**
• **Bero-beroan** **54**
• **Net hurbil: "Le Monde Diplo": Mundua ulertzeko paperean 50 urtez.** PELLO ZUBIRIA **56**

azkena

• **Unibertsitate elebidunak.** TXILLARDEGI **58**

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Beldaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estibitz Eizaguirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Sustapena: Kike Amonaritz. Harpidetzak: Aratz Aranburu. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Sorluze. Administrazioa: Marjo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRO- NIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 118 euro. Ipar Euskal Herria: 143 euro. Espainia: 118 euro. Beste atzerriak: 150 euro. Airez: 235 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaitza Taldeko partaidea da.

Azala: Antza./ Argazkia: Dani Blanco.



Maiatzaren lehena 1886-2004 Borroka folklorea bihurtu

Maiatzaren leheneko ospakizunek XIX. mendeko 80ko hamarkadan dute jatorria. 1886an, Chicagon lau langileri epaiketa egin zitzaizen zortzi orduko lanaldiaren alde borrokatzeagatik, eta urkamendian exekutatu zituzten. Orduz gero urtero gogorarazten da egun hori. Dena den, ospakizunak asko aldatu dira, eta lehen batez ere aldarrikapen eguna bazen orain gehiago da jai eguna. Hala ere, sindikatuek langileei dei egiten jarraitzen dute egun horretako manifestazioetara joan daitezen.

EUSKAL SINDIKATUEK, munduko beste herrialdeetakoek bezala, eta batzuk besteak baino zatituago egonda, berriro ere dei egin diete langileei maiatzaren lehena dela eta kalera irten daitezen. Alabaina, hasiera batean aldarrikapen eta borroka eguna zena gaur egun batez ere egun folklorikoa da lokartuago dagoen eta kontsumismoa nagusi den gizarte honetan. Horren erantzukizuna ez da

**DANIEL
UDALAITZ**

gaurko gizarte eta politikarena soilik, sindikatuek ere badute erantzukizunik, oro har inoiz baino zatituago eta burokratizatuago baitaude.

2004. urte honetan sindikatuek, berriz ere zatituta, Euskal Herriko sei lurraldeetan egingo dituzte manifestazioak. Batzuek eta besteek egun horretan egingo dituzten aldarrikapenak antzekoak izango dira. Sindikatu abertzaleak izango dira besteengandik desberdina izango den aldarrikapena egingo dutenak, lan harremanen euskal esparrua eskatuko baitute. Sindikatuek egingo dituzten gainontzeko aldarrikapenak berdinak izango dira: lan baldintza kaxkarren, lan diskriminazioaren, gazte eta emakumeen langabeziaren, lan istripuen... aurkako borroka. Guztien aldarrikapen horiekin batera greban edo birmoldaketa prozesuan murgilduta dauden enpresen oihuak entzungo dira —ontzigitzako enpresenak, ekipoko ondasunen arlokoenak, eta abar—.



a eguna tuta

Maiatzaren lehenaren jatorria: 18 orduko lanaldiak

Gaur egun ospatzen den maiatzaren lehenak 1886ko maiatzaren 1ean du jatorria. Egun hartan Ameriketako Estatu Batuetan greba orokorra hasi zen zortzi orduko lanaldia eskatzeko. Greba handik egun batzuetara bukatu zen, langile askoren heriotza eta beste ehunka langileren espetxeratzearekin. Sortutako iskanbilen erantzuleztat jo zituzten sei langile ere atxilotu eta haietako lau urkatu eta beste biak bizitza osorako espetxera kondenatu zituzten. Orduz geroztik "Chicagoko martiriak" izenez ezagutzen ditugu langile haiek. 1889an II. Internazionalaren Kongresuak mundu osoan Lanaren Eguna ospatzea erabaki zuen Ameriketako Estatu Batuetako greba hura gogorarazteko. 1890ean hainbat herrialdetan ospatzen hasi zen, besteak beste Espainian, eta Euskal Herrian ere bai, Bizkaian batez ere —gehienbat meatzariak eta siderometalurgiao langileek ospatzen zuten Bizkaian—.

Zein izan zen maiatzaren lehen hartako gre-

1886ko maiatzaren 1ean greba orokorra egin zen AEBetan zortzi orduko lanaldia eskatzeko. Iskanbilen ondorioz hildako ugari izan ziren. Gertaera haien erantzule eginenez, sei langile atxilotu zituzten eta horietatik lau urkatuak izan ziren. Talde horri, "Chicagoko martiriak" izena eman zitzaion; eskuineko argazkian ikus daiteke taldearen irudia.

baren testuingurua? XIX. mendearen bukaera aldera Ameriketako Estatu Batuetan lanaldiak 18 ordukoak izatera iritsi ziren. 1885ean Ameriketako Estatu Batuetako langile batetik bestera eskuz esku pasatuz joan zen 1886ko maiatzaren 1ean ekintzak egiteko deia orria. Honela zioen deialdi hark: "... Matxinada eguna, ez atsedeen eguna. Langilearen mundua kateatuta daukaten instituzioetako batzordekide handiusteak agintari izango ez diren eguna... Gaur egun herrialde osoko herrien etorkizuna mendearen daukatenean aurka langileen elkartasunarekin osatutako ejertzitza izugarritzko indarrez mobilizatuko den



1889an erabaki zen mundu osoan lanaren eguna ospatzea

1889ko uztailaren 20an, Parisen, Bigarren Internazionala eratze-ko kongresuaren bukaerako ekitaldian erabaki zen 1890etik aurrera maiatzaren 1ero egun hura gogorarazteko Lanaren Eguna ospatzea herrialde guztietan, zortzi orduko lanaldia eskatzeko manifestazio handiak eginez. Euskal Herrian martxan zegoen garai hartan Bilboko Labe Garaiak, beranduago Bizkaiko Labe Garaiak bilakatu zena. Bertako kontseiluak maiatzaren lehenak jaieguna edo laneguna izan behar ote zuten eztabaidatu zuten 1891n. Egun hartarako langileen mobilizazio latzak zeuden aurreikusita. Siderometalurgiako eta meatzeetako nagusiak azkenean ados jarri ziren: 1891ko maiatzaren lehenak ofizialki laneguna izango zen. Egun hartan sute handi batek Nerbioiko Ontzioetako instalazioen zati handi bat kiskali zuen; ezin izan zen argitu sutea nola sortu zen. Handik egun batzuetara beste greba bat hasi zen.

Azkenean, 1917ko Washingtingo Nazioarteko Biltzarrean lanaldia gehienez ere zortzi ordukoa izatea erabaki zen. Handik bi urtera, herrialde gehienek bat egin zuten erabaki harekin. Hala ere, legeak lege, gaur egun mundu osoan milioika pertsona ari dira oraindik ere zortzi orduko lanaldiaren eske.

Maiatzaren lehenak desberdina da munduko leku batetik bestera, eta zenbaitetan, 1886tik hasi eta gaur egun arte, munduko hainbat lekutan manifestazioak indarkeriaz eta hildakoeekin bukatu izan dira eta bukatzen dira. Euskal Herrian eta Espainian, esaterako, frankismoaren garaian debekatuta egon ziren maiatzaren leheneko manifestazioak, egun horretan lan aldarrikapenekin batera aldarrikapen politikoak egiten baitziren. Maiatzaren lehenak ospatzeko, frankismoak "jolas eta dantzak" eta futbol partidak antolatzen zituen. Egun hura iritsi aurreko asteetan langileen eta politikarien liderrak nahiz sindikatuak atxilotu eta erbestertzen zituzten. Hala ere, langileak orain baino batuago zeuden, frankismoaren aurkako borrorak lotzen baitzituen, eta manifestazioa egitera joaten ziren polizia indarrez mende hartuko zituztela jakinda ere.

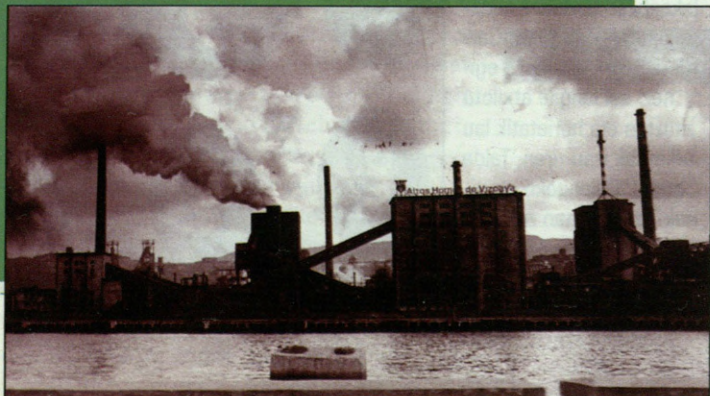
"Trantsizio politikoa" delakoarekin, 1976an Euskal Herrian eta Espainian maiatzaren lehenak ofizial egin eta egun horretako manifestazioak baimendu ziren. Lehenengo urteetan oso jendetsuak izaten ziren langileen manifestazioak, nahiz eta gehienetan ez ziren elkarrekin egiten. Baina poliki-poliki, egun hori borroka eguna izatetik jaiegun izatera pasatu zen eta gaur egun herritar askok atseden hartzeko erabiltzen du. Manifestazioetako parte hartzea abaila handian gutxitzen joan da. Azken urte hauetan Euskal Herrian zertxobait berreskuratu dugu egun hori, baina oraindik urruti gaude "trantsizio politiko"ko manifestazio jendetsu haietatik. Eta une zehatz batzuetan sindikatu abertzaleen artean izandako batasuna kenduta, sindikatuen arteko zatiketa izan da beti nagusi.

eguna. Zapalkuntza eta tiraniaren aurka, ezjakintasunaren eta edozein motatako gerren aurka protesta egiteko eguna. "Zortzi orduko lana, zortzi orduko atseden eta nahi dugun edozertarako zortzi ordu izaten hasteko eguna".

Chicago atzerritarren hiria zen, Alemania, Irlanda, Bohemia, Frantzia, Polonia, Errusiako etorkinen hiria. Langileak protestan hasteko giroa sortzen ari zen. 1872an Chicagon izandako sute batek milaka langile utzi zituen etxerik gabe eta gosez. Gertaera hark laguntza eskatzeko manifestazioak eragin zituen, baina balak izan ziren jasotako erantzuna. 1887an greba uholde handia izan zen herrialdeko trenbide sarean. Zenbait hiri amerikarretan, Chicagon, besteak beste, greba orokorrak egin ziren. Poliziak balakin erantzuten zien mobilizazio haiei. Hori guztia 1873ko Depresio Handiarekin batera gertatu zen. Langabeziak azkar batean egin zuen gora, eta bi hamarkada iraun zituen. Alabaina, zenbait langile prestatzen eta antolatzen hasi zen, bai politika aldetik eta bai militarri. Egoerari aurre egiteko, ezkutuko elkarteak sortu zituzten, *trade union* direlakoak, eta langileez osatutako alderdiak. Sindikatuak ere ezkutukoak ziren. Chicago lehertzeko puntu-puntuan zegoen hiri bilakatu zen. Klaseen arteko borrorak berekin ekarri zituen bai mobilizazio baketsuak eta bai armatuak. Garai hartan, gaur egun bezala, bazen borroka armatua gaitzesten zuenik. Langileen Alderdi Sozialista zen haietako bat. Testuinguru horretan jaio zen zortzi orduen aldeko mugimendua.

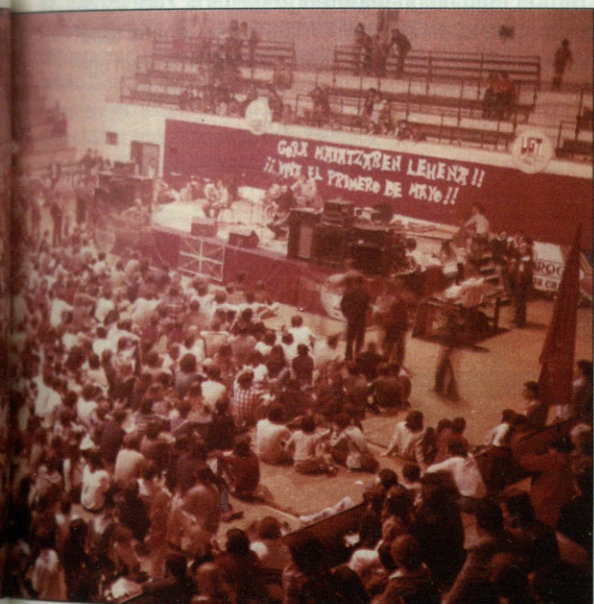
McCormick-en sarraskia eta Haymarket-eko epaiketa

1886ko maiatzaren 1ean langile klaseak zortzi orduen aldeko greba egin zuen. Detroit, New York, Cincinnati, Kentucky, Chicago —matxinadaren gotorlekua— izan ziren mobilizazio handieneko hiriak. Hamarnaka mila langilek, zuriak nahiz beltzek, egin zituzten grebak eta manifestazioak hiri horietan. Zenbait ugazabek onartu zituzten lan aldarrikapenak, baina beste zenbaitek, Chicagoko McCormick-ek, adibidez, ukatu egin zituzten. Han gertatu zen langile sarraskia. Ugazabak poliziari deitu zion lantokia inguratzen zuten bertako langileak menpera zitzaizkien. Langile asko hil ziren poliziak jaurtitako balen ondorioz. Maiatzaren 2an eta 3an berriz bildu ziren langileak enpresaren aurrean, eta poliziak berriz ere tiroekin erantzun zien. Orduan ere hildako eta zauritutako ugari izan ziren. Maiatzaren 4an egoera errepikatu zen;



makina bat langile hil zen. Zalaparta hartan, ustez poliziaren aurka jaurtitako bonba bat lehertu zen. Polizia batek galdu zuen bizia.

"Haymarket"eko atentatua izenez ezagutzen den gertaera haren ondorioz sei langile atxilotu eta epaitu zituzten, baina inoiz ez zen frogatu haiek izan zirela errudunak. "Chicagoko martiriak" izena jarri zien jendeak sei langile haiei: August Spies, Albert R. Parsons, George Engel, Adolf Fischer, Samuel Fielden eta Michael Schwab-i. Seiei jarri zieten urkamen-dian hiltzeko zigorra, nahiz eta azken biei azken-nean zigorra aldatu, eta bizitza osoan bortxazko lanak egin behar izan zituzten. Urkatua izateko txanoa buruan jartzen zioten bitartean, Spies-ek hauxe esan zuen: "Egunen batean gure isiltasuna gaur itoko dituzuen ahotsak baino ahaltsuagoa izango da". Historiak oraindik ere arrazoia ematen dio Spies-i. Parsons-ek, berriz, ondorengo oihukatu zuen: "Utz iezaazu hitz egiten, Matson sheriffa. Entzun dadila herriaren ahotsa...". Sokalastera estutu egin zen, eta bere ahotsa isildu. Gertakari haiek protesta piloa eragin zuten mundu osoan. ■



Chicagon bezala, Euskal Herrian ere hildakoak izan dira langileen eskubi-deak defendatuz antolatutako ekimenetan. 1976ko martxoaren 3an Gastei-zen bost pertsona hil ziren. Goiko irudian ikus daiteke hildakoen lehenengo urteurrenean prestatutako ekimen batean gertatutako istilua. Ezkerreko argazkian, maiatzaren 1eko ospakizunetako bat. Egun hori aldarrikapen eta borroka eguna izatetik denborarekin folklorikoagoa izatera iritsi da.



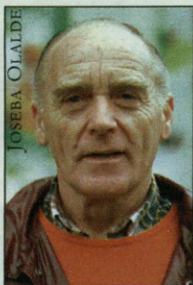
Baserritarren denda, zuretzat ere zabalik

Errota Industrialdea • 5A eta 5B nabeak • Anoeta - Gipuzkoa
☎ 943 655 880

Honela ikusten du maiatzaren lehena zenbait euskal langile historikok

Jesus Naves

«Inork ez du onartzen 'langileek sortzen dituztela enpresaburuen lanpostuak'»



"Maiatzaren leheneko aldarrikapenei dago-kienez, ez ditut gehiegi atsegin iraganean langileak zapaldu zituzten instituzio eta agintariek gaur egun egiten dituzten ospakizun ofizialak, iraganari nostalgiaz eta begi ez oso kritikoz begiratzen diotenak. Hala ere, esan behar dut alderdi positiborik ere badagoela oraindik: gure arbasoen borroka aintzat hartzen dugula eta memoria historikoak jarraitzen duela.

Gaur egungo langile mugimenduak aldarrikapen berriak hartu behar ditu beregain. Besteak beste enpresa langileek kontrolatzeko beharra aldarrikatu behar du. Denek onartzen dute enpresaburuek lanpostuak sortzen dituztela, baina inork ez du onartzen 'langileek sortzen dituztela enpresaburuen lanpostuak' —hala gertatzen da benetan—. Gero eta enpresa gehiagok alde egiten du, multinazionalak batez ere. Gure herrialdeak esplotatu eta bertan aberastu ondoren paradisu fiskalak diren edo eskulan merkea daukaten herrialdeetara joaten dira. Langileei bakarrik eskatzen zaizkie erantzukizunak. Enpresek kolonialismo berri bat egiten dute: hemen langabezia, han lanik

eza utzi, eta ez diote inori azalpenik eman behar; ez daukate inolako obligaziorik. Aldarrikapen berriak gizarteak iraganean egin-dako lorpenekin batera egin behar dira —kontratu egonkorrak, erretiro duinak, osasuna, hezkuntza, eta abar—.

Etorkinen eta hirugarren munduko herrien eskubideak ere aldarrikatu behar dira, jende hori baita langile mugimendu berrian gehien esplotatzen dena eta Iparraldearen ongizate handia Hegoaldeko esplotatuen kontura lortzen baita. Gainera, ez dugu ahaztu behar langile mugimenduaren ezaugarrietako bat internazionalismoa dela. Azkenik, gaur egungo langile mugimenduak gastu militarren eta gerraren aurkako borroka ere aldarrikatu behar du, izan ere gure ekonomia gero eta militarizatuago baitago eta Euskadiko ekonomia-aren zati handi bat gerrako ekonomia baita. Ezetz esan behar diegu gizarte gastuak ordaintzeko erabili behar ditugun gastu militarrei eta ezetz arma fabrikei ere, hemen egiten ditugun lehergailuek hiltzen dituzte eta hango langileak". ■

Etorkinen eta

hirugarren munduko
herrien eskubideak ere
aldarrikatu behar dira,
jende hori baita langile
mugimendu berrian
gehienean esplotatzen dena
eta Iparraldearen
ongizate handia
Hegoaldeko esplotatuen
kontura lortzen baita

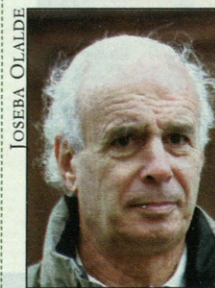
Gaur egun erretiratura dauden baina euskal langileen mugimenduan nahi gabe zeresan handia izan zuten zenbait euskal langile historikoren iritzia jaso nahi izan dugu. Erregimen frankistaren garaian bizi, erregimen hura pairatu eta euskal langileen mugimenduaren historiako une garrantzitsuenen parte hartu zuten. Periko Solabarria eraikuntzako langilea zen Bizkaian.

LABen sorkuntzan parte hartu zuen eta Herri Batasunako Mahai Nazionalako kide izan zen. Jesus Naves Mercedes Benz-eko langile ohiak eta Imanol Olabarria Cablenor-eko langile ohiak 1976an Gasteizen egin zen greba famatua antolatu zuen langile batzordean parte hartze handia izan zuten. Greba hartan, Fraga Iribarne eta Martín Villaren poliziak bost langile hil zituen, Chicagon gertatu zen bezala. Gasteizen, ordea, langileei ez zitzaion epaiketarik egin.

Hirurei egin diegu ondorengo galdera: Zure ustez gaur egun ba al du zentzurik maiatzaren lehena ospatzek, eta baldin badauka, zein hiru aldarrikapen egiteko erabiliko zenuke? Erantzun hauek eman dizkigute.

Imanol Olabarria

«Lanak ez gaitu errealizatzen»



"Gaur, XXI. mendean, maiatzaren leheneko gaituak inguruko gogoeta egiteko erabili beharko genuke. Langile mugimendua sakabanatu egin zen, eta orain astinduta manipulatua dagoen gizarte honetan mugitzen da. Iparrik gabe dabil, eta ez dauka beraren eta uanean uneko helburuetatik tagoko jomugarik. Horregatik guztia egin ditzakeen aldarrikapenak gehienek ehunekoren bat eskatzera edo azaleko konponketak egitera mugatzen dira.

Mahai gainean jarri beharreko gaiak: lana, berdintasunak eta 'bapo bizitzea' edo ongizatea.

Lana: 'Ez dago lanik' esan ziguten goitik, eta abstinentzia sartu mea daukaten adiktoen modura, amorru biziz lasterka joan gelditzen zen apurraren bila. Baina benetako egia zen ez dagoen hainbeste lan egin beharrik. Lanaren kultura Sistemak ezartzen zuten, eta erakunde sindikalak dira bere defendatzaileak sutsuki bete-beteko enplegua defendatzen baitute gauza guztien gainean. Gaur egun ez da ekoizteko lan egin behar, lan egiteko ekoiztu behar. Bete-beteko lana ezinezkoa da: LANEk (Lanaren Nazioarteko Batzordea) Asian eta Afrikan mila milioi lanpostu sortu behar direla esaten digun bitartean, J. Rifkin-ek gogorazi digu azken mendeko energia gehiago kontsumitu dela gizateriaren historia osoan baino. Gure munduaren baliabideak mugatuak dira eta kutsapenak bere mugak dauzka. Ez da onuragarria: lanak ez gaitu errealizatzen.

Periko Solabarria

«Maiatzaren lehena oso beharrezkoa da baina egun prostituituta dago»



Maiatzaren lehena oso beharrezkoa da baina gaur prostituituta dago. Gehienbat aldarrikapen eta borrokarako zen eguna festa folkloriko bihurtu da. Gaur, maiatzaren lehenik izango ez balitz, patronalak asmatuko luke. Beste edozein egun bezalakoa da, politika globalizatzaileak munduko ekonomia gidatzen duen garai

honetan langileek hitz egin eta botoa emateko eskubidea daukatela ikusarazteko demokrazia burgesak hartu duen eguna. Baina beti beharko da maiatzaren lehenen bat, zortzi orduko lana, zortzi orduko aisialdia eta zortzi orduko kultura oraindik utopia baita munduko herrialde askotan, eta baita lehen munduan ere. Ez dezagun gure burua engainatu. Oraindik ere badaude herriko pariak eta zutik jarri beharra duten goseak dauden legioak. Egia borobila da, bai, oraindik ere pariak eta goseak dauden legioak daudela. Eta okerreina da hori guztia gure ongizatearen hobe beharrez gertatzen dela. Gu 36 orduko lanaldia eskatzen ari garen bitartean, gizartearen erdiak asteen 60 ordutik gora egiten ditu lanean soldata zutrin baten truk. Zenbaitetan, gainera, zabortegetian ibiltzen da jendea kaka jasotzen, soldata eta ordutegirik ere ez duela.

Beste edozein egun bezalakoa da, politika globalizatzaileak munduko ekonomia gidatzen duen garai honetan langileek hitz egin eta botoa emateko eskubidea daukatela ikusarazteko demokrazia burgesak hartu duen eguna

Gaur egungo antolamendu politiko, ekonomiko eta bankarioa txirotasuna eta esplotazio gordinena betikotzeko eta herrialde aberats eta pobreen arteko aldea gero eta gehiago handitzeko diseinututa dagoela konturatzeko balio beharko liguke maiatzaren lehenak. Egungo hazkunde kapitalistako paganoak beti berdinak dira: txirotak, langileak. Garai globalizatzaile honetan beharrezkoago eta egungoagoak dira bai Internazionalaren himnoa eta bai harrotasunez altxatutako ukabila.

Maiatzaren lehenarako hiru aldarrikapen garrantzitsuenak hauek izango lirarteke:

Lan harremanetako esparru autonomiaduna. Sindikatu, ekonomia eta gizarte mailetako benetako ahalmena izatea, erabakiak hartzeko benetako eskubidea izateko eta munduko langileekiko elkartasunak zentzua izateko —batez ere demokrazia kapitalista izen okerraz ezagutzen ditugun botereen esplotazioak txirotzen dituen herriekiko elkartasunak—. Euskal Herriak erabateko subiranotasuna behar du Argala handiak zioena egi bihurtu dadin: "langile euskaldunak eta frantsesak batzen gaituena ez da nazio berekoak izatea, klase berekoak izatea baizik".

Lan berdinentzat soldata berdinak litzateke bigarren aldarrikapena. Sexu diskriminazioa deuseztatu behar da. Gure lanpostuetan aukera berdintasuna izan behar da. Ardura postuetan oraindik ere desberdintasun handia dago, eta benetako diskriminazio positiboko aldi bat beharko litzateke. Matxismoaren kontrako borroka bortitz eta anbiguotasunik gabekoa egin behar da.

Azkenik, lan eta enplegu segurtasuna izango litzateke hirugarren aldarrikapena. Ezin da onartu ezbehar kopuru izugarri hau; prebentzio neurri hobeak eskatu behar dira. Horretarako, etengabeko ikuskapenetarako funts publikoak eta segurtasun neurriak betetzen ez dituztenentzako zigor neurri bortitzak beharko dira. ■

tik gure bizitza hobetzeko irrikak eta bestetik Hegoaldeko egoerak: jende asko soberan dago, enbarazu egiten du, goseak dago, eta arriskutsua izan daiteke. Horregatik eta ez beste ezergatik, armak diseinatu eta egiten ditugu, gure ejerzitoek jokoaren arauak tinko eutsi diezaieten; Atzerriarren Legea ezartzen dugu inbasioak saihesteko, eta zinismoaren muturrean giza eskubideen unibertsaltasunaz hitz egiten dugu eta pertsona, herri eta kontinente bakoitza dela jasaten ari den egoeraren erantzulea esaten dugu. Hau da, bakoitzak merezi duena daukala diogu.

'Bapo bizitzea' edo ongizatea. Langile mugimenduen historia kontraesan baten inguruan ibili izan da: lana-kapitalaren eta horrek sorrarazitako berdintasunaren inguruan. Horrela, miseria, esplotazioa eta bizitza txarra bezalako kontzeptuek erabat ekonomikoak diren konnotazioak hartu zituzten. Gaur egun, Iparraldean gaudenok, miseriaren ikuspegi erredukzionista horren aurrean, uste dugu bizitza maila eta gero eta

kontsumo handiagoa direla 'bapo bizitzearen' sinonimoak. Eguneroko bizitzako dogma politiko-ideologiko handia da alderaketa hori. Etengabeko goranzko kontsumoa ezinezkoa da, Lurra mugatua baita, mugatuak lur emankorra, edateko ura, baliabideak, muga-tuak gure gorputza, gure bizitza, gure beharrak. Etengabeko goranzko kontsumoa beharbada ez da onuragarria ere. Beharriaren saturazioaren atzetik datoz adikzioak, mendekotasunak, identitatearen galera, miseria psikikoa, bakardadea... Burujabetasun handiagorekin bila kontsumitzen da dena, eta azkenean besteekiko loturak hausten ditugu eta ukipen fisikoari ihes egiten diogun kontsumitzaile atomizatu bihurtzen gara. Gauzak gurtu eta pertsonen gerra deklaratzaren diegu". ■



eta are gutxiago gaur sortzen dituen diziplina, lehiakor-tasun eta tentsioarekin. Hauxe da irtenbidea: ekoiztutakoa eta gizarteari begira beharrezkoa den lana banatzea. Lan gutxiago egin daiteke gehiago bizitzeko.

Berdintasun eza: Kaso orain arte inoiz ez da hainbeste aberastasun eta pobrezia elkarrekin izan. Barrikadaren alde batean borroka egiten genuenok gaur egun beste aldean gaude, eta nazio-arteko ordenamendu bidegabearren onurez baliatzen gara. Unibertsal egin ezin daitezkeen kontsumo mailak hemen neurrigabekeria sortzen du eta han gosea eta heriotza. Ezin dugu ahaztu gure arrantza porturik handiena Forondako aireportua dela, gure garbantzak, zainzuriak, piperrak, dilistak, fruitu lehorrak... Peru, Maroko, Mexiko, Turkiatik datozela, gure petrolio arabiarrak dela, gure altzarietako egurra Afrika eta Amazoniatik datorrela, gure erropa Asiako hego-ekialdetik, eta gure hondakinak eta industria kutsatzaileak Hegoaldera joaten direla. Topo egiten dute alde bate-

Familia proletario hartan aita kafe tostatzaileria zen behargin bakarreko lantegian. Amaren ilusioa, aita etxera ekarritako sos apur haiekin seme bakarrari jaten ematea. Eskasia giro hura arnasten zuen artean, Eugenio txikiak tximeletak harrapatzeri joatea zuen ihesbide gustukoena. Eta arratsalde batean tximelete-tara atera ostean, hogeita hamar urte geroago itzuli da etxera, nekatuta. Amak, laurogeita bat urterekin: "Berandu hator seme". Baina oraindik badago denbora.

AMETS ARZALLUS

Argazkiak: Karlos Corbella

Nola ikusten zen frankismoa mutil koxkor baten begietatik?

Garai haietatik dudak oroitzapena kolore grisarena da. Orduan ez ginen, orain bezala, koloretan bizi, grisean bizi nintzen. Grisak ziren garai hartako telebista eta garai hartako bizitza. Iluntasun hura ez zen fisikoa bakarrik, ilun bizi zen aspektu intelektualetan, aspektu filosofikoetan... Horiek gauza iluntzat hartzen ziren, eta ilun ikusten zen dena, irteerarik ikusten ez den tunel bat bezala. Beldur handia zegoen, eta ezin zen hitz egin, kontu handia eduki behar zen esaten zenarekin, kontuz nondik nora zenbiltzan, bizi lagunarekin ere ez zinen fidatzen.

Esan duzu dena gris ikusten zela. Iluntasun hartan argia nola piztu zitzaizun?

Lehenik, etxean arnastu nuen eskasia girotik ernatu zitzaidan klase kontzientzia. Gero, nazio-artetik zetozen adibide horiek guztiek, Vietnameko iraultza, iraultza aljeriarra, Kubako iraultzak, asko markatu ninduten. Ilusioz jantzi ninduten, eta ikusi nuen bazegoela esperantza bat, esperantza bat borrokaren bidez aldaketa batzuk lor zitezkeela. Hasieran maila sozialekoak, eta gero herri mailakoak, opresio bikoitz bat bizi genuela ohartu bainintzen, langile bezala klase opresioa, eta opresio nazionala herri bezala... Eta orduan hasi nintzen sartzen lehenik ETArekin fronte kulturalan, gero ikasleen frentean, ETA politiko militarrean...

Nolakoa zen orduko ETArekin borroka?

Batez ere kontzientziak iratzartzeko borroka

«Pazientz erro mika goxoak d

zen, propaganda bereziki, eta propaganda hori hel zitekeen propaganda armaturaino. Ikurrina bat jartzea ere ekintza bat zen, gaur egun ia folklorea da, baina orduan ikurrina batek asko esan nahi zuen: esan nahi zuen kartzelan urteak pasa-

Curriculum

- **JAIO:** Donostia, 1951n.
- **BIZI:** Donostia.
- **IKASKETAK:** Enpresa teknikari karrera, EUTGn.
- Naturalista eta Aranzadiko kidea tximeleten alorrean.

Ibilbidea

- Gaztetan "komunistak" taldeko kide izan zen.
- ETAn sartu zen.
- ETArekin eszizioan ETA politiko militarrean jo zuen eta zuzendaritzara heldu zen.
- 1975ean Iparraldera errefuxiatu zen.
- 1977an "bereziak" taldeetako buru zela ETA militarrean itzuli zen.
- 1984an Frantziako polizia atxilotu eta Santo Domingora deportatu zuen.
- 1986an Ekuadorrean aldatu zuten.
- 1987an Aljerrera joan zen ETArekin eta Espainiako Gobernuaren arteko kontaktuak hasi zirenean.
- 1989an ETako ordezkari bezala parte hartu zuen Espainiako Gobernuarekin izan ziren negoziaketetan.
- 1989ko apirilean atzera Santo Domingora eraman zuten Espainiako Gobernuak negoziaketak haus-tetan.
- 1997an Santo Domingotik Espainiako kartzelataro ekarri zuten, lehenik Alcalá de Mérida eta gero Topa-sera.
- 2004ko urtarrilean atera zen kalera.

aren zuhaitzak, zak baina fruitu

u»

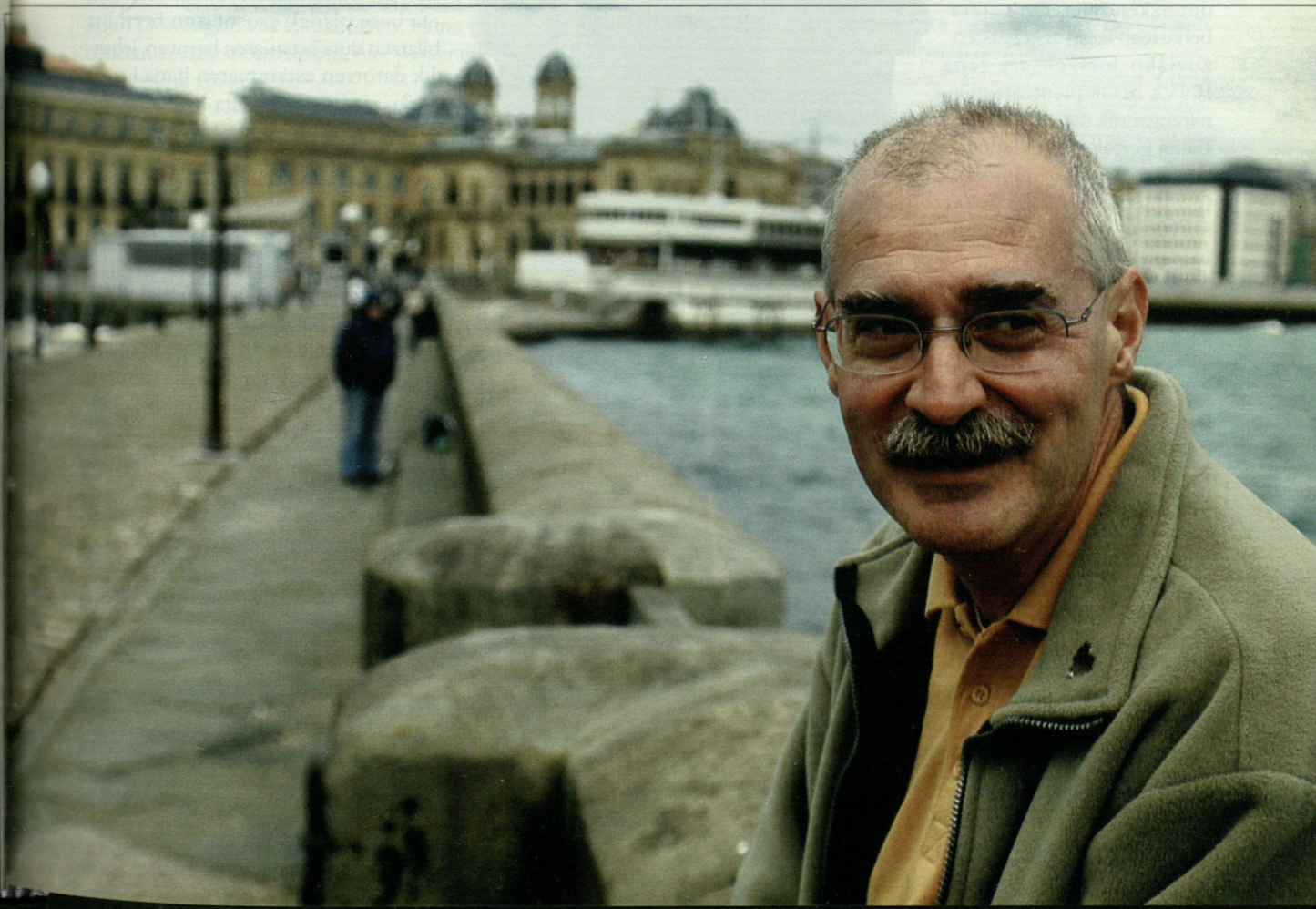
Eugenio Etxebeste «Antxon»

tzea edo tiro bat jasotzea. Aktibitate mota hori zen, ikasleen artean ere, adibidez, Euskal Herriko historia ikastea. Oroitzen naiz Euskal kultur taldean nola egin genuen liburutxo klandestino bat non aipatzen zen zer zen euskaldun izatea, zer ginen euskaldunak, nondik gentozen. Hura hain zen mundu itxia eta norbera izateko aukerak hain ziren eskasak hesiak haustera mugatzen zinela, edo hesiak hausten saiatzera. Oroitzen

naiz batxilergoko kurtso bukaeran Italiara egin genuen bidaiaz. Bidaia hura baliatu nuen Aginaccita liburutegira joateko, partidu komunistaren liburutegira. Eta handik ekarri nituen Marxen obrak, Leninenak, Engelsenak...

Eta Iparraldera joan berritan hil zen Franco. Nola bizi izan zenuen egun hura?

Bai, Iparraldean geundela jakin genuen, Baina



guretzat Francoren heriotzak, gertatu zen moduan gertatuta, ez zuen eragin politiko handirik. Francoren heriotzarekin baino aldaketa nabarmenagoa eman zen Carrero Blancoren heriotzarekin. Hori bihurtu garrantzitsu bat izan zen frankismoarentzat. Franco, Carrero Blanco hiltzean, ondorengorik gabe, seme kuttunik gabe gelditu zen. Aldiz, bere ondorengotza monarkiarentzat prestatzen ari zen diktadorearen oheko heriotza sistema baten jarraipena izan zen, jarraipena diktaduraren maskara erantziz. Franco hil zen baina frankismoa ez.

ETAko zuzendaritzan zeundela idatzi zuten Autonomia Estatutua. Zer irakurketa egin zenion?

Une hartan estatua-rekin hausteko baldintzak zeuden, edo bai planto bat aurkezteko, nazioarteko giroak ere laguntzen zuen, baina alderdi batzuk ez zuten hori ulertu. Estatuak autonomien estatu bat eskaini zuen, eta jendeak hori jan zuen, PNV bera ere uste dut azken bileretatik atera beharrean egon zela ikusten zuelako lortzen ari zena PNVk berak planteatzen zutenarengandik oso azpitik zegoela. Baina gertatu zen adaptatu egin zirela, egoera berrira hezi zituzten. Eta horrek ez zekarren aurrerapausorik soberaniaren bidean.

Azkenean Autonomia Estatutu deskafeinatu bat atera zen, eta ez zituen Euskal Herriaren aspirazioak bete. Horren aurrean alternatiba taktiko bat aurkeztu genuen guk, KAS alternatiba. Ez zen independentzia eta sozialismoa eskatzen, baizik eta aurrera begirako erdi bideko posizio bat, non sinpleki aitortuko zen nazio bat existitzen zela. Nazio horrek autodeterminazio eskubidea zuela, eta lau lurralde historikoei eta Iparraldeak osatzen zutela.

Gehiegi pentsatu gabe oraingo egoera dirudi.

Ordutik hona euri asko egin du. Politikan euri asko bota du, eta gaur egun



MALDIZIOAK. Ez naiz inoiz maldiziorik edo biraorik esan zalea izan. Baina Iparraldean errefuxiatu nengoela, ez dakit zergatik, banuen birao bat oso neurea, haserretzen nintzen bakoitzean esaten nuena. "Mecagüen la Republica Dominicana y Ecuador!". Ez dakit zergatik, baina beti "Mecagüen la Republica Dominicana y Ecuador!" esaka ari nintzen eta begira patuaren malezia, Iparraldetik deportatuta eraman ninduten, aurrena Dominikar Errepublikara eta gero Ekuadorrera. Jainkoaren zigorra izan zen, edo Alarena.

baldintzak asko aldatu dira. Dena den soka berdinari tiraka segitzen dugu, lehenik herri baten existentzia aitortzea, eta autodeterminazio eskubidea onartzea herri horri.

Ibarretxeren planari zenbat falta zaio horra iristeko?

Nik uste dezentet falta zaiola. Lerro artean irakurtzen saiatu naiz, eta ohartu naiz Ibarretxek hitz egin asko egiten duela baina zehaztu gutxi. Eta zehazten duenean ikusten da hau gestio hutserako dela. Ibarretxek eta bere planak erosotasun berri bat bilatzen dute estatuaren barnean, lehenetik datorren estatutuaren haria luzatu nahi da, eta horri maskara bat jantzi, ilusioak sortuko dituen maskara bat jantzi, baina ilusio faltsuak. Zeren eta Ibarretxek, agian nik ere ez, baina Ibarretxek ezin du hitz egin Euskal Herriaz. Baskongadak gestioatzeko plan bat egiten ari da.

Orain elkarrizketa edozeinen ahotan dabil. Baina elkarrizketa bat inoiz egon bada Aljerren egon zen. Benetako elkarrizketa izan zen hura? Hura bi aldetatik esploratzeko zerbait izan zen, nola gobernu espainiarraren aldetik hala erakundearen aldetik. Saiakera bat izan zen. Nolabait horrek erakundea ezagutzea esan nahi zuen, esan nahi zuen onartzen zela Euskal Herrian arazo bat konpontzeko zegoela, eta nik uste gobernu espainiarraren aldetik ez zela oso ongi neurtu eman beharreko urratsa. Mahai azpian zepo bat jarri nahi izan ziguten, beraien helburua zen erakundea bere posturak ukatzera eramatea, eta borroka abandonatzea. Gure postura barne elkarrizketarako giroa sortzeko progresiboki aurrera egitea zen, ahal zenik eta diskretuen egitea eta estatu espainiarrak Euskal Herri bat zegoela onartuko zuen puntura iristea.

Zenbat hurbildu zen puntu horretatik?

Elkarrizketa mahaiko momentu batean, herri bat bazegoela onartzeko eta herri horri autode-terminazio eskubidea emateko baldintzak bazeudela esan zen erakundearen aldetik. Sinpleki hori onartzea zen kontua eta trabarik ez jartzea Euskal Herriaren erabakiak bere bidea egin zezan. Asko nabarmendu genien hori, eta gobernuko ordezkariak ere ez ziguten ukatzen hori onartzeko aukera, baina esaten zuten une hartan ez zegoela horretarako baldintzarik. Eskuak garbitzen zituzten eskubide hori ukatu gabe, baina eskubide hori praktikan jartzeko baldintzak zeudela ukatuz. Esaten zuten ez zegoela iritzi publikoa horretarako prestatua, ez zegoela prestatua onartzeko Euskal Herri bat existitzen zela, eta herri horrek bere eskubideak zituela. Hor bukatu zen.

Aljerretik atzera Santo Domingora itzuli zinen. Urte askotan egon zara deportatua. Presoez asko hitz egiten da, errefuxiatuez dezente, baina deportatuez eta erbesteratuez gutxi.

Deportazioa oraindik politikoki jorratu gabeko gai bat da. Deportazioa estatu espainiarraren asmakuntza da. Deportatzea zenbait pertsona izoztea da, izoztea frigorifiko batean, nahiz eta Kariben egon eta han bero handia egin. Izozteak fisikoki, intelektualki, kulturalki, sozialki, herri izaten laguntzen diguten horien guztiengandik zokoratzea... Gainera deportatuak ez du existitzen, nire bizitzako hamahiru urte pasa ditut Santo Domingon eta Ekuadorren, baina herri horietan ez naiz inoiz existitu, nire paseratik ez da arrastorik ere gelditu.

Azkenean gu damutzea nahi dute. Niri esaterako, Bidarteko atxilotetak gertatu zirenean, zuzendaritza atxilotu zutenean, bilera baterako gonbita iritsi zitzaidan. Militar dominikar batzuen aurreko bilera zen eta horixe proposatu zidaten, ni une hartan ETako zuzendaritzatik gelditzen nintzen bakarra nintzelako, hain sinple eta hain garbi, ni nintzela ETAn azken erabakia hartu nezakeen bakarra. Segitzea erabakitzen banuen egurra emango zidaten, edo bestela

Kartzelako intraneta

"Gaur egungo makro kartzelak aurrefabrikatuak dira. Hor izaten duzu bizitzeko modulua esaten zaiona, patioa, modulua... Hor sortzen dira irrintziak eta tam-tam deitzen dioguna. Horien bidez komunikatzen gara, oihuka, bai preso arruntak eta bai gu, gaez edo beharbada egunez. Patioan zaudenetan ziegan dagoen batekin komunika zaitezke, edo patiotik patiora, eta kuriozosa dena da halako kadentzia bat tortu behar duzula aho-tsean, lelo moduko bat bilatu behar duzula, zuk modu jarraituan ez egiteko moduan, eta hark ongi entzuteko maneran, ahapaldiak moztuz eraman behar duzu kadentzia, esaldiak moztuz, hitzak ere moztuz litezke, kantu bat bezalakoa da, ez da hitz egitea baizik eta kantatuz oihukatzea. Ikasi egiten da."

borroka armatua behin betiko bazter batera uzten nuen. Maila horietan eginarazten zizuten lan psikologikoa.

Alde humanotik begiratuta nolako da deportatu baten bizitza?

Etxe batean sartzen zaituzte, etxe batean non elkarbizi behar duten inondik inora ere ezagutzen ez diren sei pertsonak. Hiru gela dauden etxe batean zaude, hilabetean 80 \$, bisitak jasotzeko aukerarik ez, komunikatzeko aukerarik eta prentsarik ez, ateratzeko aukerarik ez. Etxe guztia mikrofonoz josia geneukan, nola gelak hala bainuak, pareten barruan eta sabaian sartzen zituzten, eta eguneko 24 ordutan jarraitzen ziguten, *Gran Hermanon* bezala gutxi gora behe-ra.

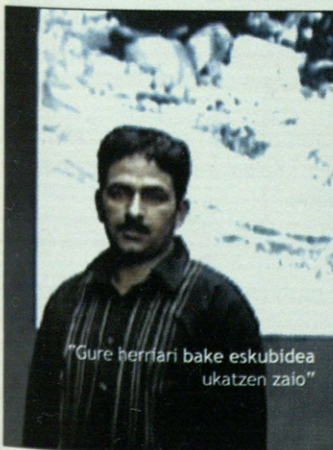
Funtsean kartzela bat bezala da, etxeko kartzela bat, nik uste kartzela baino oraindik gogorragoa dela, kartzelan behin baino gehiagotan galdetu izan didate funtzionarioek, "non egoten da hobeto han edo hemen?" eta beti esan izan diet kartzelan hobeto nengoela.

Pentsatu zenuen ez zinela inoiz herrira itzuliko?

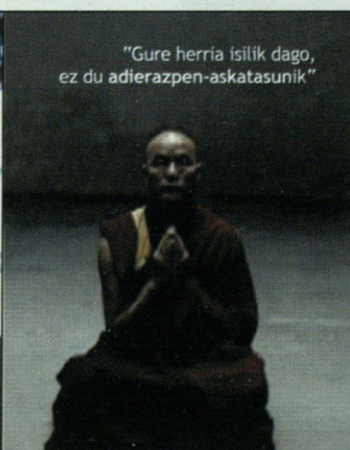
Bai. Nik buruan beti izan dut ez nintzela Euskal Herrira inoiz itzuliko, baldintzak hain ziren gogorrek une batean zerbait gertatuko dela pentsatzen duzula, desagerraraziko zaituztela, edo deportazioa hil arterainokoa izango dela beste batzuen kasuan bezala.

Azkenean kartzelara pasa zintuzten. Denboraren zentzua nola eramaten da kartzelan?

Nik 24 ordu neuzkan ezer ez egiteko. Gaur egun kartzelak ez dizu inolako aukerarik eskaintzen, inolako aktibitatearik ezin duzu egin, isolamendu moduluetan ez duzu kirola egiteko aukera handirik, ikasketak erabat galaraziak daukazku; nik kartzela zaintzako auzitegiaren baimenarekin ordenagailu bat lortu ahal izan nuen baina atera nintzen egunean eman zidaten, eta izorratu. Nola pasatzen dira orduan eguneko 24 orduak? Ahal bezainbat lo egiten duzu. Preso arruntek esan ohi dute lo egitea kondena



"Gure herriri bake eskubidea ukatzen zailo"



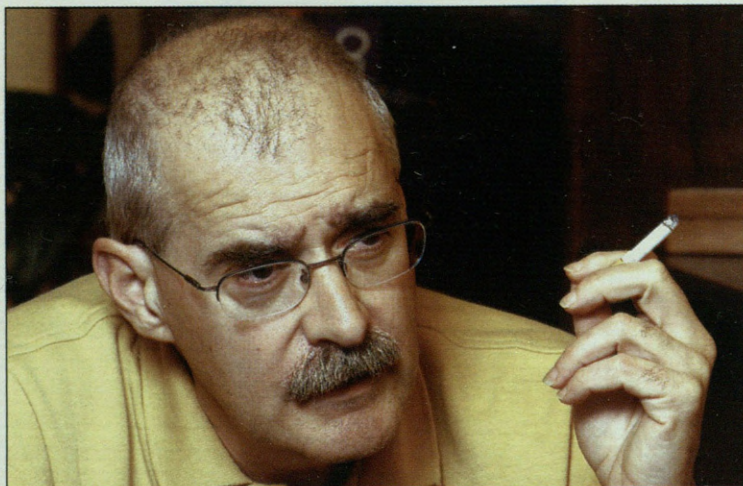
"Gure herria isilik dago, ez du adierazpen-askatasunik"

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

geure hizkuntzan bizitzeko eskubidea

Bizkaiko Foru Aldundia
Kultura Saila
Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

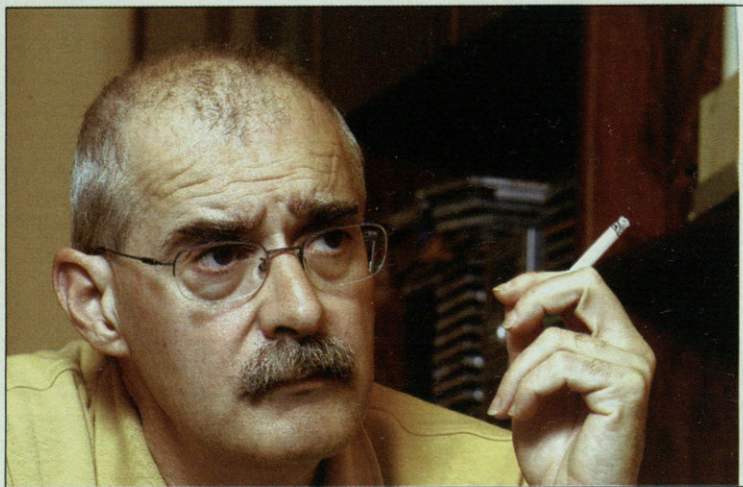
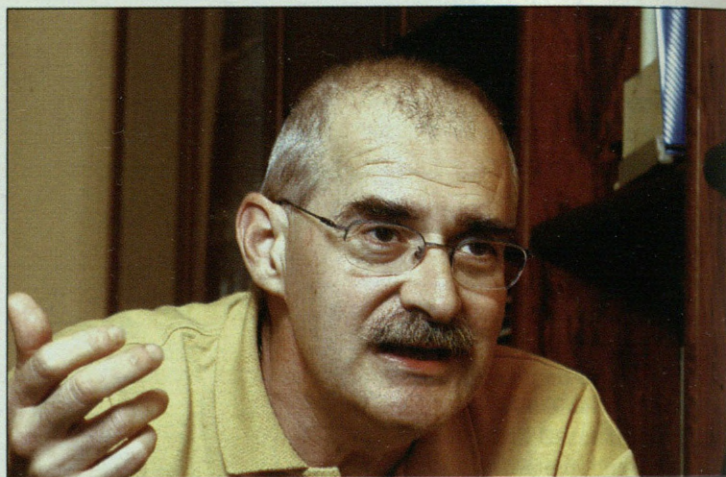
gure artean euskaraz



jaistea dela. Segun eta zenbat lo egiten duzun. Hamabi orduko loa baldin baduzu kondanaren erdia betetzen duzu, zortzi ordukoa baduzu, heren batez jaisten duzu. Gainerako denbora, idazten-eta pasatzen duzu. Dezente idazten nuen. Kartzelan plazer handi bat da eskutitzen bidezko komunikazioa egotea, jendea noiz idatziko zaion zain egoten da, eta garrantzitsua da hori esatea, azkenaldian zerbait jaitsita dabil eta gutun kopurua.

Bazenuen egutegirik ziegan?

Bai, Iparraldeko Seaskako egutegia nuen, egunez egun aurreratzen joateko, egunak pasatzen joateko. Espazio fisikoak eta denbora bete behar dira. Espazio fisikoak bete zenitzake liburutegi txiki bat antolatzearekin, nahiz eta azken



aldian hori mugatzen ari diren. Denbora betetzeko diziplinak jarri behar dizkiozu zure buruari, diziplinak orduen monotonia hausteko, eternalak diren minutuak pasatzeko. Beraz egunero egutegia aurreratzearekin bakarrik, edo egunero gutun bat idaztearekin, denbora betetzen zoaz.

Kontua da saihesti behar duzula kartzela zure barrura sartzea. Zu kartzela barruan zaude, baina eragotzi behar duzu kartzela zure buru

barrura sartzea. Gaurko kartzela sistemak hori bilatzen du, kartzela zure barrura sartzea.

Egutegian zer itxura hartu zuen Lizarra-Garaziko ituna izenpetu zen egunak?

Nik uste hura kartzelan flash bat izan zela, urteetan zehar inbertitzen joan zen kapitala biltzea izan zen. Lizarra-Garaziko errealitatea denboran eraiki zen proiektu bat izan zen, urtetan inbertitutako kapital guztia mahai gainean edukitzea, baina ikusi zena zen berriz ere PNVk halako proiektu baten aurrean beldurra sentitu zuela. Beldurra izan zuen berak bakarrik hegemonizatu ezin zuen bide batean sartzeko, zeren eta PNVk beti hegemonizatu nahi izaten du egiten den guztia. Eta orduan erritmoetaz hitz egiten hasi zen, epeetaz, eta hor nahastu zen dena

azkenean baztertua gelditu zena proiektu izate-raino.

Zein izan zen hura erortzearen erruduna?

Horrelako gauzetan gertatzen den bezala errudunak denak dira eta aldi berean inor ez. Errua nik uste zatitzeko dagoela. Euskal Herriko errealitate sozialean pisu gehien dutenak dira nik uste orduko hark aurrera ez segitzearen errua ordaindu behar dutenak. Ezker abertzaleak ere nik uste izan zuela bere erruaren parte erlatiboa, baina ez da hainbeste erru kontua, baizik eta egoerak eskatzen zuen mailan egon ez izana.

Hiru hamarkadaren ostean herrira itzultzeko beldurrik ez al zenuen? Kaleak zer kolore izango zuen, jendeak zer zapore...

Kalera irteteko bezperan bai, baina atera nintzen egunean egunero kalean bizi izan banintz bezala aurkitu nintzen, benetan hala izan zen. Hala ere maila sozialean asko aldatu den gizarte bat aurkitu dut, gizarte bat non badauden elementu positiboak, eta bai erabat negatiboak ere. Kontsumismotik asko edan eta asko bizi den gizarte bat da. Komatxo artean oso ongi bizi

dela esango nuke, oso ongi hori Gadafik zioen bezala "beharrizanen diktadura" da. Hau da, sistemak kate batean sartzen gaitu, eta berak esaten digu zer den ona, zer den polita... Zu hor sartzen zara, eroso sentitzen zara, eta ez zara ohartu ere egiten kate horren begi bat zarela.

Espetxetik ateratzean aske sentitu al zinen?

Ez erabat, kartzela batetik beste kartzela batera ateratzea izan da. Hemen bizi garen kartzela honetara. Zuk duzun ametsa da ate batetik askatasunera ateratzea, aske ateratzea, baina aske izateak esan nahi du euskaldun bezala nire eskubideak onartuak egotea.

Zertarako balio izan du 30 urteko borrokak, zertan egin dugu aurrera, zertan zutera?

Bidean askotan sartu dut hanka, baina hanka sartu dudala baldin badiot, esan nahi dut konaturatu naizela eta saiatzen naizela berriz ere ez egiten. Orokorrean uste dut aurrera egin dugula. Orain, Nelson Mandelak zioena da: tunela zenbat eta ilunago egon orduan eta gertuago gaude argiarengandik, egunsentitik. Egia da tunel horren barruan segitzen dugula oinez, eta batzutan argituko gaituen lintarnaren bat behar dugula, baina nik uste dut bidea zuzena dela. Noiz emango den egunsentia? Hori gauetik goizera iristen da, bitartean egin behar ez dena prozesuan bide okerretik sartzeara. Garbi behar dugu zein den gure borondatea, zein den gure helmuga, eta ibiliz eraikitzen joan behar dugu.

Zuk alde egin berritan erori zen Franco, eta itzuli berritan erori da Aznar. PSOE jarri da boterean, zuek PSOErekin hitz egin zenuten...

Alderdi sozialistak bere garaian aukera bat eduki zuen eta ez zuen jakin eskutan hartzen. Gaur egun uste dut momentu edo aukera historiko

Trantze latzak pasea
horrenbeste aldiz,
faltan zinen etxean
bueltan zaude berriz.
Gizaki izateko
bidean aprendiz,
lehen bide bat egina
zaude pauso haundiz.
Aldatuko zenuke
aukerarik balitz?

Aitor Mendiluze



GAL

"GAL-en garaia oso gogorra izan zen, batez ere errefuxiatu politiko bezala erresidentzia papekin normal bizi zen jendearentzat. Hori gogorra izan zen, sarraski latza. Lagun batzuk erori ziren, baina nik uste hori borroka armatua aukeratzen duen erakunde ororen aurrekontuetan sartzen dela."

Borrokara murgiltzean zure ametsa Euskal Herria libre ikustea zen, espero duzu hori bizi zaren artean ikustea?

Hori beti, nik beti espero dut hori ikustera iristea. Eta niretzat oinarritzakoa da konbikzio hori edukitzea, egiten ari garena zerbait erreala dela eta aurrera goazela. Pazientzia eta konstantzia behar dira, borroka luzea da eta honek luze segi dezake. Baina nahiz eta zuhaitza oso negu luzea bizitzen ari den, nik fruituak espero ditut. Askok espero dute udaberria baina ni seguru nago uda ere iritsiko dela. Pazientziaren zuhaitzak, erro mikatzak baina fruitu goxoak ditu.

Amaitzeko esan iezadazu nor den "Antxon" politika eta Euskal Herria hitza erabili gabe?

"Antxon" gizaki izaten ikasten ari den aprendiz bat da, ikasketetan pilako bat gehiago zena eta bere bizitzako maxima tximeletetara eta ontologiara dedikatzea izango zena. Beti izan naiz oso konprometitua naturarekin, ez dakit aitarren jatorri baserriarragatik ote den, baina oso emana izan naiz natura ahal bezain bat ezagutzea eta berekin harremanetan bizitzera. Animalien eta landareen maitalea naiz. Eta nire ahalegina gizaki bezala portatzea eta egunero ikasten joatea da. ■

Elkarriketa osorik:

www.argia.com



LEIOA

Maiatzaren 6tik maiatzaren 9ra arte,
Boulevardean

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

**Bizi
irakurriz!**

Arisko Urmeneta



SKC

Julen Zabalza

EHUKO IRAKASLEA

M-11 eta espiritu kritikoa

Martxoaren 11n Madrilen gertaturiko sarraskiak zer esan eta zer hausnartu ematen du hilabete bat pasatuta. Euskal Herrian dimentsio berezia hartu zuten egun haiek, abertzaleen artean, batez ere, eta iruzkin zabaldua da gertaeren erantzule ETA ez zela jakiteak lasaitu ederra ekarri zuela abertzaleen alde-
ra. Hori jazo bitartean, haatik, urduritasunez beteriko orduak iragan ziren, zeintzuetan, inolako azterketa kritikorik egin gabe, asko norberaren burua salbatzera —ordean ezker abertzalearena eskainiz— abiatu baitzen. Pentsamendu bakarraren garaian, pentsamendu bakarra landu zuten, edo zieten: ETA zela esan zieten, eta denek gaitzetsi zuten ETA; ETA ez zela argitu zen, eta arranguratu ziren gobernuak informazio okerra eman izanaz.

Espiritu kritiko falta horretan ildo bi nabari daitezke. Ildo batean, egindako eta esandakoaz inolako damurik erakusten ez dutenak sartzen dira. Ibarretxeren erridikulu patetikoa dugu horren isla. Inork baino lehenago gaitzetsi zuen, gordinki, ETArek basakeria, eta ez zuen, ondoren, ezelako zuzenketarik onartu, ETA izanda edo izan gabe, bere kontra esandako guztia ondo esana zegoelako. Baina agian hori baino larriagoa da kritika egiteko EAJk ehun urtetan guztiz baztertu ezin izan duen arrazismo kutsua erabili izana. Izan ere, berak eta, besteak beste, Urkulluk egun horretan esandakotik, euskal herritar izateko arau moral batzuk ezartzen dira, eta haien arabera, M-11 ezin zitekeen euskal herritarren ekintza izan. Hau da, gizarterako asmo integratzailea omen duen EAJren nazionalismoak eskluitu egiten du bere aberritik, Euskal Herrian bizi arren, jokaera jakin bati jarraitzen ez diona.

Bigarren ildoan daudenek zuzendu egiten dute Martxoaren 11n esandakoa, baina, jarraia kritikoa lantzeari uko eginez, okerraren erantzule bi seinalatzen dituzte: batetik, mezu bihurria zabaldu zuen gobernu; eta bestetik, ETA bera, zantzuak eta datuak (!) bazeuden eta hori sinetsi ahal izateko. Lehenak fede onez ari zenari gezurra esan zion; bigarrenak halako gezurrak irensteko oinarri eman du bere ibilbidearekin. Era horretara konpontzen da arazoa, baina, berriro diot,



INGO AZKONA

non geratzen da espiritu kritikoa?

Badirudi hainbat gauzatan zorrotz baino zorrotzagoa izan daitekeela, baina ETA eta borroka armatua tartean direla, askoz hobe dela zorroztasuna kamustea. Ezin da bestela ulertu zergatik sinetsi behar zitzaion PPri kontu horretan, eta euskal nazionalismoaren kontra, oro har, egin dituen esku hartzeetan ez. *Egunkaria* ixten denean PP gezurretan dabil, baina edozein hilketa ETARI leporatzea sinesgarri da. Zergatik hori? Hemen bigarren partea, ETAK berak ahalbidetu duelako bere ekintzen bidez. Batzuek, aurreko astean harrapatutako lehergaia aipatzen zuten; Hipercor, bestek; eta abar. Hala ere, nork esan du lehergai hura Madrilen tren batean ipintzeko zela? Parekagarri dira aurretik hainbat abisu eman zen Hipercor kasua eta Martxoaren 11?

Ibarretxek eta, besteak beste, Urkulluk egun horretan esandakotik, euskal herritar izateko arau moral batzuk ezartzen dira, eta haien arabera, M-11 ezin zitekeen euskal herritarren ekintza izan. Hau da, gizarterako asmo integratzailea omen duen EAJren nazionalismoak eskluitu egiten du bere aberritik, Euskal Herrian bizi arren, jokaera jakin bati jarraitzen ez diona

Masa komunikabideen eraginaz hitz egiten da, eta ia-ia ahalguztidunak direla esaten da, batzuetan. Gai honetan, berriz, ez. Euskal Herrian eta Espainian hainbat eta hainbat dira aditu ETArek kontuetan. Baina ETARI buruz hainbeste jakinda, zelan ulertu ETArek egileta zalantzan jarri ez izana? Normalean hitz egiten dutenean egun horretan bezain aditu ote dira? Askok izan dira Euskal Herrian jendeak M-11ren erruduna ETA izan zitekeela pentsatzeak zer hausnartu eman beharko liokeela ETARI. Arrazoi dute horretan. Baina gai hau dela eta inolako espiritu kritikorik gabe ari direnek ere egin behar lukete gogoeta. ■

Anreliia Arkotxa

IDAZLEA

Bidaiari nomadak



ALBERTO ELOSEGI

Bakarrik edo konpainian parti, bidean aurkitzen diren leku eta jendeak errespetatuz. Utz autobideak, bide eta bidexken hartzeko. Ibilbideak erakuts baina ez bertzeak zure bide-tik joatera bortxa. Kurri dabilana, autoz dabilana baino emekiago jabetzen da espazioaz, inguruan duen guztiari begiak irekiz. Oinez ibiltzea: munduan izateko modu berezia. Partitu denak botere-gizonek eraiki mugak trebesatzen ditu ixil-ixila, alegia deus ez. *Itinerarium mentis*-a, kanpora gauzatuz. Eremuaren esperientzia zure gorputzean.

XIX. mendearen bigarren erditik landa hedatzen hasten den oinezko turismoa, turismoaren etika litzateke gaur. Gero eta jarraikitzaile gehiago aurkitzen baditu Europan ez da kasualitate. Arrazoinak? Globalizazioa, abiadura, zarata artifiziala eta geldiezina zoko guztietan, airekoen bitartez urruntasunen ezabatzea, autoen ugaritasuna, telebista, ordenagailu, bideo-jokoetako pantailen inbasioa, mundu birtualek gero eta gehiago hartzen ari duten poderioa, medien informatze-desinformatzea... Zerrenda luza daiteke.

Dena den, gure aurreko mendearen bukaera geroztik ikus nola bidaiatzeko eta geografiaz ari diren liburuak metatu diren liburu dendetan, astrologiaz eta esoterismoaz ari direnekin batera? Zer ari ote zaigu gertatzen? Bertze zerbaiten bila joateko gutizia? Xinpleki, ihes egiteko gutizia? Utopia berrien seinalea ote? Ezin bizia bilakatzen ari zaigulako eguneroko bizi urbanoa? Arrotzak bilakatu zaizkigulako autoz, metroz, autobusez, tranbiaz, trenez laster-laster, fite-fire, lasterka, korrika, hatsangaka, itsuan, iragaten ditugun guneak?

Alta, munduaren deskubritzeko ez duzu preseski urrun joan beharrik. Zure kale edo karrika izkinean has daiteke abentura. Baina horretarako ez duzu ideia bakar batekin joan behar norapait, ordulariari behaka, erdi-lasterka. Denboraren hartzen ikasi behar duzu. Patxadan. Ohartuko zara ibiliz, jendeak eta bazterrak sekulan iruditzen izan ez zaizkizun moduan

Alta, munduaren
deskubritzeko ez duzu
preseski urrun joan
beharrik. Zure kale edo
karrika izkinean has
daiteke abentura. Baina
horretarako ez duzu
ideia bakar batekin joan
behar norapait,
ordulariari behaka,
erdi-lasterka.
Denboraren hartzen
ikasi behar duzu.
Patxadan. Ohartuko
zara ibiliz, jendeak eta
bazterrak sekulan
iruditzen izan ez
zaizkizun moduan
kausituko dituzula

kausituko dituzula. Zoaz, ahal bezainbat arin, zabarkeriak burutik kendurik. Txinatar kurrilari taoistaren gisan. Gaurko bizi urbanoan guztiok ahortzi duguna berreskuratuz: lehenik dela gauzen esperientzia eta gero haietarik etortzen zaigun ezagutza intelektuala. Ez alderantziz.

Zu zauden lekuan hasten da abentura. Zure hirian. Ahortz, faborez, hirietako mapak. Orain, gal zaitez, okerreko kalean sar zaitez. Konturatu ote zara norabidez beteak direla hiriak. Badela galtzearen fobia kolektiboa. Eta, monumentu, eliza, katedrala, eta bertze oroit-harri historikoak, gauaz fokoek argituak ia denak, ongi ikus ditzagun, postaletan bezala?

Guztia zoko estrategikoetan ezarriak diren karteletan esplikatua zaizu. Guztia jakin dezazun. Eta mendi-bazterrak? Gasnaren bidea, Ardoaren bidea, Hatzen bidea, Katarismoaren bidea... Ikusten, badela ere jakitate ezaren fobia kolektiboa? Badakizu orain nondik joan, zer begira, zer ez... Uf! Metroan edo turismo informazio etxean eman dizuten mapari, kioskoan erosi duzunari begiratzea aski. Horrela, kalean dabil-tzan jendea ez diezu zertaz biderik eska gehiago. Zure paper muturrari behatuz, nehoi hitzik egin gabe, bisita dezakezu lekua. Eta bisitari, turista ideala horrela dabil gehienetan teknokratek ongi taxutu dizkieten bideetan. Sekulan irrisurik hartu gabe, galdu gabe... Ohartu ote zara sorpresarendako eta erruarendako ere ez dizutela gehiago gunerik uzten?

Odysseus Elytisek horri ere "faxismo teknologikoa" deituko ziokeen. Orduan, oinez ibiltzea? Erresistentzia egitea; bistan da. Gauzen modu berri batez senditzea. Kurri, ortuts, oinetakoak bizkarrean. Burua tente, ileak haizeak harrotzen dizkiola. Kantari eta ziz-tuka. Ez ote duzu beti horrela imajinatu izan Rimbaud? Libro...

Honetaz eta hartaz ari izan zen poeta eta geografialari bidaiari andana bat joan den martxoan Genève-ko Uni-Mail unibertsitatean *Geopoetikaren bideak. Ibiltzea eta bazterra* deitzen ziren egunetan. ■

Amuntxi Arana

IDAZLEA

Kuotak

Indarberriturik itzuli dira aktualitatera ekimen baikorrak, Espainiako gobernuan sexuen parekotasuna jarrita. Hemengo hauteskunde kanpainan ere aipatu da gaia; eta Emakunde aukera berdinen aldeko legea prestatzen ari da, jadanik aldizkarian eztabaidatua 1999an. Kontua ez da bakarrik sexu bazterkeria. Euskararentzat ere kuotak beharko liratekeela komunikabideetan adierazi du X. Mendigurenek, ez baita normala askoren kemenez lortu dena beste batzuek bazter dezaten gero.

Ez dira solas berriak. AEBetan 80garrenean hasi ziren autoktono, beltz, feminista eta homosexualak bereziki, aldarrikatzen mendealdeko ar zurien kultura ez dela munduko bakarra eta ez hoberena, besteen ekarpenek ere balio handia dutela. Franz Fanon eta Tony Morrison goraipatzen zituzten Berkeley-ko katedradunek, eta maisutzat zeuzkaten Lacan, Foucault eta Derrida "deskonstruktivistak", gure progresia nazionalaren ikonoak, alegia.

Halako giroan bultzatu zen ekimen baikorra "affirmative action", hau da, gaitasun berdineko kandidatuen artean, talde baztertuko kidea hautatzea; eta horri esker iritsi ahal izan dira goi karguetara betidanik zokoratuak izan direnetako batzuk; eskuindar integristek deitoratzen dutena, berdintasunaren edo bikaintasunaren izenean, noski. Entzutea dugu, bai, leloa: herriko mediku—edo auzitegi buru—izateko, medikuntza—edo zuzenbidea—jakin behar dela, eta ez euskara. Jakintzaaren oztopoa bailitzan euskara eta erdara kalitatearen bermea.

Ekimen ezkorrik ere bada, izan.

Osterantzean, hemen, luzaz gutietsiak izan dira yankee eta politikoki zuzen jotzen diren ideiak. "Kuotak esne behientzat!" zioten gure lagun sano eta jatorrek. Gero, beharra lege, hasiak gara gu ere 'minorizatua' deitzen gure buruari, ez 'minoritarioa', AEBetan 'esklabo' ordez 'esklabizatu' esaten dutenen moldean.

Frantzian berdin, goitik begiratu ohi diote "diskriminazio baikorra" deitzen dutenari, nahiz administrazioan lanpostu kuota batzuk badiren aspaldidanik elbarrituentzat. Jospinek, 1997an, emazteen eta gizonen parekotasuna—%50eko kuota—ezarri nahi izan zuen Alderdi Sozialisten hautagaien zerrendetan. Baina printzipioa ezin zen garatu legean sartu



GAIZKA IROZ

gabe, eta horretarako konstituzioa aldatu behar zen. Orduan hasi ziren kalapitak. Aurkakoeak argudiatzen zuten emazteen eskubideak aitorzeko gizonengandik berezi behar zirela; hots, Errepublikan herritar guztiak berdinak dira, eta ez ditzake inongo irizpidek desberdin; bestela edozer eska lezake edozein taldek, berdin begetarianoek edo sekta batek... Erantzun zitzaien delako berdintasun erreterikoaren gerizpean egiten duela habia diskriminazioak, unibertsalismo hori ez dela nagusien komunitarismoa baizik, ahulagoei inposatua. Azkenean 1999an aldatu zen Frantziako Konstituzioa, eta orain legeak laguntzen ditu emazteak eta gizonak berdintasunean heltzera mandatuetara. Isildu dira kontra altxatu ziren ahots kualifikatuak eta, helburua urrun dagoen arren—alderdi batzuek nahiago dute isunak pagatu araudiak bete baino—, nabariak dira aitzin urratsak. Legeak eman babesa eta zilegitasuna pre-

Hemen, luzaz gutietsiak izan dira yankee eta politikoki zuzen jotzen diren ideiak. 'Kuotak esne behientzat' zioten gure lagun sano eta jatorrek. Gero, beharra lege, hasiak gara gu ere 'minorizatua' deitzen gure buruari, ez 'minoritarioa', AEBetan 'esklabo' ordez 'esklabizatu' esaten dutenen moldean. Frantzian berdin, goitik begiratu ohi diote 'diskriminazio baikorra' deitzen dutenari (...)

ziazten dituzte politikan sartzen diren etxandreek, etxea nolabait utzirik, estutzen baititu gizonei sekula pausatu ez zaien dilemak: "Zorion pribatua ala agintea"; hortik sor litezkeen kezak eta damuak gainditzeko ezinbestekoak dira, haurtzaindegiez gain, ezagutza eta onarpen publikoak. Eta senezko oharra egiten dute: orain leku bat lortzen duten emazteak adimentsuenak eta argienak ez balira ere, ez dira debalde arituko, bidea urratuko diete geroago etor litezkeen hobeagoei. Beti ere, François Giroud zenak esana, berdintasuna izango dugu gizon eskasek bezain beste goi kargu eskuratuko dutenean emazte eskasek. ■

Euskal Herriko Unibertsitatea, aro berri baten atarian

Errektore berri-berria dugu Euskal Herriko Unibertsitatean. Nik neuk beste hautagai bat nuen gustukoen, eta, beraz, ez nuen bozkatu Perez Iglesiasen alde, baina, zinez opa diot zorte on.

Euskaldun eta ukazineko euskaltzale izanik, hura gailendu izana albiste ona izan da unibertsitatearen joan-etorrian euskarak bizi duen egoeraz kezkatutik dagoen jendearentzat.

Sektore aurrerakoientzat ere albiste ona izan da, batez ere kontuan hartzen badugu lehen itzulian lehian zeuden hautagai batzuen jite autoritario eta espainiarzalea. Izan ere, Antigüedad eta Perez Iglesias bera bigarren itzulira iragatea eta gainerako guztiak lehiatik kanpo gertzea ezusteko ederra izan da. *Betiko unibertsitatea* islatzen duten talde batzuentzat dudaezineko belarrondokoa izan da kolpe batez jokalekutik kanpo gertatzea. Horrek ez du esan gura, inola ere, ezeztaturik geratu direnik, baina, eragina, oraindik aurrera, zeharkakoa izan beharko da. Hauteskundeen emaitzei jarraituz, alta, zaplada ederra jaso dute eta pareko poza gainerakoek.

Poztasun hori areagotu egin da Ezker Abertzalearen inguruko sektoreen kasuan, frogaturik geratu baita, batetik, emaitza orokorrak ikusita, Euskal Herriko Unibertsitatea ez dela *espainiarzaleatasunaren gotorlekua*, batzuek nahiko

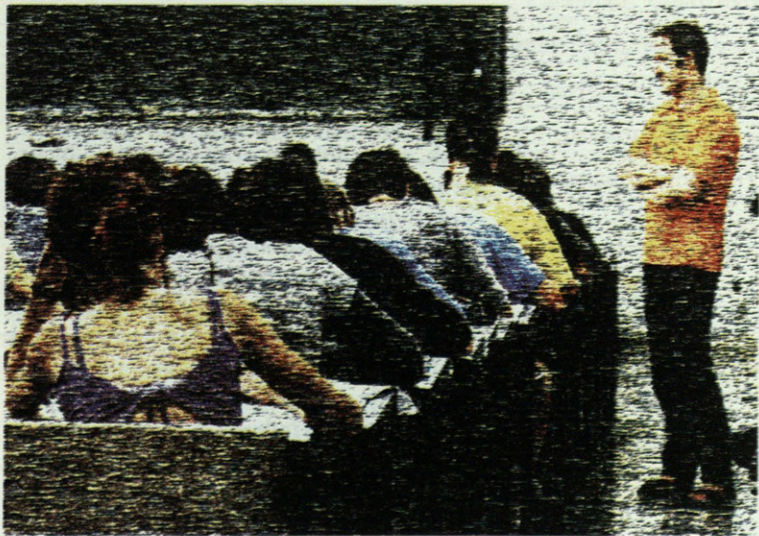


INIGO AZKONA

luketen bezala; eta, bestetik, Antigüedadek eskuratutako atxikimenduari erreparatuta, unibertsitatea eragin eta lan eremu bezala hartzea ez dela beti eskertzarrekoa. Inguru horretako jendea halako bultzada baten beharrea zegoen, ikasleak bereziki. Ikusteko dago zein neurriko eragina izango duten hauteskundeok talde horien jokamoldean, baina dagoeneko gauza bat argi eta garbi geratu da: antolatze eta mota askotako zereginak egiteko gaitasuna dute, eta, halaber, ardura instituzionalak hartzeko prest azaldu dira; hau da, baztertu ezineko indar bat islatzen dute unibertsitatean. Hauteskundeek hori azaleratzeko balio izan dute.

Edozein modutan, ezustekoak lehen itzulian bakarrik egon ziren, zeren eta bigarrenaren garaile nor irtengo zen argi zegoen, besteak beste, Antigüedad errektore izan zitekeelako beldurra Perez Iglesiasen aldeko boto bat baino gehiago eragingo zuelako. Haatik, ez diot garrantzirik kendu gura hautagai horrek lortutako arrakastari, zilegitasun osoz eta unibertsitate estamentu guztien atxikimendu handiarekin aukeratua izan baita. Lau urteko agintaldia du aurrean eta, hemen ere, ikusteko dago zein neurriko jokalekua izango duen, ez baitago jakiterik —oraingoz, bederen—, noren babesa lortuko duen bere unibertsitate politika indarrean jartzeko.

Gogoratu beharra dago, ildo horretatik joanda, Pello Salabururen garaian, hura abertzale eta euskaltzale izan arren, unibertsitate bizitza erabat gaiztotu zela, eta zenbait gatazka areagotu ere egin zirela. Giro politiko orokorrak eraginda, ez zuen gaitasunik izan unibertsitate komunitate osoaren ordezkari gisa aritzeko, eta orduan erosoena zen jokamoldeari eutsi zion. Alderantziz gertatu dela esan liteke, ordea, orain arte errektore izandako Manu Monterorekin. Sektore abertzale eta euskaltzaleen uko nabarmena eta nolabaiteko beldurra ere eragin zuenak jakin izan du, neurri batez behintzat, irudia hobetzen agintaldian zehar. Comisiones Obreras sindikatu ahalguztidunaren konfiantza galdu eta gero, sektore aurrerakoien babesa bilatu behar izan du zenbait talde boteretsuren erasoari aurre egiteko. Espero zitekeenaren



kontra, horrela, Monterok, politikoki guztiz lerratuta egon arren, Salaburuk baino estilo tolerantetagoa erakutsi du bere jardunean.

Kontua ez da Montero aldaretara igotzea eta Salaburu infernura kondenatzea. Argi utzi gura izan dut, ordea, unibertsitate bizitza ñabardura askoko eremu konplexua dela eta errakuntza handia dela hura eta bizitza politikoa erabat paretatzea. Horrexegatik ere ikusteko dago, berriro diot, zeintzuk iritzi eta presio talderi aurre egin beharko dion errektore berriak eta, batez ere, nor pozten ahaleginduko den. Bestela esanda, ikusteko dago nor izango duen bidelagun, eta, ondorioz, nor bihurtuko den arerio.

Bere egitarauari bete-betean ekingo diola agindu du, eta sinetsi egiten diot. Baina badaki, ondo jakin ere, talde batek baino gehiagok gertutik jarraituko diola bere ekinbideari. Adibide bakarra jarrita, euskararen balizko aurrerakadaz mesfidati diren zenbait gune boteretsu erne



Gogoratu beharra dago, Pello Salabururen

garaian, hura abertzale eta euskaltzale

izan arren, unibertsitate bizitza erabat

gaitzotu zela, eta zenbait gatazka areagotu

ere egin zirela. Giro politiko orokorrak

eraginda, ez zuen gaitasunik izan

unibertsitate komunitate osoaren

ordezkari gisa aritzeko, eta orduan

erosoena zen jokamoldeari eutsi zion.

Alderantziz gertatu dela esan liteke, ordea,

orain arte errektore izandako Manu

Monterorekin



egongo dira. Eta, era berean, neurri ausartak ezartzea eskatuko dioten sektore euskaltzale batzuk ere zain izango ditu —arrazoi osoz, bestalde, legeria betetzeko, besterik gabe, ez baita beharrezkoa euskaltzale bat agintean—. Euskaraz gain, kudeaketa zaila duten beste hamaika arazo dago irtenbideen zain. Besteak beste, ondo legoke Euskal Herriko Unibertsitatea, behingoz, euskal gizarteak bizi duen gatazka politikoa ispilu huts —eta, sarritan, desitxuratu— izatetik, haren konponketaren bilaketan aitzindari eta credugarri izatera iragatea. Zeregin faltan ez da egongo errektore berria. Bigarrenez diot: zorte on. ■

TXANDAN
Aingern Epaltza

Iraganaz



Uste zabaldua da: gure iraganari atxikiak omen gara. Gure politiko eta ideologoen, bederen, bere arrazoen zimendu egiten dute historia, herritarrek lozorrotik ateratzeko lan nekezean.

Alabaina, atxikimendu horren benekotasuna kolokan jartzea ez da lana. Gauza harrigarriekin topo egiten duzu, hain historia-zale omen den herri honetan. Zenbati ez ote zaio gertatu halako pertsonaia historiko baten gaineko argibideen bila abiatzea eta han eta hemen bazterrek nahasi ondoan, Pauen atzeman behar izatea, Bordeleko argitaletxe batean paristar batek idatzitako eskuliburuan! Atzerritarren lanek gaztelaniaz daudenean baizik ez dute lekua aurkitzen Euskal Herriko erakunde politiko nahiz kulturalen menpeko liburategietan.

Gero eta sinetsiago nago, hemen, izatekotan, gorroto diogu gure historiari. Kontrakoa mila aldiz errepikatuta ere, herri honen historiaren ukazioa du bere baitan abertzaleenak. Bertzelako etorkizuna ez gure nahiko, lehenagoko denborak itsusi ez balitzaizkigu.

Zergatik, beraz, historia aho-mihian? Oraina maite ez dutenen eta geroa ilun tindaturik ageri zaien babeslekua omen da iragana. Horra, frogatuko, atso-agureen kalaka, lehenagoko garaiak edertu zale, orain bakartitik eta etorkizun ezetik iheska. Maltzurren batek erran lezake denbora joana horregatixe izaten dela, hain maiz, gure artean hizpide. ■

HIRUKO TXIKIAN
Joxe Mari Ostolaza

Jose Bono



Gaztela-Mantxako nagusi ohia, kamerek eta mikroek oilartzen duten horietakoa dugu. Orain ere, Espainiako armadunen arduradun berria izendatu dutenean, berea muntatu du defentsa zentral arriskutsuen antzera. Baloia baino marrua xede dutenen ez jokoa eginez,

bere aurreko ordezkatuena jardun fatxa ia-ia progresista eta guztian utzi du. Izan ere holako txoriburuek ez dute beste postu posiblerik: defentsak eta falta egileak. Eta jokoa, baloia maite dutenentzat etsigarriak dira, nahiz eta ustez ekipo berekoak izan eta kolore bereko elastikoz jantzita ibili, daltonikoen egiten baitute. Inguruan mugikorra den guztiari enbarazo. Eta entrenatzaile txarrek, laineza kemenaz hartzen dutenek erasorako ere erabili nahi izaten dituzte, ekipoaren desperaziorako, bertako sortzailearen batek jokaldi harrigarriaren bat ikuskatuko balu, hauek usaindu ere ez eta kapaz baititugu laguna ostikoz jo eta baloia aurkariari uzteko. Honetan dute espezialitatea. Baloia ala aurkaria, biak inoiz ez. Baloirik gabeko jokoa, tira, soporta litezke, baina hola-koari, baloia eman diona jokoa antola dezan, ezin da jasan. Hau erretiratu ezean ez dute ezer irabaziko, taberna arteko lehiaketaren bat ez bada. ■

Aberri Egunean idatzia

Manifestazio bat. Zerbait –ez digute esan zer– arriskuan omen dago. “Ez digute zoriontsuak izaten utzi nahi”, ez digute besterik esan. Baina, hori bai, ogitartekoak agindu dizkigute. “Zerenak?”, galdetu du Agustín izeneko tipo armairutxo batek, zoriona xehetasun txikietan ere jokutzen baita. Ez dugu erantzuna entzun, ordurako autobusera bidean baikindoazen festa-giro tontoan.

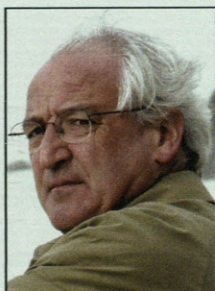
Herriko Plazatik hurbil utzi gaituzte. Autobusetik jaisterakoan, paperezko banderatzok batzuk banatu dizkigute, zuria honi, gorria hari, berdea niri. Banderatxoan itsaso bat osatu behar omen dugu. Banderatxoak, banderatzokak eta banderatzokak, hiru koloretan. Koloreen konbinaketa gustukoa ez duenari nork ordainduko dio okulista?

Erromerian hasi gara, bada. Mantso, pausari pauso. Inork ez daki garbi zergatik goazen elkari izerdiak usaintzen. Zorion bila? Ogitartekoen usainean? Auskalo. Kontua da aurrera eta harmonia onean goazela, pankarta erraldoi baten atzetik. Pankarta urruti samar dago gugandik. Ezin dugu irakurri zer jartzen duen.

Megafoniatik zerbait esaten hasi dira. Ez dugu jendearen gora! baino ulertu. Gora!, egin dugu geuk ere, baina berandu samar, kontrabidean bezala. Jendeak haserre begiratu digu. Ezta manifestazioa lehertu nahian bagenbiltza ere! Halako batean, megafoniako kontsignak itzali dira, eta trikitixa jarri dute. Gutariko bi dantza askatuan hasi dira, astiro-astiro, beren adinari dagokion maneran, baina erritmoa txukun gordez. Txalo jo diegu. Jendeak berriro begiratu digu haserre.

–Zorionaren bila etorri omen gara, eta ez al digute zoriontsu izaten utzi behar?! –kexatu da dantzan ari zen emakumea.

Ordubete iraun du protestak. Behin autobusean, ogitartekoak banatu dizkigute eta ardo pixka bat. Etxera itzuli gara, hiritar zintzo izate-



ALBERTO ELOSEGI



Herria, ingurua,

familia

ez ziren

nire ahuleziak

ezkutzeko

aitzakia besterik



ko aukera eman zaigulako pozik eta ardo tantak paparrean. ■

Josemaritarrak

Barkatuko didate donostiarrek, baina niretzat PPkoak dira josemaritarrak. Jose Maria dute dotrina, Jose Mariak esaten duena da josemaritarren ortodoxia. Eta onartuta zuten Jose Mariak agintzen bazien botatzeko Taigeto menditik behera, Taigetotik behera botako zituztela beren buruak. Eta halaxe egin dute: amildegian erori Josemarik bultzatuta. Eta, hala ere, josemaritarrak izaten jarraitzen dute. Lehen frankistak eta lehentxeago joseantonianoak izan ziren modu horretantxe; pitzadurarik gabeko fidelotasun –itsutasun– batez. Mariano-ekin ere, josemaritarrak, ikusiko duzue. ■

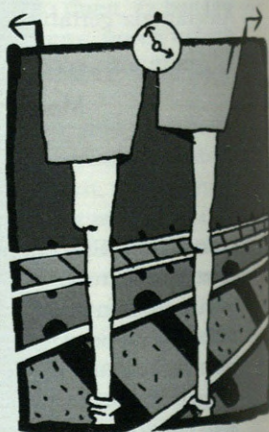
Tragediaren denbora

"Umotu eta ustelak jota kasik azukre bihurtzen diren fruituen gisara, tragediak ere denbora behar du ontzeko" (Jokin Muñoz, *Hausturak*) ■

Haurtzaroaren denbora

Gosaltzen ari nintzela, leihotik sartzen zen argiak haurtzaroko hainbat eszena ekarri dit gogora. Bat-batean, nire jaioterria joan behar nuela sentitu dut modu fisiko halako batez. Mahaitik jaiki, eta tren-geltokiraino eramane nau gorpuzaren premia deituko nukeenak.

Jende gutxi doa bagoian. Zer espero dut aurkitzea jaioterrian? Ez dut haurtzaroa berritzeko berebiziko lilurarik edo txikitako kale-bazterretan ibiltzeko gogorik. Egun argitsua da gaurkoa, eta egun argitan ikusi nahi dut nire txikitako paisaia sentimentala. Ez dut besterik nahi. Ez da gutxi.



irudiak:

Antton Olariaga

Ikasle garaian bezala egin dut bidaia: begiak itxita eta memoriaren argitan. Bihurgune bat zatorrek orain... Trenbide-zainen adreilu gorritzko txabola... Ibai-gainetik pasatzen den zubia... Ikasle garaian nire pertzepzioen ona frogatzeko itxen nituen begiak. Gaur, orde, orduko paisaia gehiegi aldatu ote den beldurrez.

—Barkatu —entzun dut halako batean.

Belaunak erretiratu ditut. Emakume bat eseri da nire aurrean. Atsegina du aurpegia. Desenkusazko irribarretxo egin dit, lotan uste ninduelako seguru asko. Ez dagoela zer barkaturik, eta begiak itxi ditut berriro. Baina oraingoan gehiago kostatzen zait nondik nora goazen zehaztea, tunelak, zubiak eta bihurguneak tren-hotsekin lotzea. Hurrengo geltokia nire jaioterrikoa dela, horixe dakit, baina ezin ditut hara bitarteko hain paisaia familiarrak berritu. Begiak zabaldu ditut berriro. Emakumeak niri begira segitzen du. Bekainak erdi kizkurturik ditu, nondik ezagutzen nauen gogoratu nahi balu bezala. Zuzen-zuzen begiratu diot. Leiho aldera jiratu du burua, baina lotsaz baino, diskreziozko jarrera halako batez.

Hurrengo geltokiagatik galdetu diot. Zer moduzko herria den. Emakumeak hasperen egin du. Isilik egon da pixka batez, buruan zerabilena esan ez esan balego bezala. Gero, bekain finak pixka bat jasorik, esan du:

—Itogarria.

Eta begirada jaitsi du.

Ez nekien zer erantsi hain erantzun ezustekoari. Beti gertatzen zait gauza bera aurreikusi ez dudanez erantzunen bat jasotzen dudanetan.

—Nik baino hobeto dakizu zein itogarria den. Tokirik apartena da gora-nahiak itotzeko. Bete-beteen asmatu zenuen alde eginda —erantsi du emakumeak.

"Ezagutzen nau!", harritu zait barrena, lotsatu beharko nindukeen harro puntu inozkeriazko batez.

Nire herrian bizi izandako urteek eragin dioten egonezina esplikatu dit emakumeak bi zertzeladetan. Ezkontzak ekarri omen zuen nire herrira. Ezertara ohitzeko astirik gabe ezagutu omen zituen nire herritarren izaera bekaizkeriazkoa, dena jakin nahia, arau betikoetatik urrutiratu ezina. Bizitza latza izan duela iradokitzen ari zait emakumea, baina ez dit xehetasunik eman bere bizitzari buruz. Ondo ezagutzen dut nolakoa den nire herria, baina irudipena du emakumeak, nahita edo nahi gabe, desbideratu egiten duela gertatzen zaionarekiko arrangura; konturatu naiz niri ere itogarria egiten zitzaidan herriak oso neurri laburrean duela emakumeari gertatzen zaiona-

ren erantzukizuna. Egia da, niri ere itogarria egiten zitzaidan herria, uste bainuen herria zela nire ezinen edo aurrera ateratzeko eragozpenen errudun madarikatua. Baina handik alde egin nuenean, ordu arteko estura bera sentitu nuen denbora luzez, harik eta bakardadeak neure barrura begiratzera behartu ninduen arte. Herria, ingurua, familia ez ziren nire ahuleziak ezkutatzeko aitzakia besterik.

Badakit zein den, ausartuko banintz, eman beharko niokeen aholkua: "Andere, inoiz esango ez dizkidazunak aitortu behar zenizkioke zeure buruari. Zure biluztasuna ezin duzu besteen zarpailekin ezkutatu". Ez diot, jakina, horrelakorik esan: badira norberak bere kabuz egin beharreko bideak, eta inork ez dugu aukera hori inori kentzeko eskubiderik, ezta errukiaren izenean ere.

Bozgorailuak nire jaioterriaren izena esan duenean, emakumeak hasperen egin du, herriaren izena entzute hutsak nahigabetu egingo balu bezala.

Trenetik jaitsi garenean, argitasun itsugarri batean bilduta ikusi dut herria. Emakumea agurtu dut nire bila agertu behar omen zuen lagun baten aitzakia jarrita.

Asti doa izan dut kontrako bidetik zetorren trena hartu eta itzultzeko. ■



Memoria eta amnesia

Orain arte bizi eta idatzi ditudanen errepasso mentala eginez: ez dakit gogoratzen ari naizen ala ahanzten. Gogoratu, gogoan hartu. Ahaztu, gogotik kendu. Agian bi ekintzak ez dira hain kontrakoak ere. Osagarriak ere izan litezke: bi prozesuak bete behar ditugu osotasuna lortzeko. Zein da, orde, osotasuna? Bizitzan aurrera asmatzen eta estaltzen joan garen gezur handien eta egia txikien multzoa izan daiteke.

"Memoria pixka bat eta amnesia dosi handitan: horra gutariko bakoitzaren historia", idatzi dut beti soinean daramadan ohartxoaren koadernoan. ■

Dibertimendua

"Nirekin ez dago sekula jakiterik. Edozein unetan lelokeria bat bota dezaket. Edo gezur bat. Adarra jo dezaket. Nirekin ez dago ezeren bermerik. Zakurra naiz, dibertitzea gustatzen zait, barre zantzoka jarduten dut zuen kontura eta baita nik irakasten dizkizuedanen kontura ere". (Gombrowicz, *Egunkaria*) ■

EL PAIS.es

Kuota

Elvira Lindo

“Emakumezkoek eta gizonezkoek boterean duten presentzia dagoen desoreka zuzentzeko asmoz kuotak egotea ulertu dezaket, errealitate baten ispilua direlako gainera, emakume profesionalen kopurua gizonezkoena bezain altua da eta, ondorioz, emakumeek hainbat ministro eta ministro historiko bezain bikainak edo ergelak izatera iristeko aukera dute (...). Baina emakume naizen bezala (...) medioek kuotari buruz egiten duten erakustaldiak, albistea ilustratzeko erabiltzen duten folklorak, mindu egiten nau: presidentearen argazkiak bere ministrekin (...). Nik uste dut emakume horiek orain arte egindako merezimendu pertsonalei esker daukela beraien karterarekin eta bulegoarekin (...). Eta espero dut emakume horiek errealitatea aldatzen lagunduko dutela etorkizunean gizartea bera izan dadin berdintasunezko mundu baten erakusgarria kuoten beharrik gabe; ez

dadila AEBetan gertatzen dena gertatu, behintzat. Han, beltzentzat, emakumezkoentzat eta gayentzat kuotak daude hainbat lekutan, baina errealitatean gizartea beti bezain atzerakoa da. Eta mesedez: ministra kopuruari garrantzia ematez utz diezaiogun (...). Egoera honetan, badi-rudi emakumei eskubide bat aitortu ordez opari bat ematen zaiela (...)”.

berria

Gabardinak

Harkaitz Cano

“(...)Kontua da Artzain Eguna gerturatu ahala, irakurketa maiztasunaren indizeak kaleratzen dituztela urtero (...). Bolo-bolo dabil irakurtzeak edo idazteak pertsona hobeak egiten ote gaituelako kezka ere. Ezezkoan nago. Irakurketak eta idazketak xake partida goitik ikusteko balio dute, eta horrekin pertsona hobeak baino, zorrotzagoak egiten dira. Zorrotz izate hori premisa etikoen aplikazioan edo inguruko jendeari kabroieriak egiteko erabiltzen dugun, beste kontu bat da (...)”.

◆ Hasan Bleibel, Libanoko *Al Mustakbal* egunkarian



◆ Petar Pismestrovic, Austriako *Kleine Zeitung* egunkarian



Eusko Jaurilaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria



Gipuzkoako Foru Aldundia
Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

Argitaupenaren edizioak laguntzaile:



kutxa

gizarte ekintza

Literatura
Entziklopedia
elektronikoa sareratu
du Susak

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*
❑ *Sukaldean*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Ihesi*
❑ *Makina bat kontu*

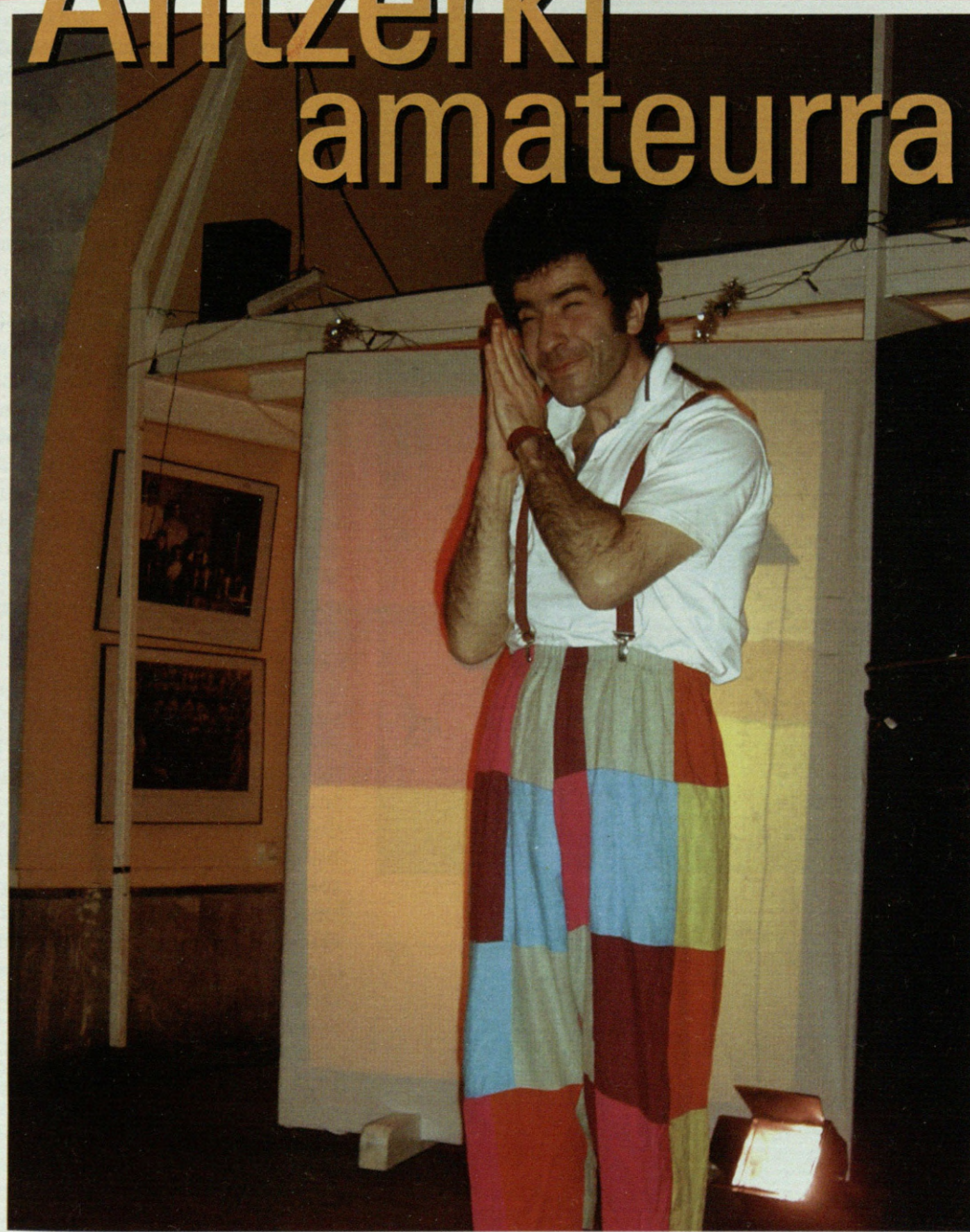
Teknologia
Hautsitako diskoeta-
ko kantak berresku-
ratu daitezke

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Antzerki amateurra



Teatroak behar duen

ANTZERKIGINTZAK aldaketa sakonak jasan ditu azken hogeita hamar urteetan Euskal Herrian. 80ko hamarkadatik hona antzerki konpainia nagusiak ekoizpen enpresa bilakatuz joan dira, eta ondorioz, etengabe merkatuaren legeekin borrokan aritu beharra egokitu zaie. Horrek guztiak funtsezko aldaketak eragin ditu arte eszeniko honen izairan. Baina, metamorfosi horrek eraginik izan al du antzerki talde amateurretan? Zertan dira gaur egun talde horiek?

Antzerkiaren profesionalizazioa heldu aurretik, Euskal Herrian antzerkiak, eta batez ere euskaraz sortutakoak, amateurismoan zuen bizilekua. Zera idazti zuen Mikel Antzak 1985. urtean *Jakin* aldizkarian argitaratutako *Amateurismoa versus profesionalismoa?* artikuluan: “Urte askoan zehar, gure artean, amateurismoa, antzerki independente izen ohoragarriaren pean, antzerkia egiteko modua bakarra izan da (euskaraz behintzat, bakarra). Funtzio konkretu eta zenbaiten ustetan, estrateatralekin, gainera (politika, diktadurari aurre egitea, eta abar)”.

Frankismo garaian sortu ziren zenbait talde amateur oraindik ere indar bizian ari ziren lanean 80ko hamarkadan. Ezagun ziren oso Hazparneko Bordaxuri, Oiartzungo Intxixu, Donibane Garaziko Irurak bat, Ondarroako Txo kolektiboa, Azpeitiko Antxieta edo Debako Goaz taldeak. Euren sorreran batez ere gai sozial eta politikoko antzezlanak muntatu zituzten. Antzerki euskaldun baten aldeko apustua egiteaz gain, bertako idazleen lanak ezagutarazteko esfortzu handia egin zuten, eta baita kanpoko antzezlan zenbait euskaratzen ere.

Hogeita hamar urteko ibilbidea duen Eibarreko Narruzko Zezen talde amateurren sortzaile Juan Ortégak gertutik bizitu zuen mugimendu hori guztia: “Taldeak orduan antzerkiaren gerrillariak ziren. Demokrazia aldarrikatzeko sortuak, oso baliabide gutxirekin eta ausardia handiz egitako lanak muntatzen zituzten. Gaur egun, ordea, momentu hori iragan da, ez dago

Mikelazuloren *Eskubiko* pareta antzezlanaren pasarte bat.

Antzerki amateurrek profesionalak baino tradizio luzeagoa du gurean. 70eko hamarkadan bizitutako loraldia urrun badu ere, zaletuen antzerkiak funtzio garrantzitsua izaten jarraitzen du, nahiz eta sarritan oztopo bat baino gehiago saihestu behar izan.

AINARA GURRUTXAGA

hauspoa

halako errebindikazioak egiteko beharrik, ez modu horretan behintzat”.

Denborarekin kemen handiz sortutako talde haietako batzuk konpainia profesional bilakatu ziren eta beste asko desagertu. Zailtasunak zailtasun amateurismoak, halako sonarik gabe agian baina, bizirik dirau egun gurean.

Sormen askatasuna

Gaur egun Euskal Herri osoan izaera ezberdineko talde amateurak daude: udal antzerki tailerren inguruan sortutakoak, kultur elkar-teetatik, eskoletatik, gaztetxetatik, unibertsitateetatik, emakume taldeetatik... Jende gazte nahiz helduak osatutako taldeak dira, kopuruz ere oso aldakorrak. Bertan parte hartzen duen jendeak antzerkiaz kanpoko beste ogibide edo ikasketak izaten ditu eta, hortaz, taldearen arabera asko aldátzen da jardun honekiko dedikazioa.

Gaur egun Euskal Herrian lanean diharduten antzerki talde amateur guztiak aipatzea ezinezkoa da, baina hona horietako batzuk: Gilkitxaro, Mairu, Goaz, Lamixine, Nexo, Interruptus, Tearto, Errail, Lakrikun, Urrup, Mikelazulo, Ereintza eta abar luze bat.

Euskara hutsez aritzen diren taldeek Euskal Antzerki Talde Amateurren Elkarte (EATAE) sortu zuten 1995.ean. Gaur egun sei taldek osatzen dute. EATAEko partaide den Gilkitxaro taldeko kide Galder Perezen hitzetan, talde amateur guztiek badute ezaugarri komun bat: “Maite dugulako egiten dugu antzerkia eta hortaz, askatasun osoz egiten dugu lan. Arterako eta sorkuntzarako, gainera, bide berriak bilatzeko, ezinbestekoa da askatasun hori izatea”, dio. Berriki Bortziritako Kafe Antzerki lehiaketako lehen saria eskuratu duen Mairu taldeko Gaizka Sarasolak ere askatasuna aipatzen du amateurtasunaren ezaugarri nagusi gisa: “Batzuetan iruditzen zait diru-laguntzek ere halako lotura bat dakartela. Guri aske sentitzea gustatzen zaigu, hausle eta berritzaileak diren lanak egin baitaitezke horrela”.

Dudarik gabe halako taldeek taularatzen



Goitik behera, Ekekei (*Handia zara txikitxo*), Xirixiti Mirixiti (*Lamindegiko laminak*) eta Antxieta (*Lapurreta urtsua*).



IMANOL OTEGI / ARGAZKI PRESS

Interruptus taldearen *Dia de luna llena*.

dituzten antzezlan estiloen artean ezberdintasun handiak daude. Lan konbentzionalak hautatzen dituzte batzuk, berritzaileak besteek. Askok beste autoreen idazlanak hartzen dituzte oinarritzat baina badira beren testu propioak sortzen dituztenak, Gilkitxaroko Galder Perez esaterako: "Benetan gustuko dudalako idazten dut nik. Gaur egun, gainera, talde amateurren artean idaztea gustuko duen jende asko dago zorionez".

Zirkuitu baten beharra

Orokorrean antzerki talde amateurrek baliabide urriak izaten dituzte euren jarduerak gauzatu ahal izateko. Usuenik entsegue-tarako gelak lortzeko zailtasunak izaten dituzte edo hauek ez dira oso egokiak izaten. Diru-laguntzak ere eskasak izaten dira: "Herriaren arabera asko aldatzen da baina normalean talde profesionalek errazago lortzen dituzte diru-laguntzak amateurrek baino", dio Perezek. Lesakako Mairu taldearentzat ere ez da nahikoa egiten: "Ez dago entsegurako leku egokirik gure herrian. Udalak bai, diru-laguntza bat ematen digu, azken batean ondo datorkiolako herrian gauzak egitea, baina bestela ez digu jaramonik egiten".

Bilboko Udaleko Kultura sailak zabaldu berri duen Bilbao Eszena Antzerki Baliabideen Zentroak taldeek izaten dituzten oztopo horiek arintzea du helburu. Antzerki talde amateurren arazo nagusiak honakoak dira Bilboko Udaleko Kultura sailaren iritzirako: "Aretorik eza, baliabide ekonomiko urriak, oinarritzko zirkuituetan sartzeko zailtasuna, informazio falta, sustapen teknikoaren eza-gutpen falta eta abar". Santutxu auzoan zabal-dutako zentro hau aitzindaria da Euskal Herrian.

Menane Oxandabaratx

"Euskal kulturaren gauza ospetsuak soilik dira entzunak"

Etxeko ganbaran Hirurak Bat taldeak eskaintzen zituen antzezlanak ikusiz hazi zen Menane Oxandabaratx, Donibane Garazin. 1980an, hamazazpi urte zituela, Biper Beltx taldean hasi zen, Daniel Landartekin batera. *Mee, mee, ardi kaka mee* eta *Egarriak* lanak taularatu zituzten. Xirixti-Mirixti taldean ere aritu zen urtetan. Egun antzerkiarekin harremanetan jarraitzen du, amateur moduan.

Nolakoa da egun Iparraldeko talde amateurren osasuna?

Momentuz ez hain ona. Duela 20 urte oso garai onak bizitu genituen, baziren antzerki idazle asko antzerki amateurren emateko nahikeria handiarekin. Bi amateur talde mota bereizi behar dira lehenik: Batetik, herriko bestetan egiten diren antzezlanak prestatzeko sortutakoak eta, bestetik, Xirixti-Mirixti edo Bordaxuri bezalako taldeak. Garai haie-tan gure helburua 30-40 emanaldi ematea zen. Ez genuen sosarik jasotzen antzerkitik, baina denbora asko eskaintzen genion. Iruditzen zait talde mota hori ez dela gaur egun Iparraldean. Talde asko desagertu egin dira. Bo, Xirixti-Mirixti hor dago, baina bi urtetik behin ematen dute antzerki bat. Oso ezagunak ziren Bordaxurikoak ere momentuz arrunt geldirik dira. Oztibarreko taldea, bestalde, zer bait prestatzen ari dela badakit.

Egoera politikoa aldatu da ordutik eta baita kultura ulertzeko modua ere...

Gaur egun iruditzen zait kultura denbora pasa dela, ez da serioa. Gainera bada mespretxu bat kulturarekiko, euskal kulturarekiko preseski. Profesionala den goi mailako hori bai, baina amateur mailako euskal kultura ez da baloratzen. Euskal kulturaren gauza ospetsu eta handiak dira entzunak. Ondorioz, askotan konplexu batzuk sortzen dira. Komunikabideek ere badute errua. Hor badago oreka bat xuxeha ez dena.

Gaurko gazteek non ikasten ahal dute antzerkia?

Gehienak Bordelera joaten dira, ez dut Hegoaldera joan denik ezagutzen. Hori damugarria da. Duela 20 urte guk lotura bat bagenuen, Euskal Antzerki taldeen Biltzarraren bidez, euskal antzerki taldeen federazio bat zen. Elkartruke handiak egin genituen, baita hezkuntzari zegokionean ere. Ez da desegin baina emeki-emeki funtzionatzeari utzi zion.

Amateuritasunak ba al du zentzurik gaur egun?

Bai noski. Nik uste dut orain lehen baino beharrezkoagoa dela gainera. Amateurrak herrikoiak dira, euren kultur proposamene-tan herritik gertu daude eta hori oso garrantzitsua da. Profesionala ez dago hain hurbil, horretatik bizi beharrak baldin-tzatu egiten du euren lana nahi ala ez.

Talde amateurrek, behin euren lana muntatuta, kultur etxe, taberna, gaztetxe eta halako aretoetan egin ohi dituzte emanaldiak. Oro har antzoki handiek halako antzerki eskaintzei ateak ixten dizkiete.

Zailtasunak zailtasun, talde gehienek batez ere zirkuitu baten beharra aldarrikatzen dute. Hala, antzezlanak hitzartutako zenbait lekutan eskaini ahal izateko. Gaur egun desoreka handia dago arlo honetan, izan ere, badira emankizun bakarra egiten dutenak eta baita ehunetik gora egiten dituztenak ere.

Juan Ortega zirkuitu zabal bat sortzearen

Euskal antzerki amateurren elkarteak

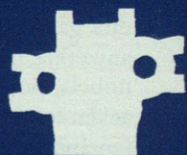
EATAE euskara hutsez aritzen diren antzerki talde amateurrek biltzen dituen elkarteak da. 1995.ean sortu zen Etxebarriko taldeak eta Antxieta, Bordaxuri, Ekekei, Goaz, Goizeko Izarra eta Xirixiti-Mirixiti taldeek osatuta. Gaur egun sei taldek osatzen dute: Ekekei, Ereintza, Gilkitxaro, Goaz, Goizeko Izarra eta Lakrikunek, hain zuzen. Antzerki taldeen arteko komunikazioa eta elkarlana bultzatzeaz gain, beste ekimen batzuk egin ohi ditu elkarteak, horien artean taldekideen prestakuntza zabaltzeko ikastaroak antolatzearena. 1998tik 2002.enera, urtero, Topaldiak izeneko antzerki jaialdia antolatu zuten Saran, Deban, Elgoibarren, Mutrikun eta Bermeon. Azken boladan nahiko makal dabil elkarteak: "Azkenaldian elkarlanean oso tinko aritu garen arren, bakoitzak bere taldean dituen zailtasunak islatu egin dira nolabait elkartearen. Talde hauetako kideok beste ogibide bat edo ikasketak izaten ditugu, eta askotan zaila izaten da konstantzia batekin aritzea. Tira, baina bolada txar bat besterik ez da, laster indartuko gara berriro", dio elkartearen partaidea Galder Perezek.



Goaz taldea Larrialdiak antzezten.

aldeko da: "Taldeen normalean euren herrian edo inguruetan egiten dituzte emanaldiak, eta askotan horretarako egokiak ez diren lekuetan. Zirkuitu bat sortuz gero, lan hauek askoz ere leku gehiagotan erakutsi ahal izango genituzke". Galder Perezen ustetan, zirkuitu horrek Euskal Herriko taldeen arteko harremana bultzatu beharko luke: "Hein handi batean gure esku dagoen zerbait da, esfortzu bat egin beharko litzateke bai Iparraldeko eta bai Nafarroako taldeen ere harremanak sendotzeko". ■

Argitalpen honen edizioan lankide:



kutxa

gizarte ekintza

Euskal literaturaren

Entziklopedia ele

XABIER TELLETXEA

Argazkiak: Dani Blanco

SUSA ARGITALETXEAREN www.susa-literatura.com webguneak ARGIA Saria jaso zuen urtarrilean, euskal literatura irakurlearen eskuetara bideratzeko egindako ahaleginagatik. Ez da, ordea, argitaletxearen webgune bakarra: www.armiarma.com ere Susaren ataria da. Literatur entziklopedia izateko helburu duen Literaturaren Zubitegia, Literatur Aldizkariaren Gordailua, Kritiken Hemeroteka, Literatur Emailuak, Euskal Lokuzioei eskainitako tarte eta idazleen argazkiak biltzen dituen *Zaldi Ero idazleekin* izeneko txokoa dira web honen atal nagusiak

Literatur edukien zubi

Martxoan aurkeztu berri dute Literaturaren Zubitegia izeneko literatur entziklopedia elektronikoa. Armiarma atariaren txoko horrek liburutegi elektroniko eta publikoa

Euskal idazle bati buruzko informazio bila bazabiltza

www.armiarma.com

[/zubi](http://www.armiarma.com/zubi) duzu

txoko egokia.

Literatur

entziklopedia

elektroniko

horretan 638

idazleren inguruko

informazio zabala

aurkituko duzu,

hala nola,

bibliografiak,

aipamenak, estekak

eta kritikak.

izatea du xede. Oraingoz, 638 idazle, 3.190 liburu, 1.436 aipamen, 2.035 esteka eta 678 kritika kontsulta daitezke. Idazleak alfabetikoki sailkatuta badaude ere, bilaketa aurreratu egiteko aukera eskaintzen du, alfabetikoki, kronologikoki naiz testu libre bidez. Ekin diezaiogun, beraz, euskal idazleen bilaketari! Guztiontzako ezaguna den idazle bat aukera dezagun, Bernardo Atxaga esaterako. Nahikoa izan da bilaketan *Atxaga* idaztea emaitza berehala lortzeko. Joseba Irazu da bere benetako izen deitura. Asteasun jaio zen 1951ko uztailaren 27an eta 22 literatur lan argitaratu ditu gaurdaino. Ibilbide luze horretan zehar antzerkia, haur eta gazte literatura, narrazioa, nobela, poesia eta saiakera landu ditu. Bere azken lanaren titulua Pamiela argitaletxearekin argitaratutako *Soinujolearen semea* da. Hain zuzen ere liburu horren inguruko zazpi kritika irakur daitezke web orrian, baita Atxagari buruzko beste hainbat aipamen eta esteka ere.

Atxagarekin bezalaxe, autore bakoitzarekin

web orri bat egin dute. Idazlearen argazkia eta jaiotza eta heriotza datak erakustez gain, bakoitzaren bibliografia agertu dute. Alde batetik, bibliografia aktibotzat definitu dutena ageri da, hau da, autoreak idatzi duena generoka sailkatuta. Bestetik, bibliografia pasiboa agertzen da, idazleari buruz idatzi direnak alegia. Euskal literaturaren historian erreferente izandako liburuak hustu, egileka banatu eta autore bakoitzari erantsi dizkiote. Liburu kritikak eta Interneten dauden euskal literaturako webguneetara estekak ere gehitu dizkiote egile bakoitzari. Bestela esanda, idazlearen web orrialdetik bere liburuaren kritika, aipamen eta esteketara zuzenean joateko zubiak eraiki dituzte.

Memoria historikoa

Literaturaren Zubitegiak efemerideei ere eskaintzen die tarte. Guztira, euskal zein erdal idazleen 3.500 efemeride inguru kontsulta daitezke. Literaturaleentzat data esanguratsuenak aztertzea jolasa bada ere, komunikabideetan eta irakaskuntzan dihardutenentzat erreminta ezin hobea izan liteke.

Elektronikoa

Efemerideen orri nagusian, gauden eguneak ageri badira ere, dataren edota idazlearen izenaren bidez bilaketan aurrera egingeko bidea eskaintzen da. Proba dezagun bada! Aurreko bilaketan Atxagaren jaiotza data jakiterik izan dugunez, datu hori erabiliko dugu efemeridearen bilaketari ekitoko, uztailaren 27a alegia. Guztira 14 jazoera aurkitu ditu, euskal idazleen inguruko 5 (urduinez) eta erdal idazleen inguruko beste 9 (beltzez). Euskaldunen artean agertzen da, noski, Atxagaren jaiotza data.

Datu-base entziklopediko osatua

Mikel Elorza Armiarma atariaren ardura-dunak jakinarazi digunez, datu basea etengabe eguneratzen dihardute. Bi urteko lanaren emaitza da Literaturaren Zubitegia eta etorkizunari begira, euskal literaturaren datu-base entziklopediko osatua izatea du

helburu. Lan hori aurrera eramateko, Gipuzkoako Foru Aldundiaren eta Eusko Jaurlaritzaren diru laguntza jaso dute, baita denbora gutxi barru aurkeztuko duten poesiaren inguruko webgune berri bat lantzeko ere. Mikel Elorzak aurreratu digunez, "euskal poesiaren antologia izan nahi duen webgunea izango da, euskal poesia beste hizkuntzetara itzuli nahi duen ataria".

Aldizkari eta artikuluz digitalizatuak

Aipatu edukiez gain, euskal literaturari lotutako lanabes ugari eskaintzen ditu Armiarmak, besteak beste, Literatur Aldizkariaren Gordailua. Ibiñagabeitia izeneko proiektu hori lau urtetan garatuz joan den bilduma da. Bertan, 29 aldizkari eta digitalizatutako 6.000tik gora artikuluz bildu dituzte. Egan aldizkaria da sareratu berri dutena. 1948tik 1987ra bitartean kaleratutako 74 ale kontsulta daitezke, guztira 10.000 orrialde. Besteak beste, Juan San Martinek, Koldo Mitxelena, Nikolas Alzola "Bitaño"k, Gabriel Arestik, Aingeru Irigarai, Pello Zabaletak, Manuel Lekuonak, Antonio Arruek, Toribio Etxebarriak, Antonio Maria Labaienek eta Jon Etxaidek idatzitako testuak dira irakurgai.

2001. urtetik hona kritiken hemeroteke ere lantzen du Susak. Bertan, helduentzako euskal literaturako liburuei buruz argitaratutako kritikak biltzen dituzte. Orain arte 900 kritika baino gehiago jaso dituzte. Bestetik, aski eza-guna den Susa argitaletxearen Literatur E-mailuak izeneko asteroko albistegiak kontsulta daitezke Armiarma atarian. Buletin horretan, literatur argitalpenak eta ekimenak iragartzen dira eta posta elektronikoz dohainik jaso daitezke. Azkenik, Miel Anjel Elustondok idazleei egindako argazki erakusketa ikusteko parada eskaintzen du web orrialdeak. "Zaldi Ero idazleekin" du izena txoko horrek eta berrehun argazkik osatzen dute erakusketa.

Datutegia aberasten

Orain arteko lanaren balorazioa egiterakoan, webguneak harrera ona izan duela adierazi digu Mikel Elorzak. Hala nola, Internet erabiltzaile askok webgunea bisitatu ostean, zuzenketak eta eduki osagarriak igorri izan diz-

kietela jakinarazi digu. Beraz, zuk zeuk webgunea bisitatu ostean zuzenketarik, informazio osagarriarik, kexa edota iradokizunik helarazi nahi izanez gero, gordailua@armiarma.com helbidera mezua bidali besterik ez duzu. Euskal literaturaren amaraunean murgiltzeko gonbidapena zain duzu www.armiarma.com helbidean! ■

Literaturaren Zubitegiak
liburutegi elektronikoa eta publikoa
izatea du xede. Oraingoan, 638
idazle, 3.190 liburu, 1.436 aipamen,
2.035 esteka eta 678 kritika
kontsulta daitezke

Ezpalak

KATIXA GARATE

Kataluniako Enderrok euskal musikaz



EUSKAL MUSIKAK interesa pizten du beste herrietan. Horren adibide da Kataluniako *Enderrock* musika hilabetekariak egungo euskalrockari buruz egindako erreportajea: *Com sona el nou rock d'Euskadi? De Muguruza a Berri Txarrak*. Betagarri, Sorkun, Fermin Muguruza, Berri Txarrak eta Zea Maysen inguruko artikuluak eta egungo eszenaren gaineko komentarioak bildu dituzte. Zenbakiarekin batera, *Euskadiko soinuak* promozio diskoa banatu du *Enderrock*ek.

Arte eta saio film gehiago L'Atalanten

IRAILEAN bi zinema areto gehiago zabalduko ditu L'Atalantek Baionan, guztira hiru izango ditu. Duela hiru urte gatazka handia izan zuen Baionako herriko etxearekin eta ixteko zorian izan zen zinema aretoa. Herriko etxearekin akordioa lortu zuen L'Atalantek aretoaren biziraupena ziurtatzeko. Sei hilabeteko atzerapenez bada ere, irailetik aurrera berrehun ikusle gehiago hartuko ditu zinemak eta programazioa zabaltzeko aukera izango du. L'Atalanteko lehendakari Jean Pierre Saint Picqek adierazi duenez, kultur proiektua ez dago erabat zehaztuta, baina argi du arte eta saio alorreko film eskaintza zabaltzeko, filmak pantailan denbora luzeagoz edukitzeko eta haurrentzako programazio zabalagoa eskaintzeko bidea emango dutela. Orain gutxi zinema areto onenaren saria eskuratu du Baionako zinema aretoa.

Kepa Fernandez de Larrinoaren hitzok jaso zituen *Deiak*:

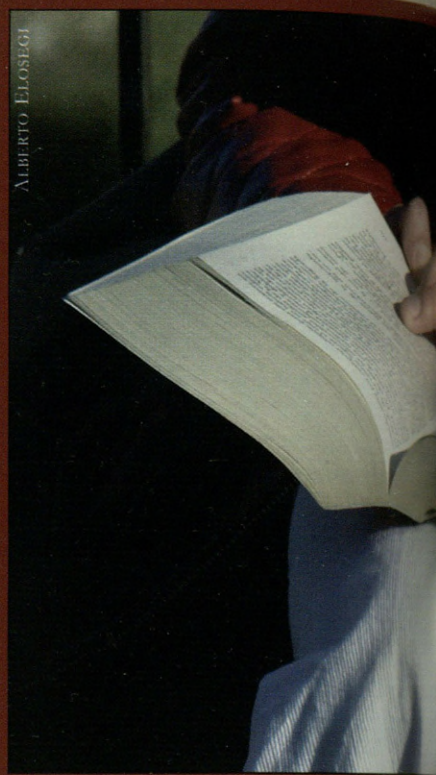
«Erakunde bat falta da dantza mundua batuko duena; doku-mentazio zentro bat, ikerketa koordinatuak... behar dira. Pena da, zeren jende oso ona dago».

Jon Baguesek *Berrian*: «Historian zehar Euskal Herrian partituren argitaletxe onak izan dira, baina egun nahiko ahulak dira. Musikaren edizio hori lagundu nahi dugu».

Laura Mintegik esana *Tu Lankiden*: «Momentu honetan dudaz arazorik larriena da

‘arrakastaz’ hiltzen ari naizela. Hain ondo funtzionatu du azken obra horrek (*Sisifo maite minez*) nik neuk ere berbera egiteko joera dudala, horregatik kostatzen ari zait asko beste gauza bat egitea».

Thierry Malandainek zera adierazi zuen *Berrian*: «Kultura atzo, gaur eta bihar dela esateko modu bat da, kultura eta bizitzak gaur eta berehalakoa dela pentsatzen dutenen kontrako jarrera, telebistaren errealtatearen kontrakoa. Tristeza iruditzen zait jendeak iraganeko kulturari buruz ez ezer jakitea».



Juan Etxebarria (1875-1931)

margolari bilbotarraren lanak paratu dituzte Bilbo-ko Arte Eder museoan. Inpresionismoaren eta espresionismoaren ezaugarriak euskal pinturara ekarri zituen.

Xabier Etxabek *Lurtarra* da begiratu

lana plazaratu du Elkarren eskutik. Lehen nobela du eta bere aitona zenarengandik jasotako Zarautz eta Aia inguruko kontuak ditu oinarri.

Nok talde berriak estreinaiko lana kaleratu du Oihuka diskoetxearekin: *dbkatuak*. Punk, rock, hardcore eta metal doinuak jorratzen ditu seikotearen lehen lanak. Etsaiak taldeko Paulek sortu ditu hitz eta doinuak.

Juan Antonio Urbeltz Unesco-

ren baitako Dantzaren Nazioarteko Kontseiluko kide izendatu dute. Dantza ikuskizun ugari zuzendu eta zenbait dantza liburu idatzi ditu Urbeltzek.

K i r m e n Uribe, Mikel Urdan-

garin, Rafa Rueda eta Bingen Mendizabalen *Zaharregia, txikiegia* agian interes bereziko obra izendatu du Ingla-terratik PEN Klubak.





Irakurzaletasun ohiturak

EAEko herritarrek dituzten irakurketa ohiturak eta joerak neurtu dituzte Euskadiko Editoreen Elkar-teak plazaratu berri duen azterketan. Lanaren arabera, EAEko biztanleen %41ak ez du sekula irakurtzen. Irakurtzen dutenetatik %32,6ak euskaraz irakurri ohi du, eta azken kopuru horretatik %20'4ak gaztelaniazko testuak ere irakurtzen diru. Maiztasunari dagokionez, irakurleen %42,6ak maiz irakurtzen du eta %15,8ak noizean behin. Irakurlearen profila honakoa da: emakumea, 16-24 urte bitartekoa, kultur maila handiduna, hiritarra eta etxetik kanpo lan egiten duena. Zenbat jende ote dago profil horren baitan? Hori ere irakurri nahi genuke. Lerro artean irakurri behar izaten baita halako azterketetan.

Umorearen Azoka Leioan

MAIATZAREN 27TIK 30ERA umorezko antzerkiak hartuko ditu Leioako kaleak. Izan ere, Leioako Umore Azoka izango da bosgarren aldiz eta 45 konpainien lanak jasoko ditu. Aurtengoan 359 eskaera jaso dituzte antolatzaileek eta horietatik hamabost euskal talderen, Espainiako Estatuko hogei talderen eta atzerriko beste hamar talderen lanak hautatu dituzte okasiorako. Zirkua, kale antzerkia, dantza... harridura sortuko duten ikuskizunak izango dira Gainera, Hortzmuga, Kapikua, Goloka, Trapu zaharra eta Organik taldeek Azokan estreinatu-ko dituzte euren azken lanak.



Mendi Landan egingo da EHZ jaialdia

JAIALDIA egiteko lekua topatu du azkenean Euskal Herria Zuzenean jaialdiak. Ez da erraza izan, ezezko asko jaso ditu eta gogorrena Hazparne herriko etxearena izan da, baiezkoa eman eta zortzi hilabetera jaialdia bertan egitea galarazi baitzien jaialdiaren antolatzaileei. Sei urtetan jaialdiaz gozatzeri joandako Anje Üthürriaga laborari zuberotarrak euren lurak eskaini dizkie jaialdiko antolatzaileei, eta beraz, Mendi Landan egingo da azkenean jaialdia, Ozaze, Idauze-Mendi eta Mendikota herrien artean. Herri horietako auzapezen baimena eta Üthürriagaren lurren ondoko lursailen jabeen eta herriotako biztanleen oniritzia jaso dute. Hala, uztailaren 2tik 4ra egingo da jaialdia bederatzigarren aldiz. Aurtengoan, kontzertu ugari eskainiko duten arren, bestelako ekitaldi gehiago antolatuko dituzte: dantza, hitzaldiak, bideo emanaldiak, antzerkia... Jaialdiari zuku gehiago ateratzeko, ordutegia zabaldu dute: goizeko 10:00etatik egunsentiko 04:30ak bitarte izango dira ekitaldiak.

Breakdance lehiaketa. Duela hiru urte ekin zion Arriola kultur aretoak *Break On Stage* Aretoko Breakdance Europar Lehiaketa antolatzeari. Aurreko bi edizioak Elorrioren egin zituzten baina aurtengoan Bilboko Euskalduna jauregian egingo dute maiatzaren 15ean, Elorrioko aretoa txiki geratu baitzaie: iaz 300 lagun kanpoan geratu ziren. Logela multimediari zor zaio hip hop kultur adierazpenaren inguruan sortutako breakdancearen gainera lehiaketa hau egiteko ideia, taldeek profesionalizazioan aurrera egin dezaten. Suitzako, Frantziako eta Espainiako 7 breakdance izango dira lehiaketa eta taldeen koreografiak Logelak sortutako aurkezpen multimediak jantziko dituzte. Aukera gutxi izaten da halako kultur sorkuntzak gure inguruan ikusteko, eta esker-tzekoa da Arriola aretoak eta Logelak eginiko lana.



Daliren Sifoia eta ron botila nafartuta. Lau pintore nafarrek (Jose Ignacio Agorreta, Angel Arbe, Jose Miguel Corral, Jokin Manzanos) eta Nafarroarekin lotura estua duten Jose Luis Mayorrek eta Felix Ortegak Daliren obraren bertsio libre bana egin dute. Egindako koadroak Cadaquesko Margues-U galerian daude orain ikusgai. Koldo Sebastian pintoreak hautatutako sei lanak Nafarroako Unibertsitate Publikoan ikusi ahal izango dira Cadaquestik ekarritakoan.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE



Blackout

Xabier Montoiak

SUSA
179 orrialde
12,50 euro

Hilen bizimoldearen jarraia

Xabier Montoiak eskaintzen digun *Blackout* nobela *Hilen bizimoldea* deitu trilogiaren bigarren liburua da eta Paris nazien menpe aurkitu zen garaietara garamatza. Jean Etxegoien senperrak gorroto zituen aurretik boterean egondako frantses agintariak eta, aldiz, nolabaiteko mirespena die aleman garaile hauen "bertuteei". Nolanahi ere, berak atzean utziak ditu lehen Gerra Handian anarkismoan sinetsiz egin zituen balentriak eta bizitzea egokitu zaion bigarren gerra honek eskura jar-tzen dizkion aukera guztiez baliatze-ko prest dagoenez, emaztea eta seme-alabak Biarritzen utzi eta

nazien alde egiten duen egunkari bateko zuzendariorde izateaz gain kontrabandoan murgilduko da, irrikaz desio duen judu baten emaztearekin noiz oheratuko zain. I

Lau gogoeta adimentsu

Manu Robles-Arangiz Institutuak *Euskalgintza sindikalgintzan txertatu* lemapean iaz antolatu zituen jardunaldien artean, Matxelo Otamendik, Jon Sarasuak, Bernardo Atxagak eta Joan Mari Torrealdaiak parte hartu zuten hitzaldi sorta bat ere bazen. Eta hain zuzen ere hurrenez hurren kazetari, bertso-lari-irakasle, idazle eta soziologo diren horien orduko hausnarketak plazaratu ditu orain aipatu Institutuak. Martxelo Otamendik euskarazko prentsa izan zuen hizpide. Jon Sarasua kulturaren zurrunbiloan murgildu zen. Bernardo Atxagak, bere aldetik, hitzak ez duela xaboiarekin antzik gogoratuz ekin zion euskararen gainean eginiko gogoetari. Eta Joan Mari Torrealdaiak *Intelektual mediatikoak bizkuntz politikaren aurka* deitu hitzaldia eskaini zuen. I



Euskalgintza sindikalgintzan txertatu

Batzuen artean
MANU ROBLES-ARANGIZ
INSTITUTUA
89 orrialde



Euskal urtea ohituraz betea

Juan Manuel Etxeberria Ayesta

IBAIZABAL
263 orrialde
16,40 euro

Gure ohitura, mito, abesti eta ospakizunen bilduma

Eskolan zein etxean erabil daitekeen liburua da Juan Manuel Etxeberriaren *Euskal urtea ohituraz betea* lana eta euskal urtearen jatorria eta urtean zehar euskal munduak izan dituen egunik eta garairik gogoangarrienak jasotzen ditu. Gaurko euskaldunok gure arbasoengandik hartu dugun altxor miragarriaren berri izan dezagun osatutako liburua da, eta Euskal Herriaren historia luzean bertako biztanleek bizitako hainbat ohitura, jai, ospakizun, gertaera, mito, ipuin, pasadizo, abesti, esaera, topiko eta beste biltzen ditu. Egungo urtea nola moldatu zen azaltzen da lehendabizi, jarraian urtaro bakoitzean eta urteko hamabi hilabeteetan gogoan hartu izan ohi diren gertakizun-ik aipagarrienak azalduz. I

Entzun eta sarituko bertsoak

Iazkoan Gipuzkoako Eskolarteko bertsolari txapelketak bere hogeita hirugarren aldia ospatu zuen. Ikastolen Elkarteak Gipuzkoako Foru Aldundiaren laguntzaz plazaratu dituen liburuan eta kasetean Lazkaoko kiroldegian ekainaren 6an txapelketa horren barruan gazte-txoei jarritako lanak eta entzun zitzaizkien bertsoak daude jasorik, egun hartako argazkiez lagundurik. Hamalau urte artekoen artean Maialen Velarde, Maddi Gallastegi eta Markel Peñalba zumaierak izan ziren txapeldun. Bertsopaperetan, berriz, Ataungo Joxe Miel Barandiaran eskolako Ainhoa Begiristainek, Añorgako Amasorrain ikastolako Kepa Matxainek, Villabonako Ernio behea ikastetxeko Aritz Garinek eta Donostiako Santo Tomas Lizeoko Beñat Gaztelumendik jaso zituzten sariak. I



Gipuzkoako eskolarteko 23. bertsolari txapelketa

Batzuen artean
IKASTOLEN ELKARTEA
61 orrialde
+ kasetea

Ameriketako indiarrei eginiko genozidioaz

Joxe Luis Aramendik euskaratu duen Dee Brouwn idazlearen lan honetan Ameriketako indiar herriei eginiko sarraskien eta iruzurren berri ematen da, indiarrek beraiek utzitako lekukotasunetan oinarrituta. Makina bat sufritu beharrean izan dira herri horiek Colon eta enparauek Amerikak "aurkitu" eta bertako lur, aberastasun eta jendearen jabe egiteari ekin ziotenetik. Dee Brouwnek indiarrei eginiko genozidioaren hasiera hura eta geroztikakoak gogoratzen ditu, baina batik bat XIX. mendeko bigarren erdialdean indiarren aurka gizon zuriak aurrera eraman zituen ekintza kriminal

ugariren kronika da bere ezinbestean gogor *Ehortzi ezazue ene bibotza Woundek Kneen* liburua. ■



Ehortzi ezazue
ene bibotza
Woundek
Kneen

Dee Brouwn

OSTIELA, TXALAPARTA
559 orrialde
20 euro

Printze ederra bilakatu zen igelaren zorigaitza

Pozik bizi zen Txapla igel bihurria bere urmaelean, ahalik eta Marilyn lamia ezatseginaren arrosa landarerik ederrenaren gainean txiza egiten ari zela honek harrapatu zuen arte. Haserre bizian, printze ederra bilakatu zuen igeltxoa eta Txaplak hainbeste maite zuen urmaela utzi eta jauregi handi batean ondasunez inguraturik bizitzera joan behar izan zuen, munduko printzerik zoritxarrekoena bihurtu zelarik. Horixe da Ainhoa Redondoren marrazkien laguntzarekin Txema Arnalek kontatzen duen istorio polita. ■

Kroa-Kroa!
Kroaziako printzesa

Txabi Arnal

DESCLÉE DE BROUWER
64 orrialde



LOREA AGIRRE

"Egunkaria-ren itxiera gezur handi baten historia izan da"

Noiz hasi zinen *Gezurra ari du* prestatzen?

Egunkaria itxi zuten egunean bertan gure artean jada atera zen kontua. "Hau kontatu egin beharko da", "hasi al zara notak hartzen?", eta horrela elkarri zirikatzeke umorea ere izan genuen. Eta eskerrak umoreari. Itxieraren urteurrena bazetorrela ikusita, niri egokitu zitzaidan muntaia polizial, judizial, politiko eta mediatiko haren idatzizko lekukotza uztea.

Eta zer azpimarratu duzu gertatutakoaz?

Egunkariaren itxiera gezur handi baten historia izan dela. Eta hori da liburuak berak, eta izenburuak zehazki, adierazi nahi duena. Liburuan, itxiera ondorengo orduak eta egunak kontatzen ditut, *Egunkariako* langileen artetik datorren ahots eta begirada batetik kontatu ere. *Egunkariaren* itxiera bera, hori zela-eta gertatutako atxiloketak, Donostiako manifestazio erraldoia, atxilotuen inkomunkazio egunak, torturak, epailearen aurreko deklarazioak, *Eguneroren* sorrera, jaso genuen elkartasun uholdea, Katalunian antolatu zen erantzuna, urrian izan zen bigarren operazioa... Hori guztia hamabost kapitulutan banatuta kontatu dut. Argazkiz ondo hornitua dator kontakizuna gainera...

Halaxe da, 200 bat koloretako argazkirekin osatu dugu. Izan ere, bat baino gehiago dira oroimean iltzatuta geratu zaizkigun orduko irudiak. Bi aipatzekotan: Martxelo Otamendi kartzelako atarian torturak salatzen azaltzen dena, edota Joan Mari Torrealdai, guardia zibilez inguratuta, esku-burdinak jantzita kotxean sartzen dutela ageri dena.



IMANOL OTEGI / A. PRESS

Euskaldunon Egunkaria itxi zuteneko hura

2003ko otsailaren 20ean euskal mundua dardaraziko zuen erabakia martxan jarri zuen

Madrilgo Gobernuak, Del Olmo epailearen agindu baten bitartez Martxelo Otamendi, Inma Gomila, Iñaki Uribe, Luis Goia, Xabier Alegria, Pello Zubiria, Joan Mari Torrealdai, Txema Auzmendi, Fermin Lazkano eta Xabier Oleaga atxilotu zituen eta *Euskaldunon Egunkaria* itxi zuenean. Makina bat erantzun jaso zituen erabaki tamalgarri horrek, eta orain, urtebete pasa eta gero, gertakizun asaldagarri haiek eta ondorengo egunetan bizi izandako sekula ez ahazteko aukera eskaintzen du Lorea Agirre *Gezurra ari du. Egunkaria-ren itxieraren kronika* liburuak. Aise, Alberdania, Elkar, Erein, Elhuyar, Pamiela, Susa, Ttarttalo eta Txalaparta argitaletxeen artean plazaratuko edizio honek



Gezurra ari du.
Egunkaria-ren
itxieraren
kronika

Lorea Agirre

HAINBAT ARGITALETXE
200 or.
15 euro

egileari galdezka

Joxe Azurmendi pentsalariak eginiko hitzaurrea du, non auziaren gaineko hainbat ikuspegi dela medio (Madrilgo perspektiba, atxilotuak izandakoena, *Egunkaria*-ko irakurlearena zein enpresako langile batena) gertatua ulertzeko testu-guruak agertzen dituen. Hitzatzea, berriz, gaur arte preso dagoen Iñaki Uribe *Egunkariako* Kontseilari ordezkariarena da. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Zomorro	Hiri txiki	Zelai	Jausi	Astakirten
	Kalekoa	Handiak	Sagarroi	Röntgen	
	Oihu			Osmioa	
	IRUDIKO ERAIKINA			Legea	
Aurpegiak	Infin., korritu			Ardi, hitz elkarketan	
Haurren gaiztakeria	Umea			Indarrez atera	
Askotan			H2O		Potasioa
Ez gar-denak			Portua		Kontsonantea
			Arazo		
			Jatorri atzizkia		
Iratzea		Ettxeko aberea			50
Sasoi, aldi		Kasik			Iparretarrak
		Joan den urtean		Jupiterren satelitea	
		Kontsonantea		Bokala	
Ipar., berritsuak					

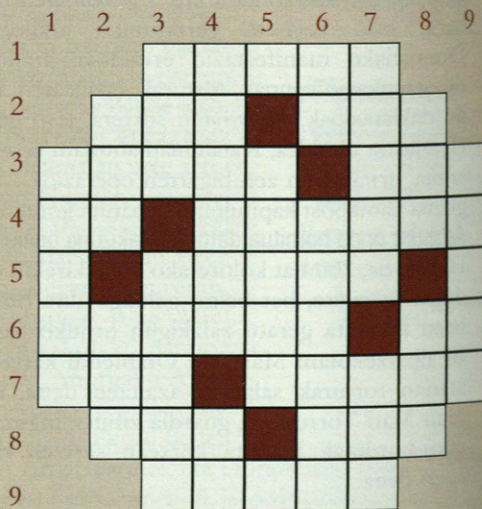
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Nafarroa Behereko herria. 2.- Bizkaieraz, sobera. Leherkari ezaguna. 3.- Ibar, bailara. Eako. 4.- Non atzizkia. Fruitu mota. 5.- Uranioaren ikur kimikoa. Guztiok. Sufrearen ikur kimikoa. 6.- Iparraldean, koskorra. Interjekzioa. 7.- Edo. Alokairua. 8.- Ez ar. Gizon izena. 9.- Belarri handiak dituen aberea.

GOITIK BEHERA

1.- Iparraldean, bikaina, aparta. 2.- Behar, egiteko. Bihi, garau. 3.- Ezar. Trajedia eta komedia gaiak nahasten diren antzerki mota. 4.- Arabako. Einsteinioaren ikur kimikoa. 5.- Kontsonantea. Oso-oso txikia. Kontsonantea. 6.- Astearen erdian. Hari, noa. 7.- Momentuak. H2O. 8.- Tantoaren hasieran. Zoro. 9.- Rastafaria.



Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA: ASIER AGIRRESAROBÉ

MUSKILDA TELLABIDE

ARGAZKIAK: ASIER AGIRRESAROBÉ

Matxinbenta (Gipuzkoa)

Hiru jabeko auzo txikia hel

Gipuzkoako erdialdean, Azpeitia eta Beasain lotzen dituen errepideak Mandubiako mendatea gainditzen du.

Bertako bentatik abiatuta, lepoz lepo Murumendira iritsiko gara, jarraian Pagorriagatik barrena Matxinbentan amaitzeko. Lehenik ordea, Atxabal deitzen zaion tontor harritsua ezagutzeko aukera izango dugu.



Izarraitz mendilerroa Murumenditik begiratuta.

Murumendi.

muga

Mandubiako bentaren atzealdean dagoen aparkaleku handian utzi dugu autoa eta bertan ekin diogu ibilaldiari (530m). Ekialderantz, GR-34 ibilbideko arrasto zuri-gorriez seinalatutako gurdibidea hartu dugu, ataka bat igaroz, alde banatara belardi ederrak ditugula. Metro gutxiren buruan, bigarren ataka pasa ondoren, pinudian barneratzen da bidea, maldan

gora. Bide ertzean dagoen borda pasa eta berehala, Trikuazti I eta II tumuloak ikusteko geldialditxo bat egin ondotik, Antzintxurdiko muinoa inguratzen duen bide nagusiari jarraitu diogu berriro, denbora gutxian, lan handirik gabe, San Gregorio basilizara iristeko (620m). Bertan patxadaz gelditzeko gonbita egiten duen leku horietakoa da, ermita zaharra baina eraberritua, atarian mahai pare bat dituela, eta noski, iturri xarmant bat aldamenen. Garai batean, inguruko herrietako biztanleek debozio handia zioten nonbait.

Oraindik gogoan dago aurreko mendean gertatutakoa: izurrite bat zela medio, 30 pertsona baino gehiago hil ziren eta horien artean orduan herriko parrokoa zen On Pedro Eizagirre. Zendutakoen gorpuak ermita barruan lurperatu zituzten eta handik urte batzuetara gorpuzkinak hilerriara eramaten hasi zirenean, parrokoaren gorpua oraindik usteldu gabe omen zegoen.

Urruneko kuku baten deiak entzuten gelditu gara hemen, bakarririk, astegun bateko arratsalde bake-tsua baita. Asteburua izanez gero,



Hostal BERTIZ Ostatua



San Juan 16, 31720 OIEREGI (NAFARROA)
Tel: 948 59 20 81
www.hostalbertiz.com
info@hostalbertiz.com



Mandubiako mendatea eta Matxinbenta

Mandubiako benta

Itsaso herri gipuzkoarrari dagokion arren, Mandubiako benta Beasain eta Ezkio-Itsaso udalen arteko mugalerroan dago lekutua, Azpeitia-Beasain errepideak bi bailara banatzeko gainditu behar duen mendate kaskoan, hain zuzen ere. Iparralderantz Ibaieder arroak Nuarbe eta Urrestillan barrena Azpeitirantz garamatza, hegoaldera, aldiz, eta Arriaran urtegian behera, Beasaingo Salbatore auzora. Benta kokatua dagoen lepoa bidegurutze nagusi bat zen antzina; batez ere ganaduaren eta traktuarien igaro-leku zen. Ferra-toki bat ere ikus daiteke, garai-bateko ganadu garraioaren lekuko. Benta gehienetan bezalaxe, jatekoa eta lotarako tokia ere eskaintzen zuen. Betidanik ezagutu da benta moduan: orain, bertan dagoen familiak, 200 bat urte darama lehengo zerbitzu bera eskaintzen, baina noski, garai berrietara egokituta: gaur egun jatetxea da eta nekazalturismo etxea ere bada, lotarako bi logelekin.

Matxinbenta

Gezurra badirudi ere, Ibaieder arroko auzune txiki hau, hiru udalen arteko muga da, hots, Beasain, Azpeiti eta Ezkio-Itsasoko udalek hemen egiten dute bat. Honela, etxe gutxi izan arren, batzuk Azpeitikoak dira, bes-



Mandubiako mendatea Azpeitia-Beasain errepideak bi bailara banatzeko gainditu behar duen gaina da.

teak Beasaingoak eta beste gutxi batzuk Itsasokoak. Dena den, bertakoen esanetan, paper kontuetarako ez bada, Azpeitirantz jotzeko joera dute,

hau baitago hiruetatik gertuen. Baina nondik dator Matxinbenta izena? Bertakoez ere ez dute batere garbi. Matxin delako batek bazter honetan benta bat izan ote zuen diote batzuek, baina hori zalantzan jartzen dute besteek. Gauza ziurra dena honakoa da: bertako baserri batek Benta Zaharra izena daramala eta honek, aspaldi bada ere, garai batean benta izan zela adierazten du. Egun ordea, hutsa dago, inguruko baserri asko bezala. Bizirik dirauten biztanleak gainera, adinean gora doaz. Baserriko lana bizibide dutenak, hots, famili-esplotazio moduan, are gutxiago dira. Honek etxe hutsa asko asteburuko bigarren etxebizitza bilakatzea ekarri du.

Bestalde, Gipuzkoa erdialdeko mendi hauek guztiak, Aratz izenaz ezagutu ziren aspaldian eta paraje hauek zehazki Aratz-Matxinbenta gisa. Aratz izena galdu bada ere, ondoko bailarak oraindik gordetzen du izen hori, Aratz Erreka gisa ezagutzen baita.

Aralar Murumenditik begiratuta.



Mendi-bide izorratua

Ekarritako norabide berean segi dugu aurrera, zeharo lokaztutako pista zabal batetik gora. Tarte honetan seinale zuri-gorriak galduta daude: behin, jendeak mendi-bideak erabil zitzen margotu ziren eta halako batean makinek pista berri bat ireki eta kito: akabo seinaleak eta okerragoa dena, agur mendi-bidea...

no (690m). Trikuharri seinalatua dago bertan, borda eta metro batzuk haratago ganaduarentzako eraikin handi bat.

Norabide berean jarraitu dugu oinez, oraingoan gorantz, Arrapaitz eta Eizeta tontorren artean Herripinudi gisa ezagutzen den parajera iristeko. Bertan Beasain eta Ordiziatik datozen bideak elkartu zaizkigu. Arrapaitz iturriaren ondotik pasa ondoren, Murumendiren gailurraren pean gaudela, pintura arrastoak ezke-

agian ez duzu ez kukurik ez ardien zintzaririk entzuteko aukerarik izango, orduan beharbada mendiko motoekin egingo duzu topo...

Ekarritako norabide berean segi dugu aurrera, zeharo lokaztutako pista zabal batetik gora. Tarte honetan seinale zuri-gorriak galduta daude: behin, jendeak mendi-bideak

erabil zitzen margotu ziren, eta halako batean makinek pista berri bat ireki eta kito: akabo seinaleak eta okerragoa dena, agur mendi-bideari... Lepo txiki batetik igaro eta gora segi dugu, beti basoan zehar. Azkenean basotik atera eta Larrarte lepoa begietsi dugu gure azpian. Belaze zabaletatik behera jaitsi gara bertarai-



San Gregorio basiliza zaharra da, baina eraberrituta dago. Atarian mahai pare bat baditu atsedean hartzeko eta baita iturria ere. Ezkerreko argazkian Txara-beltz edo Atxabal izenez ezagutzen den tontorra ikus daiteke eta baita Oto baserriak ere.

dugu, eta horrela heldu ahal izan gara Endriokorta izeneko baserri hutsera (560m). Azken malda gora gogorrari ekin diogu orduan, Txara-beltz edo Atxabal izenez ezagutzen den tontor basatia igo asmoz. Hasieran bide garbiari jarraituz, azkenean ahal bezala haitz eta elorrien artetik, gailurreko guru-

baizik. Basoan behera, errekarren beste aldean Oto baserriak ditugula, bailarara gerturatzen joan gara apurka. Laster agertu dira beheko baserrien inguruko larre eta baratzeak, eta azkenik errepidera heldu gara, duela ez asko erre den Enrio baserriaren ondora. Errepidean behera, lauhun metroren buruan Matxinbenta auzora iritsi gara (250m). ■

rrera utzi eta azken malda belartsuetan gora tontorreraino igo gara. Murumendi (859m), Anboto, Aketegi eta Putxerrirekin batera Mari jainkosaren egoitzetako bat da mitologiaren arabera. Ohiko buzoiaz eta oroigarri batzuek gainera, alde guztietara ikusten diren tontorrak azaltzen dituen orientazio mahaia topatu dugu bertan, asko ikusten baitira: Aizkorri, Aralar, Ernio, Izarraitz, Izaspi, Irimo, Anboto... Askoren artean horiek dira nabarmentzen direnak.

Pagorriaga aldera zuzentzen den tontor-lerroan behera jaisten hasi gara, hasieran bide garbirik gabe baina eroso, tarteka bidezidor bati jarraituz, azkenik pista batetik. Bidean haitz bertikal ikusgarri baten ondotik pasa gara, eta beti maldan behera, Pagorriaga baserrira heldu (670m). Orain urte gutxi arte abandonatuta zegoen leku bakarti honetaraino porlanezko pista bat heltzen da orain Santa Agedatik, eta orein granja bat jarri dute, inguru guztia txukuntzearekin batera. Sartzeko sarre- ra ordaindu beharra dago ordea.

Baserriaren azpialdetik pasatzen den pistatik jaisten segi

Bilbo

01	DELUXE	22:00
02	OLGETAN HAUR JAIA Xilipuri Taldea	17:30
06	HABEAS CORPUS	22:00
07/08	DOCTOR DESEO "Rompeme" disko berriaren aurkezpena	22:00
09	OLGETAN HAUR JAIA Buhamiak "Narrazio kantatuak"	17:30
09	HOWE GELB (Giant Sand) "The Listener" eta "Still Looking good to me" disko berriak aurkezten YOUNG TALENT SHOW	21:00
13	BETAGARRI OBRINT PAS PIRAT'S SOUND SISTEMA	22:00
14	JOSELE SANTIAGO (Los Enemigos) "Las golondrinas etcetera" disko berria aurkezten	22:00
15	BURNING	22:00

Ondarroa

07	Vj. MAUKA (videojockey) BETI MUGAN PINBOL MISS DINAMARCA	22:00 22:30
09	SANTA KUTZI BURUZKO IHARDUNALDIK	12:30
15	BETAGARRI OBRINT PAS PIRAT'S SOUND SISTEMA	21:00

**Kafe
AN
IZO
KIA**

Maiatza 1>15

www.kafeantzokia.com

**zenbat
gara**
elkartea

tel:94 423 75 91
bulegoa@zenbatgara.org
www.zenbatgara.org

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA, GARBIÑE UBEDA

FISIKA

Einsteinen teoria kolokan?

GRAVITY deituriko zunda apirilaren 20an arratsaldeko 7etan espazioratu zen Kaliforniako Vandenberg-eko aireportu militarretik. Proiektu honen bultzatzaileek 40 urteko borroka izan dute proiektua burutzeko behar ziren 700 milioi dolarrak lortzeko. Helburua hau da: Einsteinek enuntziatutako erlatibitate orokorraren teoria frogatzea.

Einsteinen arabera masa batek, planeta edo izar batek, bere inguruan dagoen espazio/denbora eraldatu egiten omen du eta adibide gisa zera irudikatzen da: oihal karra-tu baten lau muturretatik ondo tiratzen badugu eta oihalaren erdian esfera edo bola bat kokatzen badugu, oihalean deformazio bat sortzen da; fisikarientzat, hain zuzen ere,

Zundak dituen neurgailuak hauexek dira: 4 zentimetroko diametroa duten lau esfera eta hainbat giroskopio biraka. Esferak izugarri leundu dira neurketak guttiz fidagarri izateko.



deformazio horren arabera definitu behar da grabitateak.

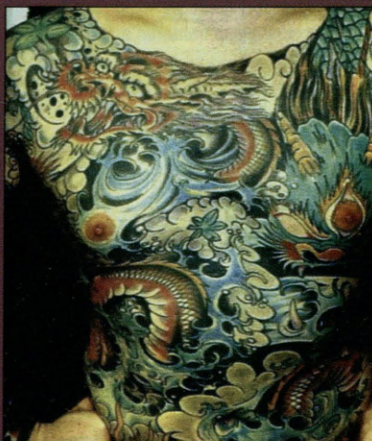
Horretarako espazioratutako zunda Lurraren grabitatetik at kokatu behar da, gutxi gorabehera 640 kilometrotara dagoen orbita polar batean, eta hantxe hasiko dira probak. Saiakerak 16 hilabete iraungo du. Ea bada, 2005. urtearen amaieran saiakera honen emaitzak ematerik dugun. **I**

Osasuna

JABIER AGIRRE

Kontuz tatuajeak eta piercing-ak egiten dituzten lekuekin

CONSUMER ALDIZKARIAK azterketa bat egin du, tatuajeak eta piercing-ak egiten dituzten establezimenduetako baldintzak aztertuz. Madril, Malaga, Bartzelona, Murtzia edo Valentziako hiriburueta zentroez gain, Euskal Herriko establezimenduak ere bisitatu zituzten *Consumer*reko teknikariek, emaitza kaskarrak lortuz. Horrela, Bilboko zentroen artean %25 dira baleko emaitza lortu dutenak, eta Gasteizen %26. Donostian, ordea, zortzi establezimendutan izan dira (bost soilik propio horretarako jarriak, eta beste hiru gainerako edertasun eta estetika-tratamenduak ere eskaintzen dituztenak), eta bakar batek ere ez ditu gairitu aldizkariak aztertutako oinarritzko puntuak: laneko eremuaren baldintza higieniko-sanitarioak batetik, eta erabiltzaileari emandako aholkuak eta informazio orokorra, bestetik. Donostiako establezimenduetan, *Consumer*rek dioenez (niri ez baitzait oraingoz horrelakorik egitea bururatu



ere), ez zegoen lanerako eremu bereziturik, ez zegoen areto esterilizaturik, ezta leku gehiegirik ere. Dena den, alde onak ere aipatzen dira txostenen: lekuak garbi zeuden, desinfektatzeko errazak ziren, eta laneko tresna guztiak behar bezala esterilizatu eta gordeta zeuden.

Bezeroek jasotzen duten informazio eta aholkuei dagokienez, informazio falta da araua. Tatuajea edo piercinga jarri aurretik pazienteari ez zaio galdetzen ea zauriak ixteko arazorik, gaitasun edo alergia-rik ba ote duen, eta tatuaje bat egiteak edo piercing bat jartzeak ekar ditzakeen arriskuei

buruzko oso argibide gutxi ematen da ia zentro guztietan.

Nire ustez, modaren kontra joatea baldin bada ere, praktika horiek arriskutsu samarrak dira, eta osasun eta higieneari buruzko baldintzak zorrotz bete ezean, alergiak edo arazo larriagoak izateko arriskua ere badago.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

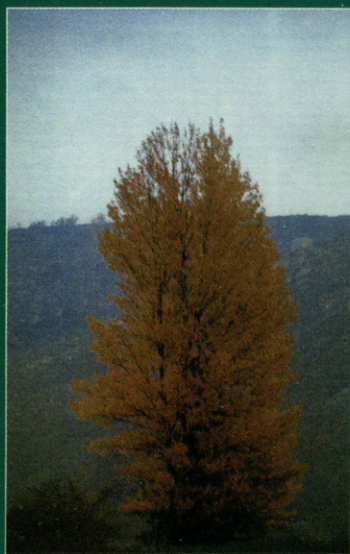
mandio@zerain.com

Makalatarrak dantzan

SEKULA IKUSI DUDAN lore zurizko erramillota ederrenari begira, udaberriaren zuriarenak izaten diren egun gutxi horietan gaudenaren irudipena izan dut. Sahats hotz zaleen garai sonatua baino zuriagoa zait hau. Mendi magalak elur-sarobez pinportatzen dituzten gereziendoen petalo xintoistak eta errio-bazter eta erreka-zuloetako makalatarrak zuritzaile.

Populus generoa da makala jendea, sahats eta zumeen lehengusinak. Hogeita hamabost bat espezie ezagutzen dira, ipar hemisferioko lur fresko eta epeletan gehienak, hegoaldekoe-na Tanganika aldeko bat da. Makala edo zumar beltza (*Populus nigra*) burzuntza, busontza edo lertxuna (*Populus tremula*) eta zurzuria edo zumar zuria (*Populus alba*) dira gurean ezagunenak.

Populus genero hau duela ehun bat milioi urte, Behe-



Kretazeoan agertu zela uste da; oraindik bizi den genero baten ezaugarri zehatzak dituen fosilik zaharrena *Populus primaeva* da, agidanean. Ez naiz harritzen, ugaltzeko erraztasun ikaragarria dute. Hibrido kolonizatzaileagoen bila, sexuen nahasketatik ufadetan zaldizka datozen hazien kardilaun arinen emana, desdixta bihurtzen da haizearen geltokietako bazterretan. Sexuen premiarik gabe –ondo moderno!– aldaxkatik, adar-aldaxkatik, probenatik, mentutik, zainetik, ondotik, altsumatik, ipurditik, urtadarretik... klan klonikoak etengabe hedatzen dira. Dakitenek diotenez, Asia ekialdea eta Ipar Amerika hamaikagarraren aldiz konkistatzen ari omen dira. Azkar hazten dira, buelo galantak osatuz; ur-amorrazioa du arma onena eta

oldarkor eta erasozale egin ditu, kaniletako ura agortzeraino. Hau bai gerra, egun batzuetan zuria.

TEKNOLOGIA

Tecnologia optikoa disko zaharren salbazio

SOINU-ARTXIBO ZAHARRAK salbatzeko erabiltzen hasi dira teknologia optikoa: Bosoi deritzo eta partikula azpiatomikoak detektatzen ditu. Berkeley-ko laborategi nazionalako ekipo batek argizko kaptadore ultrasentikorra erabiltzen du biniloko diskoen ildoan irudiak hartzeko. Datu hauek ordenadorera pasa eta honek interpretatu egiten ditu musika sortuz eta musika ordezkatzen ez

duten irudi akastunak ezabatuz. Beraz, softwareak irudiak musika bihurtzeaz gain, ildoak bereizten ditu denborak edo erabilerak sortutako arraietatik. Horrela, ikerlariek iragan mendearen erdialdeko hainbat kantaren kalitate handiko bertsio digitalak sortu dituzte. Teknika honen abantaila nagusia da diskoa ez dela manipulatu behar, beste teknika batzuekin derrigorra baita diskoaren arrastoetan argizaria ematea. Gainera, teknika hau hautsitako diskoetan ere erabilgarri da, ordenadorea gai baita hautsitako diskoaren irudi-sortak irakurtzeko. Teknologia hau interes handikoa da artxibo-lan eta dokumentazio-zentro-etarako. Horren frogar da Berkeleyko ekipoa eta Kongresu Amerikarraren Liburutegiaren arteko elkarlana. I



HUMUS MENDIOLA
Etxetxo Baserria, Mendiola auzoa 1
48220 ABADIÑO
Tf. 94 6812003
Fax: 94 6812003

HUMUS ABONO EKOLOGIKOA

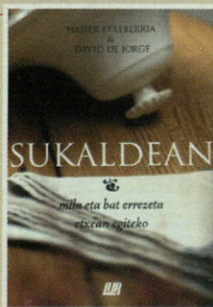
EZ KUTSATU ZURE LURRA!

Ongarritu zure lore, fruta zuhaitzak, baratza, landak eta abar ongarririk onenarekin: HUMUS MENDIOLA ongari ekologikoarekin eta konturatuko zara zure frutaren zaporeaz eta baita zure lore eta baratzaaren edertasunaz.

ESKATU ZURE LORA DENDAN

Banatzaile ofizialak:

- Ceramicas Larrinoa • 945 30 08 78
- SAKE • 94 6225393



Sukaldean

HASIER ETXEBERRIA

DAVID DE JORGE

sukaldean@free.fr

Antxoak kazolan

SUTAN JARRI eta kazolan ipiniko ditugu tipula eta piperra, gatza eta olio pittin batekin. Potxatzen utziko dugu ondoren guztia, su ezti-eztitan, barazkiak xamur karamelatzen hasi direla sumatu arte. Ordubete inguru edukiko dugu horrela. Xukatu egingo ditugu barazkiak. Ongi garbituko ditugu antxoak, burua, tripak eta erdiko hezurra kendurik. Isatsetik loturik utziko ditugu bi xerrak. Arrain saltzaileak egin dezake lan hau, bihotz onekoa baldin bada. Gatza emango diegu antxoei. Barazkiak potxatu ditugun kazola berean, haien parte bat ipiniko dugu hondoan eta antxoak geruza bat zabalduko dugu gero haren gainean, kazolaren zabalera guztia hartuz. Horrela jokatuko dugu ondoren, gainekoa barazki-geruza dugula. Ozpina erantsi eta, kazola estalita, 5 minutuan edukiko dugu guztia berotzen, su ezti-eztitan. Sutatik atera eta 2 minutuan edukiko dugu guztia

Osagaiak

- Kilo bat antxoak fresko
- 3 tipula, zerrenda mehetan zatituak
- 3 piper berde, zerrenda mehetan zatituak
- 8 koilarakada oliba olio birjina
- 2 koilarakada sagardo-ozpin
- Gatza



pausatzen, estalita betiere. Berchala zerbitzatuko ditugu antxoak. Perrexil xehatua hautsezatu ahal izango dugu, nahi izanez gero, gainetik. ■

Oinarrizko kontuak

Hestekiaren gustua duten lekaleak, hestekirik gabe

HOBEBIAGO ELIKATZEKO, lekaleak sal-datsu jaten ohitu behar dugu. Horrela eginda, bi txori joko ditugu harri bakar batez. Alde batetik, errendimendu hobea aterako diegu kazolari, jakia oparoagoa izango da, lekaleak ohi baino salda gehiago izango duelako. Eta bestetik, salda beroa, barazki eta lekaleen ondoan, goxoago sartuko zaigu eta berriro hartu ahal izango dugu jakia, erre-pikatuz, arinagoa egongo delako, gisa honetako jakien ondoan ohi diren hestekien arrastorik izango ez duelako. Egia esan, hobe da lekaleak barazkiekin bakarrik prestatzea, digeritzen zailak eta pisuak diren koipeekin ez nahasteko. Hestekiak nahi izanez gero, aparte egosi eta jan. Nola eman lekaleari hestekiaren gustua, hestekirik eran-



tsi gabe? Piperrautsak konponduko du arazoa. Txorizoen eta hesteki koipetsuen gaia delarik, edozein lekale lurrinduko du, txorizo eta hesteki hoberenen zaporea utzirik, baina koiperik gabe. Ez du gure urdailak koipearen pisu astu-na jasan beharko! Betiko lekale hoberenen zaporea, baina koipe astunik gabe.

Kazola sutatik atera baino lehen-txeago, baratxuri-olio berezi bat erantsiko diegu lekaleei, honako

gai hauekin: olio, baratxuriak, edo tipulina, piper berde edo porru pikatua. Sueztituko ditugu gai horiek guztiak eta sutatik atera orduko erantsiko diegu piperrautsa, gozoa edo mina, gustuen arabera. Eltzekarian ongi nahi eta mahaira!



Seaskaren leihatila igandean zabalduko da

Aitor Sarasuak aurtengo Herri Urratserako proposatu duen leloak etorkizuna orainetik sortzeko deialdia luzatzen die euskaltzaleei. “Geroa egun gurea, gurea egun geroa, emaitzen hotza bainan, ametsen beroa” lemapean, milaka lagun bilduko dira aurtun ere maiatzaren 9an ikastolen aldeko festa ospatzeko. Azken inkesta soziolinguistikoei Iparaldean oraindik egiteko ugari dagoela erakusten dute baina Niko Etxartek Herri Urratserako musikatutako abestiak dioen moduan, “matxa ez da galdua, inkestak inkesta/ gehienak izaitea ez da gure kezka/ onenak izaiteko egin dugu besta/ sinestea bezalako nahikeririk ezta”. Horregatik, dena prest da jada Senpereko aintziran 21. urtea beteko duen jaiari hasiera emateko.

AURTENGO HERRI URRATSEK kanpaina berri bati emango dio hasiera. Iaz bildutako dirua Garazi eta Donapaleuko ikastoletara joan bazen, bi ikastetxe berri eraikitzeke erabiliko da 2004ko Herri Urratsen jasoko den dirua. 11 eta 15 urte bitarteko ikasleek Ziburun eta Donaixtin ikastetxe bana izango dituzte, baina antolatzaileek

**MIKEL
GARCIA**

adierazi dutenez, aurtengo festa ez da nahikoa izango proiektua guztiz burutzeko, kanpainaren abiapuntua besterik ez da izango. Hala, datozen urteetan ospatuko diren Herri Urratsen ere bi ikastetxe horien eraikuntzara bideratuko dituzte etekin guztiak.

Bi dira, era berean, edizio honetako logotipo-



ALBERTO ELOSEGI

Ziburuko ikastola.

ak uztartzen dituen elementuak: euskara eta harrespila. Asier Perez Carcamo artista irundarrak egindako irudiak ikastolen aldeko festa honetan oinarritzekoak diren bi kontzeptuak jaso nahi izan ditu.

Aurreikuspenak

70.000 lagun inguru bildu ziren iaz Lapurdiko Senpere herriko aintziran eta aurre gutxienez bisitari kopurua berdintzea espero dute ardurdunek. 70.000 eta 80.000 pertsona artean bildu nahi dituzte. Horretarako, ekitaldi ugari antolatu dituzte lau kilometrotan zehar banatu ohi diren zazpi guneetan.

Egitarautik "Dantza Ikusgarria" izeneko saioa azpimarratu dute antolatzaileek. Arabako gunean burutuko diren ekitaldietan lehena izango da eta iazko irailean Luhuson ospatutako dantza txapelketan parte hartu zuten zazpi taldek eskainiko dute emanaldia. Sei Iparraldekoak dira eta bat Pauekoa. Bi orduz, txapelketarako sortutako dantza eta ikuskizun bereziak errepikatuko dituzte. Normalean jende gehientsuen erakarri ohi duen gunea Arabakoa dela adierazi dute antolatzaileek, ekitaldi tradizionalak ikusle ugari bereganatzen baitituzte. Gazteenak Gipuzkoako gunera joan ohi dira, rock kontzertuak nagusi diren gunera, alegia.

Filgi Claverie, Seaskako lehendakaria «Badirudi hautetsiak ulertzen ari direla gure eginbeharra ikastolen kudeaketa dela eta ez borroka»

Ikasturte honetarako 93 irakasle eskatu zenizkioten Frantziako Hezkuntza Ministerioari eta 92 izango zirela erantzun zizueten. Konpondu al da arazoa?

Bai, baina orain irailetik aurrera zenbat irakasle postu jarriko ditugun negoziatzen ari gara berriro ere Ministerioarekin. Datorren ikasturterako 93 irakasle osoki eskatu ditugu. Negoziaketak hasi baino ez dira egin eta goiz da ezer aurreratzeko baina baikor gaude aldaketa nabari delako ministerioaren aldetik, nahikeria bada.

Pasa berri diren hauteskondeek zerikusirik izan al dute horretan?

Egia esan, joan den iraileko krisia eta gero oso garrantzitsua izan da hautetsien laguntza. Denek segidan laguntza eskaini digute eta oso seinale ona da hori, horrek esan nahi baitu Seaska behar-beharrezkoa dela eta hala ikusten dutela agintariekin ere.

Ateak zabalik izan ditugu eta hautetsien gutun anitz jaso ditugu beraien gogo ona agertuz. Egiazko laguntza ekarri diote Seaskari eta horrek guztiak desblokeatu egin ditu Ministerioarekin ditugun negoziaketak. Badirudi ulertzen ari direla gure eginbeharra ikastolen kudeaketa dela eta ez borroka. Beste ikuspuntu

bat hartu dute eta harremanak erraztu egin dira.

Euskararen ofizialtasuna gertuago ikusten duzu, orduan, Frantzian?

Harremanak erraztu dira baina ez dago jarrera aldaketarik. Oso zaila ikusten dut, baina lortuko dugu, ofizialtasunik gabe euskararen normalizaziorik ez da izanen. Frantziak aldatu egin beharko du hizkuntza gutxituen inguruan ageri duen politika.

Zertan da azaroan aurkeztutako bost urterako garapen plana?

Seaskaren barnean beste lan molde bat antolatu nahi izan dugu. Helburuak aitzinetik finkatu ditugu lauazpabost urtera begira, ikastolen garapena xede hartuta ez baitago helburua urtero berriro finkatu beharrik. Talde profesionalak bideratzeko lan moldeak da plana.

Herri Urratsek zer nolako bultzada ematen dio Seaskari?

Oso garrantzitsua. Seaskaren leihatila da. Iparraldean egiten den festarik handiena da eta han erakusten ahal ditugu Iparraldeko ikastolen indarra eta energia, egiten ari garen lana. Diru biltzeta ere helburu garrantzitsua da.



whatever you say, Basque
esanak esan Euskara
Dígas lo que dígas Euskera
Egal was du sagst sag es auf baskisch
Quoi que tu dises Euskara



EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza

DEPARTAMENTO DE CULTURA
Viceconsejería de Política Lingüística

HABE

Musika izango da, azken finean, egitarauko ardatz nagusietakoa. Joan den urtean lehen aldiz irekitako Nafarroa gunea malda baten gainean dago kokatuta eta alferrenak hurbilarazteko kontzertu berezia prestatu dute eszenatoki nafarrean. Hala, Fermin Muguruza abeslaria bi orduz ari-tuko da bertan arratsaldean; gainontzeko musika saioek, ordea, ez dute ordurik bat baino gehiago iraungo.

Berrikuntzarik ere izango da aurtengo Herri Urratsen. Haurren Txokoan, esaterako, "Haurrak Kantuz" ekitaldia egingo da lehenengoz. Haurrak taldea abesten ari-tuko da taula gainean eta liburuxkak banatuko zaizkie hurbiltzen direnei haiekin batera kanta dezaten. Hau da, Araba gunean egin ohi den "Herri Urrats Kantuz" saioaren asmo bera dauka, baina txikienei zuzenduta.

Edizio honek estreinatuko du, baita ere, maiatzaren 8an burutuko den ibilbide berezia. Zazpiak Bat txirrindulari taldeak antolatuta, bizikletan 75 kilometroko ibilbidea egiteko aukera egongo da. Era berean, iaz lehenengoz egin nahi izan zen baina azkenean burutu ez zen tirolinaz eta abentura ibilbideaz ere gozatu ahal-ko da.

Aipatzekoa da, bestalde, *Lumak* eta ARGIAk mahaia izango dutela festa honetan. Zuberora gunean egongo da egun osoz, hainbat argitaletxe bilduko dituen karpan. Aldizkariaren azkeneko zenbakiak eskuratu ahal izango dira eta gainera, hainbat ale banatuko dira doan.

Seaska belaunaldi berrientzako lanean

Beste behin ere, Herri Urratsen jasotako dirua bere xede nagusienetakoa erabiliko du Seaskak: Iparraldeko ikastolak garatzeko. Seaskak hogeita hamabost urte bete ditu aurtengoa eta urrun geratu da dagoeneko guraso multzo txiki batek Arrangoitzen lehen ikastola ireki zueneko garaia. Zortzi ikasleekin bakarrik hasi zen Ikastolen Konfederakuntzak dagoeneko 2.069 ikasle

Informazio gehiago

Egitarau osoa nahiz datu gehiago lortzeko:

- www.herriurrats.com

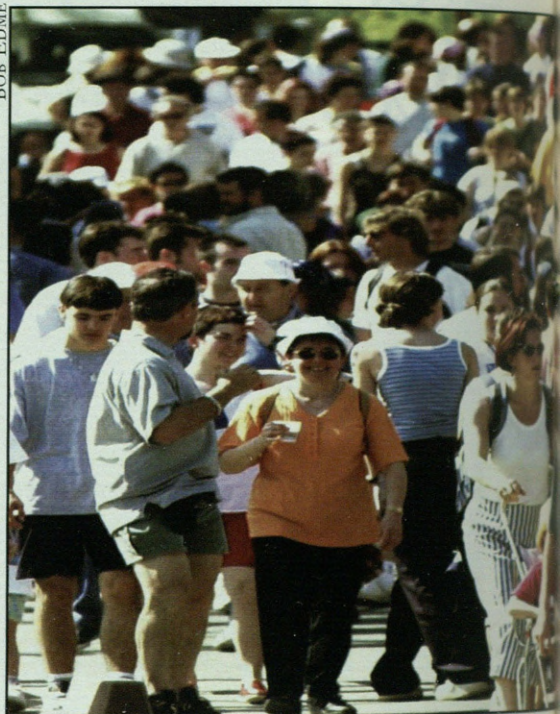
- Antolakuntzaren telefonoa: 335559522689 (00 aurretik Hegoaldetik deituz gero).

Iaz 1.977
gazte zituen
Seaskak eta
2003-2004
ikasturtean,
lehen aldiz,
2.000
ikasleko
muga
gainditzea
lortu du

ditu matrikulatuta ikasturte honetan. Iaz, 1.977 gazte zituen Seaskak eta 2003-2004 ikasturtean, lehen aldiz, 2.000 ikasleko muga gainditzea lortu du Ama ikastola, Lehen Maila, Kolegio eta Lizeori esker.

Hala ere, euskararen erabileraren inguruan Iparraldean kaleratu diren azken inkesten emaitzak ez dira batere onak izan. Seaskako lehendakari Filgi Claverieren hitzetan, "oso datu txarrak" jaso dituzte eta horregatik ikusten dute "Seaska behar-beharrezkoa dela". "Euskarak garatzen jarraitzen du emeki", dio, "sobera emeki guretzako, baina baleroski eta hizkuntza Iparraldean atxiki nahi badugu Seaska edo, hobe esanda, ikastolak beharrezkoak ditugu hemen".

Inkesten arabera, hizkuntza ez da familian transmititzen eta adinekoak eta haurrak dira eus-



kararen erabiltzaile nagusiak. Gazteen artean, euskal hiztunen kopuruak behera egin du. Biztanleri gehiena kostaldean bizi da Iparraldean eta bertan, datuek erakusten dute 10 eta 20 urte arteko gazte gehienek ez dakitela euskaraz, %2k baino ez. Barnealdean ere emaitzak ez dira onuragarriak izan: euskarak betidanik bertan izan du indar gehien eta orain gazteen %7k bakarrik hitz egiten du euskaraz. "Horrela segituz gero ez da euskaldunik egongo", adierazi du Claveriek.

Baina Seaskako lehendakaria baikor eta lan egiteko gogoz agertu da eta horregatik Herri Urratsera gerturatzeko deialdia egin du, "Iparraldeko ikastolak sostengatzeko eta euskara garatzeko". ■

Ametsak egi nola bihurtu

Gaur egun sarri ez dugu astirik hartzen geure buruari zer nahi dugun galdetzeko eta hori nola lor dezakegun pentsatzeko. Behar horri erantzuten dio, hain zuzen, coaching izeneko teknikak.

Psikologia eta psikiatria bezalako terapietatik bereizten da, ez duelako iragana aztertzen, orainaldian hasi eta etorkizunari begiratzen dio. Atzerrian gero eta indar handiagoa hartzen ari bada ere, gure artean oraindik nahiko ezezaguna da. Hala ere, Euskal Coaching Elkarteak sortzeaz da. Nerea Redondo eta Mirari Bereziartua coachek eman digute ametsak egi bihurtzeko teknika honen berri.

MAYI TOLOSA

SARRITAN, guk geuk geure buruari hainbat gauza sinetsi arazten diogu. Hori dela eta ez ditugu helburu, amets edo ilusio batzuk betetzen. Zein helburu ez da posible, guk errealitate bihurtzea nahi badugu? Galdera hori bota digute Nerea Redondo eta Mirari Bereziartua coachek.

"Pertsonak jakituria badu eta bere baitan dira bere buruak egi-ten dizkion galderen erantzunak"; Sokrate- sen filosofiatik jasotako hau da coachingaren oinarrian dagoen ideia. Galdera egokiak eginaz, norberak bere buruari erantzun diezaien eragin nahi du metodologia honek. Coaching prozesuaren arrakasta galdera horien baitan da.

Hain zuzen, oinarri teorikoa, inteligentzia emozionalaren ildotik dator. Inteligentzia emozionalaren teoriak dioenez, orain artean gure kulturaren eta hezkuntza ibilbidean arrazonamendua izan da garatu dena eta alde emozionalari ez zaio hainbesteko garrantziarik eman. Pertsona batzuek alde emozionalen gaitasun handiagoa dute eta horrek jende



horrengan balio ez duenaren sentsazioa sorrarazi du. Sentsazio hori aldatu egin behar da.

Coachinga kirolaren mundutik heldu zen. "coach" hitzak entrenatzaile esan gura du ingelesez. Elite kirolariak entrenatzen zituen tenis entrenatzaile bat izan zen, akatsak zuzendu beharrean, galdera bitartez kirolarien nahiak eza gutuz eta haien indar guneak garatuz, aurrerapen handiagoa lortzen zuela ohartzen lehena. Ondotik, metodologia hau marketingaren esparruan aplikatu zen eta egun enpresa kudeaketan tresna



KARLOS CORBELLA

Coachingaren prozesua laburra izaten da; batez beste hiru hilabete irauten ditu eta sei bat saio egiten dira. Lerro hauen gainean Mirari Bereziartua coacha ikusten dugu, telefonoz hitz egiten.

interesgarri izateaz gain, norbanakoak laguntzeko ere erabiltzen da. Gure inguruan oraindik ez da ohikoa jendeak era honetako zerbitzuak eskatzea, baina beste herrialde batzuetan arrakasta itzela du coachingak. Baina zertan bereizten da coachinga psikologia, psikiatria eta bestelako terapietatik? Orainaldia abiapuntu harturik etorkizunari so egiten dio coachingak, ez du iraganean egindakoa edo gertatukoan interesik. Horretan bereizten da beste terapietatik. Patologia baten aurrean, bezeroa beste espezialista batengana joan dadin lagun dezake, besterik ez.

Coacha entrenatzaile moduko bat da, une konkretu batean bizi dugun egoeratik desio dugun egoera horretara heltzekoan laguntzen diguna. Ibilbide horretan, abiapuntua zehazten eta helburua betetzen lagunduko digu, gure indar

guneak sendotuz. Ekintza da funtsa, ekintzarik gabe ez dago errealtate bihurtzen den ametsik. Ekintza horiek gerta daitezten, gure esku dagokona egiten lagunduko digu coachingak.

Coachinga prozesu bat da

Coachingaren prozesua laburra izaten da; batez beste 3 hilabete irauten ditu eta sei bat saio egiten dira. Hala ere, erritmoa ezberdina izaten da kasu bakoitzean. Helburua ere ezberdina izaten da. Batzuetan oso zehatza izaten da, lana bila-

tzea, adibidez. Beste batzuetan, ageriko helburu horren atzean ezkututako bat izaten da eta prozesuan zehar aldatu ere egin daiteke. Garrantzitsuena, prozesu horretan bertan, eguneroko bizitzan erabilgarri izango zaizkigun tresnak geureganatzea da; ohitura berri batzuk hartzea, azken batean.

Coachinga hiru modutan egin daiteke: aurrez aurre, telefonoz eta Internet bidez. Metodologia ez da gehiegi aldatzen: 50 bat minutu irauten dituen saio batean, coachak galderak egingo ditu, entzuketara zabala egingo du eta bezeroak ahoz esaten duenaz gain, keinu, isilune, hasperen eta antzerako bidez helarazten diona jasoko du. Mirari Bereziartuak kontaktu

digunez, telefonoak eta Internetek ahozko komunikazioan galtzen badute ere, abantailak badituztela azaldu digu: "Izugarritzko lorpenak izan daitezke telefonoz; izan ere, pertsonak aurrez aurre kontaktuko ez lituzkeen hainbat gauza esateko ausardia izaten du; bestetik, kontzentrazio maila handiagoa ere lortzen da". Saio bakoitzaren amaieran balorazioa egiten du bezeroak eta ekintza batzuekiko konpromisoa hartzen du.

Prozesua egokia izan bada, bezeroak eguneroko bizitzan bere kabuz funtzionatzeko gai izan beharko luke. Coachingaren laguntzaz helburua lortzeko ibilbidea hasiko du, baina aldaketa bere esku izango da; uste ez zuen indarra deskubritu eta

aparteko motibazio bati esker lehenago alboratu izan dituen desioak egi bihurtzeko behar dituen tresnak bereganatuko ditu.

Kontuan izan behar da, hala ere, coachingak

"Abiadura handian bizi gara eta ez gara une batez esertzen nola gauden, zer nahi dugun eta nahi dugun hori lortzearen zer egin beharko genukeen aztertzeke".

Nerea Redondo

konponbideetan jartzen duela arreta, ez du arazoak konpontzea jomuga. Coachak ez du epaitzen bezeroak esan edo egin nahi duena; era berean, bezeroak bere burua epai ez dezan egiten du. Ez du aholkurik ematen.

Enpresetan onurak

Enpresa munduan gero eta garrantzia handiagoa ematen zaio langileen arteko harremana zaintzeari. Irabaziak garrantzitsuak dira enpresa baten etorkizuna bermatzeko. Azken urteetan, ordea, enpresa askotako buruak ohartu dira langileek enpresaren helburuekiko atxikimendua lortzea eta enpresa horretako partaideen arteko komunikazioa ere ezinbesteko gertatzen direla, batez ere epe luzera hartzen diren erabakietan. Gauza bera gertatzen da giza erakundeetan.

Esparru honetan ere lan egiten du coachingak eta onura handiak ekartzen ari dela azaldu digu Nerea Redondok: “Badaude datuak diotenak formakuntzaren bidez enpresa baten eraginkortasuna %30 hazten dela. Coachingaren bitartez ohiturak aldatuz, motibazioa indartuz eta elkarlana bultzatuz, %80 hobetu daitezke enpresa baten emaitzak. Erabiltzen denetan balorazio



KARLOS CORBELLA

Coachingaren laguntzaz bezeroak helburua lortzeko ibilbidea hasiko du, baina aldaketa bere esku izango da. Goian, Nerea Redondo coacha azalpenak ematen.

oso positiboa egiten dute. Era berean, komunikazioa %75 hobetu daiteke”.

Ezagun egiteko bidean

Egun coachingak duen arazo handiena ezezagun izatea da; ahoz ahoko informazioak eramaten du bat coachinga egitera: “Abiadura handian bizi gara eta ez gara une batez esertzen nola gauden, zer nahi dugun eta nahi dugun hori lortzearen zer egin beharko genukeen aztertzeke. Normalki egoera horretan dago coach batengana jotzen duen pertsona. Osasuntsu dago, eta bere egoera pertsonala hobetu nahi du, besterik gabe. Guregana jotze hutsa aurrera pauso itzela da”, dio Redondok.

Coach izateko ez da aurretiko prestakuntza berezirik behar; esparru ezberdinetako jendea ari da horretan lanean. Nereak eta Mirarik azaldu digutenez, batez ere enpresa handietan ardura handiak dituen jendea izan dute ikaskide, gehienbat giza baliabideetan lan egiten duen jendea. Hezkuntza esparruko jendea ere nabarmendu dute. Beste askok, ordea, erabaki pertsonal moduan hartzen dute, eta askorentzat bizi filosofia ere bihurtzen dela diote.

Orain arte ez da coachinga Euskal Herrian ikasteko aukerarik izan; kanpora jo behar izaten zuten formakuntza hori jaso nahi zutenek. Orain gutxi Deustuko Unibertsitateko enpresaritza ikasketa planean sartu dute. Bestalde, Euskal Coaching Elkartearen arituko diren etatik batzuk, euskarazko coaching eskola bat sortzeko lanean ari dira. Euskaraz nahiz gazteleraz eskainiko dituzte eskolak, eskariaren arabera. Eskola honen izena Aldaketa izango da eta ekainerako guztia prest izatea espero dute. ■

Euskal Coaching Elkarteak

Oraindik gure artean oso ezezaguna den arren, coachinga ari da indarra hartzen eta badirudi Euskal Herrian, Espainian baino harrera hobea ari dela izaten gainera. Gero eta coach gehiago dira; baina ez dira asko euren zerbitzuak euskaraz eskaintzen dituztenak.

Euskaraz lan egiteak material guztia itzuli eta beti beste eskola eta elkarte batzuei loturik eta haien mende lan egitea dakar. Nerea Redondo, Mirari Bereziartua, Gotzon Karkar, Xabier Barinaga, Xabier San Sebastian eta Aitziber Aizpuru bildu dira Euskal Coaching Elkarteak sortzeko bildu dira.

Euskal Coaching Elkarteak hiru helburu nagusi izango ditu: coachinga euskal esparruan ezagun egitea, coachingaren inguruan dagoen materiala euskal kulturak dituen berezitasunetara egokitzea eta euskal coachen artean erreferentzia izatea.

Gestio batzuk egin dituzte dagoeneko, baina elkartearen aurkezpen ofiziala maiztzean egingo dute.

Tokioko japonierak du soilik Berangokoaren antzeko doinu-azentua

Joan den hilean aurkeztu zuten Euskaltzaindian *Berango, berbarik berba*, Bizkaiko herri horretako euskararen gaineko liburua. Gazteleraren eta euskara batuaren aurrean lekua galduz doan hizkera baten berri ematen du lanak, gehigarri eder batekin gainera: irakurri ez ezik, Berangoko euskara entzun ahal izango da, liburuak CDa baitakar.

UNAI BREA

Argazkiak: Iñigo Azkona

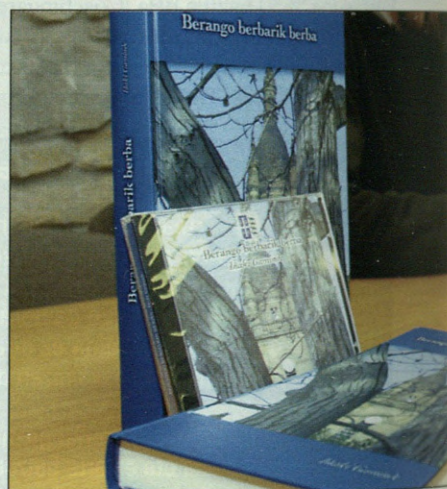
ORAINDIK BEREZKO EUSKALKIA gortzen duten euskal lurraldeen eremua Ibaizabalgo eskuin ibarretik Zuberoaraino doa. Uribe Kosta eremu horren mendebaldeko ertzean dago eta Berango Uribe Kostako mendebaldean. Ertz-ertzekoa da, beraz, *Berango, berbarik berba* liburuak erakusten digun euskara. Herri horretako Udalak argitaratu du Iñaki Gaminde hizkuntzalari bilbotarrak egindako lana, eta aurkezpen bikoitzean eman zuten ezagutzera: lehenik, Euskaltzaindiak Bilbon daukan egoitzan; bigarrenik, Berangon bertan. Liburua osatzeko, Gamindek iaz egindako 21 elkarrizketa erabili ditu, eta baita azken hogeitaz beste hamahiru ere. Horietako asko liburuarekin batera salgai dagoen CDan entzun daitezke, eta are ikusi, soinuaz gain irudia ere sartu dute eta.

Berangoko euskara Uribe Kostakoa da. Hots, gutxi gorabehera, Bona-



partek bizkaieraren Plentziako barietate edo azpieuskalki izendatu zuena. Hizkeraren eremua iparraldean Lemoizek mugatzen du, hegoaldean Erandiok, mendebaldean Getxok eta ekialdean Gatikak, euskalki kontuetan mugak sekula guztiz zehatzak ez diren arren. Hala ere, azpieuskalki honek daukan berezitasunik behinena esandako eremua betetzen du ia zehatz-mehatz. Alegia, bokalez amaitzen diren berbetan mugatzailea ezabatzea (-a hizkiaz amaitzen direnen kasuan, -a hori -e bihurtzen da). Horrela, *alaba, etxea, ogia... alabe, etxe, ogi* dira.

Gainerakoan, Uribe Kostako euskarak ez dauka beste inon ematen ez den bereizgarriarik —berba bakanen bat ez bada—, baina aipatzekoa da azentua. Azpieuskalki honek doinu-azentua dauka, "munduan Tokioko japonieraz eta Bizkaiko iparraldean, Getxotik Mutrikuraino baino ematen ez dena", Gamindek azaldu duenez. Hizkera horietan, azentua tonuaren bidez adierazten da. Lehen silaba baxu esaten da, bigarrena altuago, eta hortik aurrera tonuari eusten zaio azentua daukan silabara arte. Azentua tonua berriro baxatuz adierazten da.



Iñaki Gaminde hizkuntzalari bilbotarrak egin du *Berango, berbarik berba* liburuak. Berangoko hizkeraren berezitasun nabarientako bat azentua da.

Azentua galzorian

Xabier Bilbao getxotar filologoaren iritziz, mugatzailearen ezabaketa eta azentua elkartzean sortzen den hizkera oso nabaria da kanpokoentzat. "Hala ere", gaineratu du, "hiztun gazteek galduta daukate azentu hori, eta zaharrenek soilik gorde dute

ondo. Berba egitean, kantatzen dutela ematen du". Bilbao UK (Uribe Kostako) aldizkariko euskara zuzentzailea da, eta berak egiten du, halaber, eskualdeko euskara aztertzen duen *Akabuko punte* atalaren zati bat. Hori da, hain zuzen, aldizkari osoan bertako hizkeran idatzita dagoen baka-

"Nire kezka nagusia

Berangon euskarak berak aurrera egingo ote duen da, eta ez bertako ezaugarriak gordeko diren ala ez.

Bihar-etzikoko euskara desberdina izango dela seguru da, baina biziko da? Ni ez nago hain baikor"

Iñaki Gaminde

rra, gainerakoa batuaz egiten dute eta. Ahoetan gero eta urriagoa dugun arren, Uribe Kostako euskarak badu lekutxorik idatzizkoan, beraz.

Fonologiaren arloan bada aipatzeko gehiago. Kasu baterako, -eu diptongoa -au bihurtzeko joera: *abun* (ehun), *nau* (neu), *auki* (eduki)... Edo -i hizkia amaitzen diren aditzetan, -i hori desgertzeko: *etor naiz* (etorri naiz), *ekus dot* (ikusi dut), *ekar du* (ekarri dugu). Bada Iñaki Gamindek berak Berangon eta Getxon besterik aurkitu ez duen beste bat: gaztelaniatik hartutako aditzetan, -er eta -ir amaiera -u bihurtzen da euskaraz, ohiko -iduren ordeza. Hala, aipatu herri bietan *mugu* (mugitu), *segu* (segitu), *priju* (prijitu)... bezalakoak entzuten dira. Sopelan eta Urdulizen, berriaz, amaiera -i izaten da: *mugi*, *segi*, *priji*...

Aditz laguntzaileari dagokionez, ahoristikoaren erabilera da azpima-

Iñaki Gaminde eskarmentudun ikertzailea

Iñaki Gaminde EHuko irakasleak urte asko darama Euskal Herri osoko hizkerak aztertzen. Batez ere mendebaldeko euskarari emian dio arreta, eta bereziki, Uribe Kostakoari. Ahaide-tasunagatik, beharbada. Gamindek, bilbotarra izan arren, Gatikako euskara darabil, Berangon egiten den bera azken batean. Liburu mordoxka eder batean batu du egindako lan eskergaren uzta, eta argitara eman berri den *Berango, barbarik berba* dugu, oraingoz, azken alea. Iñaki Gamindek lekuan lekuko ikerketaren balioa azpimarratzen du: "Orain modan dago hizkerak ezaugarrien arabera banatzea, eta nik ez dut horretan sinesten, ez dagoelako hainbeste datu. Horregatik ibiltzen gara hara eta hona; ez da zaletasunagatik bakarrik, datuak jasotzeko da. Denok ei dauzkagu gogoan zeintzuk diren Bizkaiko euskararen ezaugarriak, adibide bat ematearren, baina nik eskertuko nuke dakienak niri esatea. Berangon topatzen diren ezaugarri batzuk, esaterako, Zuberoan ere topatzen dira, beraz...". Euskara bat eta bakarra dela gogoan izan behar dugula azpimarratzen du herri bakoitzeko hizkera ezagutu nahian dabilen gizon honek.

rragarriena Uribe Kostako hizkeran. Hau da, iraganeko aditzaren ordeza subjuntiboa erabiltzea. Arau hori, nolanahi ere, ez da erabatekoa eta molde biak elkarrekin lehian topa daitezke herri gehienetan. Iñaki Gamindek dioskunez, nor-nork eta nor-nori sailetan gertatzen da hori batez ere -*esan nendun*-en ordeza, *esan nengin*, edota *jausi akan*-en ordeza, *jausi ekion*, adibidez-, baina Berangon nor saileko baten bat ere batu du berak. Nabarmenezkoa da, halaber, ezezko subjuntiboan *ez hitza ze* bihurtzen dela: *koxi hori ume jausi ze deitten* -hartu ume hori, jausi ez dadin-.

Hiztegi kontuetan ez dago aparteko gauzarik Uribe Kostan, erdal jatorrizko hainbat hitzeri eman zaion erabilera ez bada. Izan ere, hitzok

gaztelaniaz daukaten esangura aldatu egin da euskarara igarotzean. Hala, kanpotarrari bitxi suertatuko zaio *sokorru in* (oihu egin), *antoju* (nazka), *paraje* (hur-bil), *sano* (oso), *augmenta* (aipatu)... bezalakoak entzutea. Euskal jatorria dutenen artean gutxi batzuk ere aipa daitezke: *ilena* (astelehena), *bestala* (hobeto), *aiko* (harridura adierazteko esamoldea), *amarratza* (olagarroa)...

Etorkizun iluna

Uribe Kostan bai euskara bera bai bertoko hizkera indartsuen dabilzan herriak Mungiari begira bizi direnak dira, hots, Lemoiz, Jatabe-Maruri, Laukiz eta Gatika -biztanle gutxien daukaten lau herriak ere badira, bidenabar-. Bestela esanda, zenbat eta ekialderago, orduan eta osasuntsuago euskara. Ibaizabalaren ertzeko hiri handietan -Getxo, Leioa...-, aldiz, egoera oso bestelakoa da, eta gauza bera esan daiteke hain handiak ez diren herriez, Sopela eta Berango, esaterako.

"Nire kezka nagusia Berangorekiko", dio Iñaki Gamindek, "euskarak berak aurrera egingo ote duen da, eta ez bertako ezaugarriak gordeko diren ala ez. Bihar-etzikoko euskara desberdina izango dela gauza segurua da, baina biziko al da? Ni ez naiz hain baikor". Uribe Kostako azpieuskalkiaz oro har, Xabier Bilbaok uste du "euskara erdararekiko diglosian badago, bertoko euskara batuarekiko ere bai. Ez dago harreman-sarerik bertoko herbeta erabiltzeko, eta egitekotan, familia barruan egin behar da. Guztiz galduko den? Ez dakit. Familia bakan batzuk geratuko dira han-hemenka, eta ezaugarri batzuk gordeko dira, baina gainerakoan...". Azkenean, Bilbao ez da ausartu egia gordina esaten: gainerakoan, Uribe Kostako euskararenak egin du. ■

Babeslea: Hondarribiko Udala



**Hondarribiko herriak ere
Bai Euskarari**

HONDARRIBIKO UDALA

Bero-beroan

Nafarroako Legebiltzarraren 25. urteurrena

Nafarroako Legebiltzarraren 25.

urteurrena pareten arteko ekitaldi instituzional huts batekin iragan da, proiektzio publiko eta herritarri dagokionez bederen.

Oroimenik eskasena, ordea, zera da: bere sortzea ekarri zuen Foru Hobekuntza oraindik ere herritarrek erreferendumez bozkatu gabeko bakarra dela Espainiako estatuan.

Jon Salaberriaren aurkako balizko operazioa

Jon Salaberria SAko parlamentarioaren aurkako operazio polizial-judiziala etor daitekela salatu du SAKo taldeak. Alfontso Martinez

Lizarduikoaren atxiloketa operazio horrekin lotu dute ezker abertzaleko parlamentarioek. Aldi berean, Xabier Arzalluzek gogor kritikatu du iritzi artikulu batean Baltasar Garzonek auzi honegatik daraman politika, eta Javier Ruperez AUBetako Espainiako egungo enbaxadorearen bahiketaren diru ordaina UCDko gobernuak egin zuela azpimarratu du.

Gernikako bonbaketaren aitortza ofiziala

Alor historikotik begiratuta ezaguna da 1937ko apirilaren 26an Alemaniako armadako hegazkinek txikitu zutela Gernika, Francoren aginduz. Duela zazpi urte onartu zuen hori Alemaniak ofizialki. Harrigarria bada ere, Espainiak oraindik ez du horrelakorik onartu eta guztientzat nor izan zen eta 'gorriak' ez zirela izan argi badago ere, oraindik Espainiako erakundeek ez dute halakorik ofizialki onartu. Gernikako bonbaketaren 67. urteurrena pasatu berri da eta 68.eraiko aitortza hori entzun nahi ko lukete gernikarrek.



Europarako aliantzak lehiarako prest

Ekainaren 13an izango diren Europako Legebiltzarrerako aliantzak prest dira jada, aliantzak diren kasuetan behintzat. Iragarri bezala, EAJ, CiU eta BNGrekin aurkeztu da eta EAJko Josu Ortuondo izango da Galeusca zerrenda honetako bigarrena. EAK ERC eta Chunta Aragonesarekin osatu du aliantza. Aralarrek EAJren eskaintza izan du Galeuscan parte hartzeko, baina azkenean bakarrik aurkeztea erabaki du. ERCren blokean joatea begi onez ikusten zuen Aralarrek, baina EAK halakorik ez zuela nahi diote Aralarretik. Herritarren Zerrendak ere sinadura bilketari ekin dio jada Euskal Herri osoa ordezkatzuko lukeen ezker abertzaleko zerrenda osatzeko. 40.000 sinadura bildu beharko ditu, Espainiako legeek eskatzen duten arabera; Frantzia ez dago sinaduren beharrik, baina Herritarren Zerrendak berdin bilduko ditu sinadurak.

Zer da...

Kontuen auzitegia

Kontuen Auzitegia diru publikoa defendatzeaz eta hura botere publikoek kudeatzeaz arduratzen den organismoa da. Horregatik, estatu bakoitzean ez ezik, badira Kontuen Auzitegiak autonomia bakoitzean eta Europako Batasunean ere —Europako Kontuen Auzitegia—. Haiek ongi funtzionatuz gero, behar bezala funtzionatuko du estatuetako, gobernu autonomikoetako edo organismo publikoetako jarduera ekonomiko eta finantzarioak. Kontuen Auzitegiak bi eginkizun ditu: fiskalizatzea eta auzipetzea. Fiskalizatzeko funtzioaren funtsa da begiratzea ea jarduera ekonomiko eta finantzario publikoa legalitatearen, efizientziaren eta ekonomiaren printzipioei lotzen zaien sarrera eta gastu publikoen programak gau-

zatzean. Bestetik, auzipetzeko egitekoaren funtsa da determinatzea ea kontabilitateko zer erantzukizunetan sartzen diren ondasun publikoen gestioa beren kargura dutenak. Kontuen Auzitegiek subentzioak, kredituak, abalak, kontratuak, ondareen barietateak, eta abar aztertzen dituzte. Kontuen Auzitegi bakoitzak bere antolamendua du. Organismo hori, teknikariez gain, parlamentu bakoitzak erabakitako kontseilariak gobernatzen dute. Espainiako kasuan, hamabi dira kontseilariak, horietatik sei Kongresuak izendatuak eta beste seiak Senatuak. Hego Euskal Herriko kasuan, kontseilariak EAEko eta Nafarroako parlamentuek izendatzen dituzte.

Daniel Udalaiz

Opus Deiren web gunea euskaraz

WWW.OPUSDEI.ORG helbidera sartuz gero, Opus Deiren web gunea ofiziala bisitatuko duzue. Erakundetik heldu zaigun informazioaren arabera ordea, euskarazko web gunea ere badute. www.euskara.opusdei.org helbidean San Josemariaren lan batzuk euskaraz irakur daitezke, adibidez.

Bestalde, Opus Deiri buruzko zalantzak argitzeko eta otoitza euskaraz egiteko gonbitea luzatzen digute.



www.euskara.opusdei.org web gunea

Zazpi sindikatuk bat egin dute Kontseiluaren ekimenarekin

APIRILAREN HASIERAN ELA eta LAB sindikatuek euskararen normalizatorako prestatutako kanpainaren berri eman genizuen orri honetan. Orain berriz, bi ez ezik zazpi sindikatuk bat egin dute Kontseiluaren *Hizkuntza eskubideak, denon konpromisoa* ekimenarekin. ELA, LAB, Hiru, ESK, CCOO, EILAS eta EHNE dira zazpi sindikatuok eta euskararen normalizazio planak abian jartzeko konpromisoa eskatu diete enpresaburuei zein langileei. Xabier Mendiguren Kontseiluko idazkari nagusiak nabarmendu duenez, lan esparrua garrantzitsua da euskararentzat, "gure bizitzaren zati handi bat lanean egiten dugulako".

Errefuxiatuak aldizkaria euskaraz

NAZIO BATUEK errefuxiatuentzako duten agentziak, ACNURek, Genevan argitaratzen du bere aldizkaria. Hainbat hizkuntzatar itzuli eta mundu osoan banatzen dute. Bi urtez finantziazioa lortzen ibili ondoren Eusko Jaurlaritzaren, Bizkaiko Foru Aldundiaren eta Gasteizko Udalaren diru laguntza jaso dute eta aldizkariaren bi ale aterako dituzte urtean, euskara hutsean. Gainera, Euskal Herriari buruzko atal berezia izango du. Larraitz Altuna arduradunaren hitzetan, oraingoz urtean bi ale aterako dituzte, baina asmoa lau ateratzea da, ACNURen gainerako aldizkariak hiruhilabetekariak baitira. 2.500eko tirada egin dute lehen alean, eta zortzi orrialdetatik hamabira igarotzeko itxaropena dute.



Errefuxiatuak aldizkariaren aurkezpena.

10 oren euskaraz Donibane-Lohizunen

JOAN DEN LARUNBATEKO arratsaldeak hartu zituen hamar oren horiek Donibane-Lohizuneko kaleetan. Ordu horiek euskaraz betetzeko eta erdaldunak hara gerturatzeko hainbat ekitaldi eta denbora-pasa prestatu zituzten antolatzaileek. Haurrentzako jolasak, liburuak salgai, antzerkia, musika... Antolatzaileen asmoa, batetik, euskara kalera ateratzea zen eta, bestetik, "gizarte presioa" eragitea. Donibane-Lohizuneko Herriko Etxeak ez du oraindik izenpetu *Herriko Etxeetan euskaraz* hitzarmena.

Javier Balza Herrizaingo Sailaren ustez ETArekin amaitzeko klabeak polizia eta justizia dira, elkarrizketa batean adierazi berri duen arabera. Lehenago ere esana du ETArekin ez dagoela ezer hitz egiterik eta polizi bidean dagoela ETArekiko amaieraren giltzarria. Bere alderdiko askok, aldiz, ETArekiko elkarrizketa defenditzen du, eta EAJk, oro har, gogor defenditu izan zuen Carod Rovirak ETArekin hitz egin izana.

Giza Eskubideak, tortura eta espetxe politikari buruzko oinarritzko akordio bat proposatu die Elkarrizketa alderdi politikoei. Lau punturen inguruan egituratu beharko litzateke akordioa: presoek eta beren familiarrek ez dute gain zigorrik izan behar eta presoak bere bizilekutik ahalik eta gertuen bete beharko luke zigorra; atxilotaketa eta espetxe garaian ez egotea kontrol judizialik gabeko esparrurik; giza eskubideei buruz, nazioarteko erakundeek aholkatzen dutena betetzea.

Giro nahasia UPN eta PPn

Espainiako hauteskundearen galerak

giro nahasia sortu du

Hegoaldeko eskuin espainiarren bi adarretan. Jaime Mayor Orejak berriz alde egin ondoren, Genovak Loyola de Palacio nahi du EAEko popularren buruzagi eta lehendakari gaita eta oraingoz arabarren laguntza badu.

Bizkaitarrak protestan dira eta oso bitxia egin da buruzagi batzuen arteko dialektika, bizkaitarrei "nazionalistak bezala aritzea" egotziz. Nafarroan ere, aspaldikoz, Miguel Sanz UPNko buruzagi nagusiak egindako proposamena atzera bota du UPNren kontseilu politikoak. Sanzek Santiago Cervera proposatu zuen Europako UPNko hautagai gisa (PPren zerrendan hautaketa segurua da) eta UPNko zuzendaritzak onartu ondoren, kontseilu politikoak atzera bota zuen.

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

Le Monde Diplo: mundua ulertzeko paperean 50 urtez

50 urte beteko ditu maiatz honetan *Le Monde Diplomatique* hilabetekari frantsesak, eta data hori argitalpen berezi, mintzaldi eta kontzertuekin ospatuko du. Munduaren bilakaeraz kezka duten milaka herritarrek *Diplo* eta honen artikulugileen begietatik jarraitu dituzte urteotako gai nagusiak.

VOIX de la Resistance izenburuaz bataiatu dute maiatz honen 8rako Parisen antolatu duten ekitaldia. Kantari eta intelektual ezagunak bilduko dira Porte de Versaillesko kiroldegian, eta Europa eta munduko militante eta irakurle aurrerazaleen erreferentzietako bat den hilabetekariaren urrezko ezteiak ospatuko dituzte.

Ekitaldi horretan azalduko diren aurpegi ezagunek —Manu Chao, Jose Bove, Naomi Klein, Arundhati Roy...— 1954an *Le Monde Diplomatique* sortu zenean, aktualitate ziren pertsonalitateen erretratuekin egiten duten kontrastea, horra berrogeita hamar urteotan mundua zenbat aldatu den ohartzeko neurri polita. Hilabetekari honekin bateratsu sortu zen, esate baterako, herrialde ez alineatuen mugimendua, Nehru, Sukarno, Tito eta Nasser bezalako politikariek urte gutxitan mugimendu indartsu izatera eramango zutena.

Deskolonizazioaren eta gerra hotzaren urte haietan, *Le Monde* egunkariaren osagarri moduan asmatu zuten hilabetekari hau. Bere anaia zahar eta indartsua bezala, Frantziako eta frantsesez mintzo den munduko erreferentziazko prentsa izatea zuen asmo nagusia, *Diplo*ren kasuan nazioarteko politika eta estrategiei loturik.

Euskal Herrian ere bere jarraitzai-

leak izan ditu harrezkero. Iparraldean nabarmen, baina baita Hegoaldean ere. Frantsesak nazioarteko hizkuntza bezala gaur baino askoz indar handiagoa zuen orduan, eta 60 eta 70eko hamarkadetan euskal intelektualentzako —horien artean, euskal prentsa bultzatu zuten batzuentzako— ez ziren arrotzak *Le Monde Diplomatique*-eko gaiak eta idazleak.

Bandung-eko konferentzia eta herrialde ez-alineatuen mugimendua, gerra hotza, bonba nuklearrak eragindako beldurra, Txinaren berpiztea, Txekoslovakiako aldaketa odoletan itoa, Vietnamgo gerra, apartheid... aktualitateko gai nagusiei buruzko artikulua sakonak eta garai berriek sorrarazitako eztabaida eta arazoei buruzkoak, denetik aurki zitekeen *Le Monde Diplomatique* zahar haietan.

Langileak eta irakurleak jabegoan

Hazi ahala, XX. mendeko 80ko hamarkadan *Le Monde* egunkariaren zituen loturak pittinka lasatuz joan zen hilabetekaria. Hasieratik erredakzio berezi baten jabe izanik, urte horietan lortu zuen *Le Monde Diplomatique*-ek kudeaketa autonomo bat edukitzea: horretarako *Conseil d'Orientation* izenez bataiatutako administrazio kontseilu autonomoa edukitzea erdietsi zuten estraina.

Hurrengo urratsa, elkarte anoni-



Le Monde
diplomatique



mo berezi bezala antolatzeko saioa izan zen. Honek ere gorabehera asko ekarriko zituen, baina gaur eza-gutzen dugun *Diplo* hau 1994an osatutako egituraren oinarritzen da. Urte horretan finkatu zen gaur *Le Monde Diplomatique*-ek duen jabego egitura. Enpresaren kapitalaren %51 *Le Monde* taldeak dauka, eta beste %49a —blokatze ahalmena duen gutxiengo— *Diplo*ko langileak biltzen dituen Gunter Holzmann elkartearen eta *Les Amis du Diplo* irakurle elkartearen esku dago. Langileen elkarteak bakarrik dauka gainera zuzendari berri bat izendatzerakoan proposamena egiteko ahalmena.

Ignacio Ramonet da urte hauetan guztietan aldizkariaren lider nabarmena, eta idazlerik ezagunena dudarik gabe. Baina enpresaren kapital osaketak determinantea dirudi bere arrakasta ulertzeko. Langile elkartearen indarrak lerro editorial koherente eta jarrai bat ahalbideratzen du, eta munduko beste komunikabide aurrerazale askok —autogestioa besteie eskatzeko aldarrikapen hutsal bihurtuta!— falta duten sinesgarritasuna ematen dio *Diplo*ri.

Irakurleen elkarteak da aldizkariaren oihartzun soziala handitzen



Frantsesek Vietnamgo Dien-Bien-Phu inguruetan gerra koloniala galdu zuten egunetan sortu zen "Le Monde Diplomatique". Gaur hilabetekari honek duen lider ezaguna, Ignacio Ramonet, ageri da argazkietako bitan, batean Marcos komandanteorde zapatistarekin. Beste bi iruditan, 50 urtetako aldaketan ikur bi: Nehru eta Gandhi batean, eta Attac-eko manifestari argentinarrek bestean.

duen bozgorailua, eta trukean gizarte arnasten diren arazoak aldizkari-erakartzen dituen.

Urtean zehar *Les Amis du Diplo* elkarteko kideek hainbat eztabaida eta tertulia antolatzen dute, munduan gori dauden arazo eta ideien inguruan. Ezkerreko pentsamendu eta ekintza hori, gero, gaur "altermundialismo" kontzeptuaren inguruan biltzen den mugimenduan ere mamitu da. *Diploko* pertsonaia eta idazle ezagunak daude Attac mugimenduan, Munduko Gizarte Foroan, eta abar. Ezin da ulertu indar handi hori *Diploren* lagunek urtean zehar egiten duten lana kontuan hartu gabe. Batik bat Frantziako hirietan funtzionatzen dute—guregandik hurbileneko taldea Pauekoa da—, baina Britainia Handian, Belgikan eta beste zenbait herrialdetan ere badira.

Miloi bat ale munduan

Egunkari formato lehor horretatik atera gabe—gehienez kolorezko irudi batzuk sartuta—munduan barrena arrakastaz hedatu den komunikabidea da *Le Monde Diplomatique*. Hilabetekariari, Frantztan bertan *Manières de Voir* izeneko bihilabetekaria gehitu dio, bestelako atlas eta liburukiak, edukiak CD-ROMean bilduta... Frantztan bertan 228.000 aleko salmenta aitortu zion 2002an OJD erakundeak. Interneten ere presentzia diskretu baina indartsua dauka.

Kopuru horiei erantsi behar zaizkie Hexagonotik kanpo bere edukiekin egiten diren edizioenak. Edizio horiek oso ezberdinak dira elkarren artean. Errusierazkoak, Brasilgoak, farsi eta esperanto hizkuntzan eginak, txinerazkoak eta katalanezkoak

bertsio elektronikoa bakarrik dute. Argentina, Espainia eta Alemaniakoak eta ingelesezkoak paperezko hila-betekariak dira. Beste herrialde askotan—Turkia, Korea, Suitza, Maroko eta abarretan—beste aldizkariaren osagarri gisa banatzen da *Le Monde Diplomatique*.

Azkenean, milioi bat aletara iristen da agerkari hau. Hori bai, hizkuntza eta herrialde bakoitzekoak badu zati bat frantsesezko originalaren itzulpena dena eta beste zati bat bertako idazleek ekoitzia. Beti ere, neurri eta dosi ezberdinetan. Euskal Herriko zenbait kioskotan biak atxeman daitezke, eta bien arteko ezberdintasunak nabarmendu.

Euskaldunokin zerikusia duten gaietan samur izan gara gu gehienik *Diplo*ekin: bere izaera frantsesak eta Espainian dituzten sozioen pentsaerak eraginda, behin baino gehiagotan sentitu gara nahigabetuak abertzaleok hor irakurritako zenbait artikulurekin. Ordainetan, euskaldunok nazioarte mailan zein lan gutxi eta zein mugatua egin dugun—gehienik mundu hispanoari lotua—autokritikatzeak aukera ona eman digute... baina orain artean ez dirudi asko baliatu dugunik.

Internetik ez zenean, mundua ulertzeko *Le Monde Diplomatique* beharrezko erreferentzia zen, aldizkari eta egunkariak osatutako oiharen erdian. Auzo global bihurtu omen garenean, inportantea izaten segitzen du. Dena arrosa ez dela dakigunon pozerako. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

Zure gorputzak 8 orduko atseden behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticasen** gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantiarik handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarerik handieneko — **MultiOpticas** — profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS

ZERBITZU OPTIKOETAN 1^a
Herrioni, 4 - DONOSTIA

Unibertsitate elebidunak

2

002ko abuztuan *Jakin* aldizkariak ale monografikoa eskaini zion Euskal Unibertsitatea gaiari.

Eta, besteak beste, gaur egun Errektore dagoen Juan Ignazio Pérez Iglesiasek hartu zuen parte; 46 orrialdeko txosten zehatza eskainiz. Hauteskunde garaitik at, gainera.

Bagenekien guk Pérez Iglesias jauna egokiro euskaltzalea dela esan daitekeena. Eta "euskal nazioaren erakundetzear" benetako Euskal Unibertsitatea funtsezkotzat daukan pertsona bati buruz, abertzalea dela esan daiteke eta esan behar da.

Bego hori horretan gaurkoz, ordea.

"Les groupes linguistiques en contact doivent être séparés autant que possible", idatzia du Jean Laponce soziolinguista famatuak behin eta berriz.

Eta Unibertsitateari gagozkiolarik ere gauza bera errepikatu behar da. Nahiz gurean betikoek gaizki ikusia egon.

Eskarmentua duten lau herrialdetako adibideak gogoraziko ditugu.

1. Suomi-Finland: Unibertsitate guztiak dira elebakarrak. Salbuespen bakarra: Helsinki-Helsingfors, hiriburua ofizialki elebiduna delako.

Oraindik adierazgarriagoa Turku-Abo hiri elebidunean bi Unibertsitate desberdin daude. Bata suediera hutsez, 1918an sortua. Eta bestea suomiera hutsez, 1920an.

Suomitar abertzaleek ez zuten 1918koa elebidundu. Aldamenean, baina aparte, suomiera hutsezkoa, beste campus batean, eraiki baizik.

2. Suitza federala: Unibertsitate guztiak dira elebakarrak. Salbuespen bakarra: Bern-Berne-koa, hiriburukoa delako. Kantoi bakoitzak kantoiko hizkuntzaz dauka bere Unibertsitatea.

Areago. Fribourg-Freiburg kantoi elebiduneko Unibertsitatea, bikoiztuta dago;



RUBEN PLAZA

eta elebakarra da *campus* bakoitzean: frantsesa edo alemana.

3. Belgie-Belgique: Unibertsitate guztiak dira elebakarrak. Salbuespenik ez. Zeren-eta Bruxelles-Brussel hiriburu ofizialean ere, fakultate guztiak elebakarrak baitira.

Bi kasu famatuak. Gent-koa -Gante gaztelaniaz-, Flandrian dagoenez gero, eta borroka latzak izan ondoren 30eko hamarkadan elebidundu nahi zutenen kontra, nederlandera hutsez ari da.

Bestea, jakina, Lovaina-koa. Leuven Flandrian dago; baina frantsesez ari zen betidanik. Iskanbila handiak izan ondoren (1968), bikoiztu egin zen. Eta gaur bi



Canada: Unibertsitate guztiak dira elebakarrak.

Montreal-en bertan, Quebec-en, batzuk frantsesez ari dira:

Laval, esate baterako. Eta beste batzuk,

hiri berean baina campus desberdinetan, ingelesez:

McGill, esate baterako



Unibertsitate elebakar daude: Leuvengoa nederlandera hutsez bata. Eta Walonian goitik behera eraiki den Louvain-la-Neuve frankofonoa, frantses hutsez.

4. Canada: Unibertsitate guztiak dira elebakarrak. Montreal-en bertan, Quebec-en, batzuk frantsesez ari dira: Laval, esate baterako. Eta beste batzuk, hiri berean baina campus desberdinetan, ingelesez: McGill, esate baterako.

Hirugarren zikloan, bestalde, ingelesa erabiltzeko joera dago mundu guztian.

Baina lehenengo eta bigarren zikloetan, "bertako hizkuntza nazionala" erabiltzeko. ■

asko egiten duzu gipuzkoaren alde



Zuk Gipuzkoa konprometituagoa egiten duzu. Solidarioagoa. Biltzaileagoa. Irekiagoa. Gu bezalakoak ez direnak, gutakoak bezalaxe tratatzen ditugu. Inor ez da baztertzen. Hesirik gabe. Zure zergei esker, gero

eta diru gehiago eman daiteke zerbitzuak eta gizarte-prestazioak hobetzearen. Etorkizuna oraina baino hobea izango dela pentsatzeko bidea ematen dute. Eta denontzat.

Renta
2003
Errenta



Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa

ERRENTA ETA ONDAREA 2003 - APIRILAREN 26tik EKAINAREN 25era BITARTEAN

902 100 040 · www.gipuzkoa.net/ogasuna/renta

ipuaK Aurre
ia Automobila
Osasuna Den
a Bizia Etxeak
ripuaK Aurre
kia Automobila
a Osasuna Den

Bonus Babestua

3 ezbeharrek ez dute
gidari onaren hobarian
eraginik sortzen

 **LAGUN ARO**
SEGUROS - ASEGURUAK

Beti zugan pentsatzen